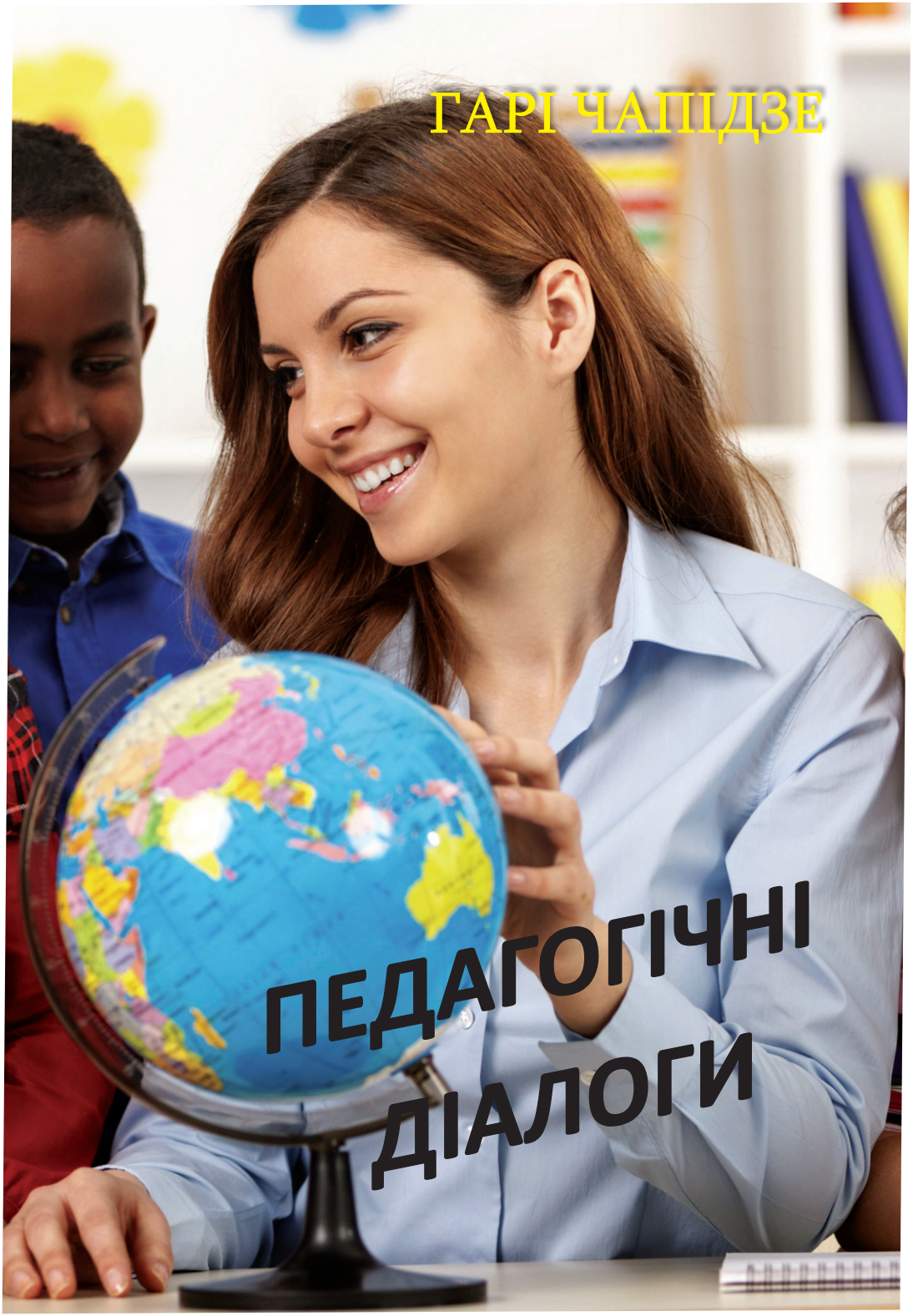

ГАРІ ЧАПІДЗЕ

ПЕДАГОГІЧНІ
ДІАЛОГИ

ГАРІ ЧАПІДЗЕ

**ПЕДАГОГІЧНІ
ДІАЛОГИ**

**2017
РІК**

Із шкільного стільця , знову до школи - вчителем ! - так почалось його педагогічне хрещення , спочатку був завучем, у найближчий час зовсім молодому було довірено стати директором , який ніколи не зупинявся на досягнутому і перейшов до великих аудиторій , в інститутах і університетах поглиблював знання майбутніх поколінь. Потім став деканом ... проректор і ось уже більше двох десятків років професор Гарі Чапідзе є керівником різних учбових закладів. Висока ерудиція, найвища дисципліна , порядок і нове слово у педагогіці ! таке його життєве кредо , для ілюстрації цього достатньо і цієї книги.

Редактор – **Любов Матвійчук**

ISBN: 978-9941-0-9646-4

ПЕДАГОГІЧНІ ДІАЛОГИ

- Чи буде досить, можливостей освіти, щоб змінити суспільство? – відповідь проста: - так! Тільки все залежить від педагогічної творчості, слухати незалежно від себе навчилися, але таку бесіду - яку стоїло б послухати ... мабуть більшість ні! Але ж якість лекції це культура слухати, в якій основним є словникова творчість лектора, мрію про те, коли з'явиться новий жанр методики, - художня публікація лекції, де прозоро буде видно подвійну творчість: лектора і того, хто побачену лекцію відтворить картиною!

Творчість виховання одне із старих і важких починається воно із простих і нехитрих завдань: прийняти і полюбити студента таким, яким він є! Якщо лекція це відношення, а не просто праця: творчість, а не тільки навчальний захід; життя, а не просто в загальному розпорядку години, давайте частіше будемо питати самого себе: - чому ми йдемо на лекцію? Ми йдемо до студентів! Щоб вони стали кращими за нас, добрішими, гуманними, сильнішими і відважними ніж ми, йти вперед переборювати усі труднощі і не зупинялись ні перед якими перепонами; щоб кожен сам створював свою долю і не заздрило красиво побудованому чужому житті ... Педагоги – вихователі, лектори, повинні гостро поставити питання своєму я, - які думки передав студентам? Які почуття розбудив у їх? – про що думати, коли я з ними вів бесіду? – Може зовсім мене не слухали і ні про що не думали? Але може думали про те, про що я зовсім не розповідав дивились на мене, але думали про своє?.

Кожен студент навчається двома програмами, перша лекційна, друга домашня і його визначає сусід, який живе у тому ж під'їзді хлопець чи дівчина і ми повинні враховувати обидві програми нашого буття.

Зайти на лекцію означає зайти у душу людини, а основна якість душі це те, що вона бажає відносин, дотику, контакту з душею іншої людини, а тому виховання дітей не складно. Діти більше за нас потребують спілкування. Поки розум не

розвинений , душа займає повний простір психіки , відношення з дітьми не означає розмовляти з ними і відповідати на їх питання, це саме собою дуже важливе , але відношення це зовсім інше.

Виховання у свою чергу об'єднує три різні дії : керівництво, навчання, відношення. Ми повинні керувати дітьми , поки вони малі ми повинні навчати їх , але якщо ми тільки цим обмежимося , залишимо з боку найголовнішу педагогічну дію - відношення ! Легко здогадатись , що нас чекає , якщо ми пропустимо - відношення ! Воно не сумісне з навчанням і керівництвом!

Для навчання необхідно , щоб вчитель був набагато освіченіший за свого вихованця. А для керівництва необхідний досвід , який здобутий переважно за допомогою посади, віку, сили .

Чим більша ця перевага тим простіше керування , керівництво закріплюється владою .

А відношення , навпаки , вимагають абсолютної рівності, будь – яка нерівність , перевага , влада , необхідне для керівництва , але воно робить неможливим відношення...

Багато хто думають , що керівництвом ми навчаємо дітей основним законам , прививаємо їм корисну поведінку. Ця думка неправдива . Правда вона ніби то відповідає нормальним думкам, а в реальності тільки відношеннями підкорюється дитина вихованню , діти у відношеннях із дорослими піддаються керівництву і навчанням.

Енергійне керівництво правдиве наскільки, настільки воно спирається на невлімові сердечні відносини . Керівництво обмежує, поневолює , тільки відносини порівнюють різноманітних людей ... там де немає відносин , неможливо керувати дітьми - вони не будуть слухатись дорослих , чим більше ми будемо займатись тільки керівництвом , тим гірші результати виховання отримаємо, потім будемо незадоволені тим , що нам дістались на виховання проблемні , без емоцій , байдужі до чужого горя діти...

Проблемні батьки це ті , які не спроможні встановити ці

контакти, вони не погоджуються з ідеєю рівності з дітьми.

Духовний контакт з дітьми багаті відносини з ними, душевна єдність – одна єдина дорога для перевірки процесів виховання. Є контакти – все йде добре. Немає контакту – наперед не можна передбачити, що трапиться... Виховання у цьому випадку залежить не від нас, а від багатьох життєвих обставин, від інших людей, від школи або вулиці, на жаль не всі люди емоційні, щоб відчуті є чи немає у їх контакту з дітьми, та тільки не всі потребують цих контактів. Інші прекрасно себе почувають без контакту з дітьми і тут уже нічого не поробиш. Залишається тільки одне: спробуйте! так вийде, а так ні...

А як же спадковість? Гени? вчені виявили, що у людини є лишні хромосоми.

Коли у нас не виходить контакт з дітьми ми стараємось у цьому звинуватити когось іншого! найпростіше звинуватити у цьому суспільство.

...І котиться куля по площині... Щоб узнати його рух, ми повинні собі представити, що кожен його спалах знаходиться у якійсь визначеній точці і у той же час не знаходиться... І не на початку, і не в подальшому... Одночасно знаходиться там і той же час його там немає, а інакше його рух не зрозумієш. Сучасна фізика переповнена можливостями «і є, і нема», але невже людина більш проста ніж електрон і куля?

Питання спадковості на мій погляд можна вирішити так: в людині все вирішує спадковість, гени і, що головне виховання. Відношення між ними п'ятдесят на п'ятдесят все залежить від виховання і спадковості. Подивиться на будь – яку людина навіть у метро, як сидить і як рухається, яке у неї обличчя і ви ясно побачити правильність таких поглядів.

Але як – і залежний, і не залежний? ...

Це так: ми повинні дати дітям незалежність і в той же час не повинні давати, ми повинні розуміти дітей і той же час не розуміти, повинні балувати дітей і в той же час не повинні балувати, ми повинні думати про їх майбутнє і не повинні... Говорять повинні знати міру – це основне, але як «повинен знати»? В почутті міри показується педагогічний талент, міра

не є золотою серединою , і не рахунок , а є живою перепоною : хоче і одночасно не хоче : але ми , які добре знаємо діалектику, можливості і можемо признати і прийняти її до нашої кухні, у відношенні з дітьми ми шукаємо визначеність і ні в якому разі не хочемо погоджуватись з живим , вічним, безкінечно народжуваним пульсуючим опором , які повинні прийняти - як протистояння вимог небезпечності , що проти речіть вимогам виховання – серце розуму, кругом протиріччя , кругом єдність, в усьому складність , і в усьому краса...

Я звернувся з цими словами до студентів , які закінчили повний курс гуманітарного коледжу міста Тбілісі:

- Дорогі студенти, молодь !

Ще трохи і пролунає для вас у нашому коледжі веселий і сумний , дзвінкий і тихий , короткий і самий найдовший дзвінок ... За ним відкривається новий етап продовження життя !

З інтонацією середньовічного історика : серце кожного із вас мабуть скаже - «так училище ти залишилось позаду» - вас чекає велике життя увійдіть до нього , як у вашу рідну аудиторію - само впевнено і з повагою! Життя любить тих , хто поважає його ! Де б ви не були б і ким би не стали , завжди думайте так само впевнено і сміливо, як думали у стінах нашого коледжу...

- Багато хоче людина ? – багато ! – говоримо ми на зло Піросмані і все ж не труба більше ніж потрібно , щоб у наших поривах матеріальне не перемогло духовне, в результаті чого духовне не стало фальшивим і знеціненим! Якщо у кожної особистості є , якесь маленьке диво , то це диво буде і в його потребах... Тому з великою повагою і увагою розглядаємо ми речі великих людей... Всі мають свій вид : - книги в кабінеті Акакі , імеретинська хата , на березі , непосидючого, як річка Ріоні , Галактіона, трость Ілії , перо Важі... Це ті речі цінність яких виражається не в ціні та якості , а в тому , що вони були помічниками творців ... Усі хто не визначив ролі речі і своєї особистої ролі, як власника цієї речі , загрожує стати споживачем! Ось тоді річ нам знадобиться не тому, що вона нам необхідна , а тому , що вона у когось є ! Так ростуть і формуються фальшиві потреби... Я не прибічник того, щоб

задовольнитись малим , просто хочу знати, чого стільки і чому хочемо! Більш точніше «з'ясувати те, чого ми хочемо»!

Усім серце бажаю доброї дороги і доброї долі , за це і дякую вам! Дякую вам і за те , що ви є першим і незабутнім , а може і найкращим титульним листком нашого коледжу... Нехай роки, що пройшли у стінах нашого коледжу ніколи не залишаються в тіні, на протязі усього вашого довгого життєвого шляху!

Бажаю важких доріг і дуже багато перемог !

Особистого щастя!

- Лектор життєва людина – сказав одного разу мій студент у Челябінському університеті. Так воно і є , але необхідно широко зрозуміти «життя» , життя не тільки те , що може з нами трапитись у вагоні метро , або на вулиці з оточуючими, життя це і те, що створюється у кабінеті вченого, за робочим столом письменника, у майстерні художника, зізнаюсь, що зміст бачу у всьому , де пробивається творчий початок, так як, душевність вважаю творцем!

Чим визначимо знання, розмір форми, стратегію лекції? Ініціативою самих студентів, за їх самих краще ніхто не може знати, чого і скільки хоче! А тому я дав письмове завдання моїм студентам,- «Якщо я був би директором коледжу...» і з чистим серцем скажу, що такі теми багато чого змінили у моїй роботі ! Сміливо повинні використовувати методичні ініціативи студентів, для цього створили студентське самоврядування, клуби різного напрямку, наукові, спортивні, художні секції... Вони вже знають , що робити, як робити і для чого потрібно робити! Творчий лектор не зупиняється на досягнутих наукових досягненнях, він хоче більшого!

Так, кожна лекція , це окрема педагогічна поема, герої якої, зростають та змінюють свій характер, працювати на такій лекції так романтично, як під час написання музики... Так основне творчість педагогічних відносин...

Творчість, основа якої повинна починатись зі школи, коли дитина вперше переступить її поріг, а тому, говорять: - людина два рази йде до школи, спершу сама, а вдруге зі своєю дитиною... Але зараз доросла людина веде до школи

іншого про кого треба піклуватись, що заставляє прокинутись особливому почутті, але за цим почуттям ховається почуття незадоволеності, смутку, за те, що не зважаючи на володіння основними науковими питаннями, життя не розширив, а тому і є образений на тих, хто його навчав та виховував...

- Не навчили мене жити,- говорить одна жінка в розмові з Василем Сухомлинським – я і мій чоловік розійшлись, але не тому, що втратили віру одне в одного, а більш тому, як говорять у народі «не зійшлись характерами». Ні, якщо сказати просто, не знаємо життя. Не знаємо, що таке бути дружиною та чоловіком... ні він, а ні я не знаємо любові одне до одного... Так саме такі звичайна людська любов вимагає великого знання, ми і правда не могли собі уявити, що означає любов чоловіка і дружини, нас ніхто цьому не навчав. Ми не знаємо поваги одне до одного, не можемо відчувати людину, що знаходиться поруч. Не вміємо поступатись одне одному... Не знаємо, як підкорити почуття розуму, не вміємо цінувати життя, - а яке велике значення має знання про ціну життя!

Педагогічна діяльність, належить до такої професійної галузі, де головне місце займає організований процес розвитку відносин між людьми. Існуючі теоретичні дослідження та практичний досвід показують, що педагог найбільше труднощів зазнає саме на тому відрізку, де потрібна взаєморозуміння суб'єктів, потрапляння під вплив одне одного, налагодження контактів, організація колективної поведінки та інше. Своєрідні порівняльні дослідження показали, що педагоги на дуже багато відстають наприклад від артистів, в таких параметрах, як слабкість і глибина, які є індивідуальними і особистими якостями. Тому стає необхідним створення науково затвердженої спеціальної системи по підготовці професіональних педагогів. Це важливо так, як до їх досконально перевіреної методики дані рекомендації часто не реалізуються.

Одним із ефективних засобів від цього педагогічного недоліку є моделювання життя - педагогічні ігри.

Зрозуміло, що гра не панацея за допомогою якої ми можемо застрахуватись від усіх недоліків, але вона має визначені

переваги. Хоч би те, що вона більш зрозумілими робить поняття комунікатору, знімає напругу і полегшує відносини між людьми.

Для ілюстрації того існує зв'язок між творчістю артиста і майстерністю педагога ознайомлю вас із обривком повісті А.С.Макаренка: який був надрукований , під егідою університету Лінкольну, у посібнику для студентів «Пантеон політичних філософій»... необхідно уміти читати людину по обличчю... Нічого містичного у тому, що за допомогою обличчя зрозуміти рух душі. Майстерність педагога складається також із поставлення особистого голосу та керування обличчям... Я став справжнім майстром тоді, коли навчився говорити «іди до мене» - 15 – 20 нюансах , коли навчився давати обличчю 20 різноманітних вираз ... Я впевнений , що у майбутньому у педагогічних навчальних закладах будуть навчати постановці голосу, володінню обличчя та тіла. Без такої роботи я не може собі представити працю вихователя. Великий педагог явно бачив ті можливості, якими володіє театральна творчість, для допомоги педагогічної практики.

Для повноцінності педагогічної майстерності однією із головних завдань є стирання тієї різниці, яка існує між емоційним педагогічним станом і тією дією , якою він проявляє свої почуття. Емоційні відносини педагога з учнями повинні виражатись точними формами. Для артиста це завдання більш проста. По – перше у нього завжди є текст , по – друге він грає різні ролі. А педагог, як правило , свою мовну , інтонаційну форму там же в даній і неповторній , оригінальній ситуації створює.

На відміну від артиста педагог не стає іншим обличчям. У кожній ситуації він повинен знайти для нього , для вчителя характерну правильну поведінку. Педагог завжди в одній ролі, в ролі героя , який керує процесом виховання. Тому вічна відповідальність приводить до словникових стереотипних вимов думок та почуттів.

Звільнення від словникових штампів, сказати те єдине головне слово, яке дійде до душі дитини не є легкою справою.

Це особливо відчувається тоді, коли педагог схвильований і повинен строго покарати учня, який допустив серйозну помилку.

Для педагогічного впливу має значення не тільки зміст бесіди, а їх інтонаційна форма. Звичайна бесіда не тільки йде сприймається інформація, а і інтонація співрозмовника; володіння голосом, інтонаційна трансформація особистих почуттів так, щоб вони викликали адекватний стан слухача, - є різноманітністю вчительської техніки - значна складова частина виховання.

Слово «так» можна промовити різноманітно: голосно, тихо, коротко, продовжено, позитивно, із здивуванням, із захопленням, негативно, з підвищеним тоном відповідальності, із втратою надії, святково ... і із значенням «ні». так можна промовляти усі інші слова, фразу, репліку, монолог, виконати дію, жест. Великого числа таких форм ми використовуємо дуже маленьку частину. Легко передбачити, як закріпився б зв'язок між учнем та учителем, на стільки різноманітні стануть їх взаємні відносини, якби ці можливості використовувалися б повністю.

Не раз було сказано після спостереження на уроці, що багато вчителів не використовують властивості міміки і жестів, із - за чого арсенал їх педагогічних технічних засобів бідний, в їх розмовах домінує одноманітний тон. Із зростанням педагогічного стажу не збільшує цих можливостей.

Жест і міміка посилюють враження, які отримані від слів, але педагог повинен бути обережним так, як фальшивий пафос і театральність не посилює зміст слова, а навпаки послаблює його. Учні з недовірою і критикою зустрічають його. Жестикуляція вчителя повинна бути помірною. різкий жест повинен відповідати тому, що хоче передати вчитель, не повинно не вистачати виразності, необхідне вивчення краси і точності жестів.

У кожного вчителя своя манера ходи, має для нього характерні жести. Тому при оволодінні педагогічною технікою головне розробка індивідуального стилю поведіння.

Ні в одній галузі суспільної діяльності не має зібраного такої кількості засобів виразності , як у театральній практиці , тому необхідно використовувати їх корисне.

Артист повинен вірити в ті події ,які передані у п'єсі і з впевненістю повинен відповідати на питання : «Щоб я зробив би , якби був на місці свого героя ?» одним із засобів обов'язкових переживань Станіславський називає «Якщо що». Артист фізично повинен діяти так , як він повів себе , якби був наприклад Гамлетом . коли за допомогою фізичних дій викликаємо визначені почуття , ми не підкорюємось стихійному натхненню , можемо керувати своєю поведінку , контролювати її .

Цей спосіб має пряме відношення до натхнення та самооцінки , тому , що тут людина сама усвідомлено діє на підсвідомий рівень психіки .

Ні один із учасників педагогічного процесу - як учитель так і учень не є артистами не володіють акторською технікою , але це і не потрібно . Виразити їх емоційний стан їм допоможе відповідна фізична дія .

Спираючись на вищезгадані зв'язки людини між її фізичною дією та емоцією відомий дослідник у галузі педагогіки І. Шварц у своїх опитах намагався за допомогою пантоміми , міміки і пози вплинути на форми підсвідомої психіки. Членам випробувальної групи надали можливість прийняти участь у імпровізованій сценах . в основу роботи з ними покладено було спосіб фізичного впливу . Ось два приклади :

1. Коля - п'ятнадцятирічний черствий , забіяка , грубий підліток , любить ображати молодших та слабких . Погодився займатись самонавіюванням , але швидко відмовився . В майбутньому із задоволенням приймав участь в усіх сценах , які його було надано . Одна із ситуацій називається «Ревматизм». Сюжет сцени такий : в дитячій лікарні в одній палаті на сусідніх ліжках лежать двоє хлопчиків - Сидоренко і Шведов. Сидоренко хворий на ревматизм , встає тільки за допомогою милиць. Йому усе набридло мріє про домівку та школу . Шведов хворий на холецистит він ходячий хворий , повинен пройти двотижневий

курс лікування . Він злий , егоїстичний хлопчик , який не дуже ладить зі своїми однолітками .

По сценарію Шведов кидає апельсинові шкоринки по Сидоренку тим самим злить його, той відповідає тим же . Тоді Шведов кидається на Сидоренко і б'є його . По завданню експериментаторів Коля повинен грати роль Сидоренка - слабкого , доброго роль інтелігентного хлопчика . Ці якості для його чужі . після знайомства з сюжетом сцени ,Коля у вигляді домашнього завдання готує фізичні дії Сидоренка . Необхідно показати манеру його ходи (трохи зігнете тіло , ображене і напружене обличчя) хлопчикам слова «експозиції» не давались . «Артисти» під час гри самі роблять імпровізацію .

Колі спочатку було важко показати фізичні дії Сидоренка , але потім він «знайшов» манеру кульгавої ходи і напруженість у вираженні обличчя свого героя . Інценування повторилось декілька разів . Коля в ролі Сидоренка був дуже впевнений .

Результати перевтілення у внутрішній світ свого героя несподівано проявились у Колі , він записався в загін захисників шкільного загального порядку . Скарги на його хуліганські витівки припинились .

2. Олена – п'ятнадцять років учениця восьмого а – класу. Соромлива не рішуча , пасивна дівчинка. Їй часто давали суспільні завдання , але вона їх погано виконувала . Олені дуже подобалось керівник шкільного комітету самоврядування десятикласниця Таня. Олена вірила , що у десятому класі буде точно такою , але для цього нічого не робила , в пробній групі вона безрезультатно намагалась використати самонавіювання... Але з цікавістю віднеслась до запрошення прийняти участь в імпровізованих інценувань. У ситуації – «збір шкільного комітету самоврядування» їй запропонували зіграти роль Тані.

По сценарію на розпорядку дня стоїть питання створити спортивну площадку своїми силами. Багато хто йде проти : «у нас не має часу» , «не маємо бажання» , «я не займаюсь спортом», «нехай нам побудують , чому ми повинні будувати!», Таня голова на зборах , вона бажає з гідністю і принципово вести збір, отримати правильне рішення.

Роботу над роллю Олена починає з фізичної дії . Для неї необхідно стати Танею , знайти необхідні жести , міміку , голос після декількох спроб їй це вдається.

В імпровізації Олена добре зіграла . Вона була самовпевнена, її голос лунав чітко і рішуче вона говорила переконливо.

На повторне інсценування запросили учнів восьмого класу в якому навчалась Олена . Її гра усім сподобалась. Головне , що Олена і клас взнали , що вона успішно може брати участь у суспільному житті .

Проведені досліди показали перспективність використання вищезгаданої методики у виховательській практиці . На думку Шварца не зважаючи на те , що зовнішнє все це далеке від поняття самонавіювання, своїм змістом розглянуте явище (за допомогою якого людина сама викликає визначений емоційний стан) вільно можна віднести до самонавіювання.

Дослідження показали , що іноді , перед тим , як включити до суспільної діяльності учнів необхідно зарання провести спеціальну роботу для створення відповідного настрою , психологічна підготовка для тієї ролі , яку повинні зіграти.

Без цього, діти, завдання виконують формально , пасивно , не усвідомлено , активність не буде заснована на їх внутрішніх рухомих силах. У цьому може допомогти групова та індивідуальна робота , яка допоможе на основі механізму самонавіювання емоційно сприйняти ту роль , яку учень повинен зіграти у своєму колективі. Масова педагогічна практика широка використовує рольові ігри та п'єси для розвитку творчих якостей учнів і вихованню їх почуттів. Але готові п'єси не завжди дають можливість поставити учнів в ту ситуацію , яка для нас педагогів обов'язкова. Цю перепону можна подолати за допомогою імпровізованих ігор, в якій учень приймає роль , яку надає педагог і виконує її за допомогою методичних засобів фізичної дії. Відсутність в учня техніки артиста успішно компенсується ентузіазмом і великим бажанням зіграти свою роль . Вхід у цю роль є найкращим засобом самовиховання почуттів , яка психологічно готує учня для виконання обов'язкової соціальної ролі у реальному житті .

Усю цю дорогу виховання і самовиховання можна виразити наступною формулою: негативність формою характеру – ситуація – роль – фізична дія – почуття – інсценування – психологічна готовність – подолання негативних якостей характеру.

В багатьох випадках наші можливості не можуть боротись проти жорстокості, черствості, безробіття. Методи які були згадані вище дають можливість з використанням півсвідомого психологічного настрою, щоб одна людина відчула душу іншої людини, стати на його місце, відповідно діяти і адекватно випробувати.

Приблизно подібні методи використовують деякі зарубіжні педагоги. Один із їх Мігель Дот у своїй книзі «Драма і театр у навчанні» відмічає, що підлітку більш за все потрібно затвердження власної особистості і, що важкий на виховання підліток затвердити самого себе може тільки через фізичну дію, яка часто має деструктивний вид. Вчитель повинен зуміти ці дії приборкати і перевести їх до конструктивної активності. З «важкими» використання драми починається із звичайного уявлення насильства та провини. Для затвердження своїх думок він приводить етнографічні факти: племена Нової Гвінеї періодично влаштовують псевдо боротьбу, які діють, як «ремін безпеки» і порушують агресивну тенденцію молоді.

Автор відмічає декілька категорій важких дітей і прибігає до різних методів роботи з ними. Зокрема тим дітям чи групі, які здійснили правопорушення і явно не бояться відкрито про це говорити, дають можливість свій досвід проявити в аудиторії у вигляді імпровізації. Розіграти анти соціальні ролі. За даними автора після таких імпровізацій кількість порушень зменшується так, як дітям надається можливість свої потворні фантазії і агресивні нахили.

По відношенню до тих дітей, які намагаються принизити чи вивести із себе вчителя, застосовують наступний метод: ставлять стільці колом, один або два стільці ставлять у середину, на яких сидять найактивніші, галасливі діти. Центр увага одразу переходить до їх. Народжується елемент несподіваності:

«що станеться далі?» стихає розмова і починається створена вчителем імпровізація на задану ним тему, до якої з часом приєднуються і інші діти. Діти розуміють, що така гра приємна, а тому з великим бажанням приймають у ній участь.

Тому і є обов'язковим брати до уваги психіку підлітка, парта це така тема, що навіть, якщо сиву людину посадити за неї зі своїми однолітками вона також почне балуватись... тому і потрібно застосовувати кожного дня всепрощення та специфічні методи виховання кожного дня...

Педагогічне хрещення ректора Тбіліського гуманітарного коледжу почалось ще із шкільної парти, але дуже дивним було те, коли роздався дзвінок міліції на моєму телефоні, повідомляли, що ваші студенти втекли із коледжу і знаходяться у парку, що на Мтацмінда... часу не роздуми не залишалось, в ту ж хвилину сказав секретарці, щоб підготувала приказ про те, що сьогодні була запланована туди екскурсія і поїхав до Мтацмінда - автомобіль зіпсувався, а тому хлопці не стали чекати дуже хотіли, як можна швидше оглянути оновлений парк - сказав я міліції і подав їм приказ! - знаєте, як це подіяло на студентів?! - з відти разом повебрунулись, правда лекції було зірвано, але було зроблено велику справу - затвердились відносини!

Виховання майбутнього покоління було завжди однією з основних завдань суспільства; в кожний період історичного розвитку тільки та країна була сильною, у якої вже були вирішені сімейні проблеми і розумно розвивала майбутні покоління.

Молодь дзеркало майбутнього. Якою є молодь такою буде країна у майбутньому.

Хороші сім'ї є осередком де зростають хороші діти. Хороші діти є результатом розумного та хорошого виховання, що правда не завжди виходить в усіх батьків.

Хороша сім'я завжди будується на рівності подружжя та їх взаєморозумінні, на розумних, святих почуттях. Єдність сім'ї, безмежна повага подружжя одне до одного завжди є передмовою свідомої любові. В протилежному випадку сім'я формальна

клітина. Сьогодні в епоху розвитку техніки та науки, виховання майбутнього покоління та включення його до роботи, є одним із основних питань. Обновлено умови життя вимагають нового підходу до підбору кадрів та їх кваліфікації, більше знань, але частина нашої молоді уникає роботи.

Як привчити молодь до корисної суспільної роботи? Це і є основним піклуванням не тільки держави і батьків, а і усього суспільства.

Багато батьків віднесли до виховання своїх дітей черство, це і викликало те, що сьогодні правопорушень третина належать саме молоді 15 – 20 років. Більшість із їх неповнолітні. Вилікуватись від цього страшного захворювання, суспільство повинне знайти причину їх походження, а також дорогу і можливості, щоб покращити ситуацію.

Пройдуть роки і перед нами постануть черстві і невиховані діти, які колись були веселими і слухняними дітьми. Настав «важкий», «критичний» період. Крадіжки, хуліганство, втік із сім'ї та школи ...Понижує рівень навчання ... Практикам педагогам все більш складніше стає приборкати сучасну молодь... деякі для цього використовують фізичну силу, високий дзвінкий голос, але у відповідь, як айсберг отримують холодних і не приступних. позиція більшості батьків та однієї частини педагогів по відношенню до підлітків така: «я тоді зараз покажу! замовкни! Роби те, що я тобі наказав!». Одним словом підліткова «розпущеність» усувається імперативним впливом, зовнішніми факторами. Результат такого впливу ситуаційний і він не змінює підлітка внутрішньо, а навпаки у нього з'являється бажання зробити протилежне і починається закрита чи явна війна. Наш військовий арсенал дуже багатий – існують сотні засобів покарання, як педагогічних так і ні. В цій нерівній боротьбі ми перемагаємо, але чи є це дійсна перемога, якою ціною вона здобута, що дала нам ця перемога, перемогли остаточно чи знову можливо, «віроломне повстання та витівки» підлітка, знадобиться чи ні бойова готовність для проведення операцій і рейдів покарання в цілях профілактики, може буде краще, як говорять дипломати сісти за «круглий стіл»

переговорів ? , щоб успішно вирішити проблему державного значення : виховання підлітка , гармонічного розвитку , формування душевно і фізично повноцінної особи.

Завдання виховання «для учнів з точки зору суспільства , прийнятою поведінкою ,формування позитивного настрою та орієнтації». Для виконання цього завдання одним і значним засобом вважаємо створення вигідних умов для соціальної підготовки підлітка.

Психофізичне дозрівання підлітка відстає від його соціального дозрівання. Знання які він отримав в період навчання зовсім не достатньо для його соціального дозрівання. Необхідний визначений час іноді навіть роки , для того , щоб молода людина зі своїм рівнем психофізичним дозріванням зрівнялася б з рівнем свого соціального дозріванням. Ясно , що молодик , який відстав у соціальному дозріванні , можна сказати «неповноцінний» для практичного життя . по – перше сам підліток негативно і боляче переносить свою «неповноцінність» і по – друге державі потрібна повноцінна психічно , фізично і соціально дозріла людина.

Ще декілька років тому, набагато раніше ніж було проведено шкільну реформу, деякі вчителі подали добре обгрунтовану думку , що коли навчання поєднується з виробничою працею, то формується така особистість , яка вже після закінчення школи готова активно включитись до суспільного життя.

Принцип поєднання навчання з виробничою працею , вважаємо діючим і ефективним засобом для нормального протікання важкого процесу соціалізації підлітка , так , як навчання , яке засноване тільки на теоретичних потребах , формує людину , яка є «теоретиком» і «книжником» , стоячою поза реальним життям. Таким людям важко використати здобуті знання , встановлювати відношення з людьми і проходити адаптацію у трудових колективах . необхідно теоретично обгрунтувати перевагу принципу об'єднання навчання з виробничою працею , необхідно вивчити той педагогічний механізм , який на формування особистості підлітка , зокрема , проведе вплив на процес його соціалізації.

Можливо чи ні керувати , підкорити педагогіці процес соціалізації підлітка , чи дає таку можливість комплекс якостей, що характеризує підлітка ?

Які у нас в країні такі за кордоном багато педагогів, психологів, соціологів особливо глибока досліджують характерні для підліткового віку психофізичних якостей , їх потреби , мотиви, інтереси , соціальну активність ... Виділилась концепція , яка подає надію - характерні складності підліткового періоду обумовлені соціальними обставинами і вони підлягають під педагогічний вплив.

Потребує уваги те , що у першій чвертині минулого століття панувала народжена під впливом ідей Фрейда так названа теорія біогенетичного універсалізму. Прибічники цієї теорії велику увагу надавали статевому дозріванню дитини, їх сексуальним бажанням , на їх погляд кризи підлітка і своєрідний комплекс обумовлені їх біологічними сторонами. Тому з дітьми цього віку конфлікти і різного виду складності неминучі , вони носять універсальний характер і не підлягають педагогічному впливу.

«Універсальність» цієї теорії повністю спростували дослідження американських етнографів . Вивчаючи «примітивні цивілізації» у Тихому океані на острові Самоа . Вивчаючи підлітків місцевих аборигенів вони впевнились , що у їх немає так званого «комплексу ойдіпосу» , у їх не було помічено негативізму . Вони із дитинства у доросле життя переходили гармонічно без конфліктів.

Видатний психолог К. Левин виділив дитячу групу та дозрілу групу . У підлітка з'являється бажання перейти до дозрілої групи і користуватись тими привілеї , якими користуються у дозрілій групі. Підліток знаходиться в становищі між групами так , як він ще не прийнятий до дозрілої групи. К. Левин існування конфліктів і складностей пов'язує з соціальним моментом – існування дитячої і дорослої груп та різкий поділ їх одна від одної.

Український психолог Л.С.Виготський при вивченні підліткового віку , відмічав , що у свідомості підлітка основним

є обов'язково відділити нове походження і визначити розвиток соціальної ситуації. Це складає систему відносин дитини і середовища, зміна цієї системи для перехідного віку є зміст «кризи». Якщо сказати іншими словами, коли входить до підліткового віку у особистості дитини проходять кардинальні зміни, із – за чого руйнуються старі відносини між дитиною та середовищем. У особистості підлітка проростає центральна специфічна нове походження, проявляється нове почуття зрілості, що він вже не дитина, підліток хоче визначити свій статус, бажає, щоб дорослі признали його зрілість.

У підлітковому періоді особливості протікання негативних прояв підлітка визначається життям дитини і конкретною соціальною ситуацією розвитку, його суспільним станом у світі дорослих.

Свідомість підлітка визначає його життєву позицію, напрямок суспільної активності та зміст. Нові претензії підлітка на основі соціальних потреб, зокрема, відроджується на основі потреб престижу та незалежності.

У підлітка з'являється потреба проявити себе у справах, які його особисту цінність підійме вище. Потребу задоволення підліток відчуває тоді, коли він переважно бачить від дорослих такі дії, в яких виражається висока оцінка і повага до нього. Коли підліток помітить з боку дорослих можливості і задоволення його престижу він задоволений і намагається часто мати такі відносини. Такі відносини між вихованцем і вихователем, така соціальна основа, де педагогічний процес, навчально – виховна робота може проводитись з великою плідністю.

Перевтіленню таких відносин між вихованцями та вихователем мішають багато моментів. Старша за віком людина не змінює своїх відношень у ставленні до підлітка. у збереженні старих відносин допомагає: а) становище підлітка у суспільстві не змінюється. Він був і залишається «учнем»; б) він повністю залежить матеріально від батьків. Батьки разом із вчителями виступають у ролі вихователів; г) важко змінити механізми контролю та керування дитиною; д) вигляд підлітка і збереження в його поведінці дитячих рис, не можливість діяти

самостійно.

З боку батьків і вчителів ігнорування потреб підлітка , обмеження розширення його незалежності і прав , вважати підлітка знову дитиною протистоїть не тільки розвитку , а й навчально – виховним завданням. «Там де підліток з боку дорослих батьків і вчителів не знаходить визнання і відчуває фрустрацію соціальних потреб , де його соціальну особистість, яка зараз робить перші кроки і виходить на шлях дії , не приймають серйозно і відносяться , як до дитини – від нього вимагають без слів виконання завдань , що дані ними у вигляді приказу, у підлітка формується негативний соціальний настрій, на основі якого розвиток позитивних соціальних відносин стає неможливим.»

Характерною для підлітка соціальною активністю, його бажанням – признання дорослим і зайняти своє місце у суспільстві , перешкоджають суб'єктивні і об'єктивні причини. Суб'єктивною причиною можна вважати особисті риси самого підлітка, відношення до підлітка з боку батьків , вчителів, вихователів та людей старшого віку; тільки об'єктивною причиною можна вважати невиправдані педагогічні методи навчання та виховання у навчальному закладі .

Як видно з вищесказаного складності перехідного періоду викликані не біологічними процесами , а штучні перепони на шляху підлітка , його прагнення до соціальної активності . У цьому випадку можна знайти шляхи та засоби , які допоможуть послабити «штучні перепони» і для того , щоб характерну соціальну активність підлітка , що до цього вважалось джерелом негативності , перетворити в один із стимулюючих засобів навчального процесу.

Одним із правильних шляхів з педагогічної точки зору для подолань соціальних складностей , це допомога природному протіканню процесу соціалізації.

У підлітковому віці з метою проведення соціалізації самим ефективним засобом є одночасне навчання та виробничої роботи , їх об'єднання . Свідомість людини розвивалась в процесі роботи . На протязі мільйонів років багато поколінь

навчались і здобували досвід тільки у процесі праці. Психіка людини розвивалась і «влаштувалась» так , що сприйняття теоретичних знань проходить у тісному зв'язку з працею.

Навчання , що пов'язане з виробничою працею зніме багато психологічних і педагогічних складностей , що безпосередньо проявляється не тільки у процесі виховання , але і у відношеннях педагога та вихованця. Одночасність навчання та праці їх симбіоз дає таку можливість , щоб вихователь змінив відношення до підлітка , встановив з ним співробітництво , колегій ні відносини , бути йому помічником і товаришем в процесі навчання і праці. Це зніме специфічні традиційні складності , які існують між підлітком та вихователем.

Зв'язок навчання і праці створять благо приємні умови для швидкого і якісного оволодіння теоретичними знаннями , оволодіння професією на високому рівні , готовність підлітка після закінчення школи почати незалежну робочу діяльність. Тому синхронним навчальним процесам школи у наших неформальних професійно – навчальних центрах вирішили на першій план поставити питання розвитку сільського господарства , зокрема , мала механізація і ветеринарія , з цією метою хочемо створити міні господарства , якими будуть керувати самі учні і студенти, з боку матеріальної зацікавленості фінансові операції проведуть самі .

Галузю прагнення людського життя була і залишається економіка, як раз таки тут створюється матеріальне і духовне багатство. Сьогодні економіка нашої країни стоїть перед великим викликом складних завдань , змісту бізнесу повинна з дитинства даватись опора.

Американські бізнесмени проявляють великий інтерес до підлітків, це викликане не почуттям благодійності , а піклуванням про виховання кваліфікованих робочих рук. Справа у тому , що дефіцит кваліфікованих робочих рук у Сполучених Штатах Америки є гострою проблемою. Із зіткненням ростучою міжнародною конкуренцією , компаніям США потрібні добре навчені робочі руки , так як бізнес і виробництво швидко розвивається і змінюється , що 75% сьгоднішніх робочих ,

які будуть працювати до 2020 року , як відмічає Ренді Россі , в період своєї діяльності чотири рази змінять свою професію. Із їх дві професії поки що не існує. Природно зміна професіє потребує нового навчання , що саме по собі потребує великих затрат.

Для того , щоб у нових історичних умовах зберегти свої позиції ділові кола у США шукають вихід. Як раз таки цими обставинами було обумовлено надруковані дослідження Нью - Йорським дослідницьким комітетом , який призивав державу і власний сектор фінансувати захист здоров'я 3 – 4 річних дітей із малозабезпечених сімей і програми дошкільної підготовки . Без цієї програми сказано у докладі , бідність і неграмотність у майбутньому може викликати не достаток кваліфікованих робочих рук і створити небезпеку конкурентоспроможності США у світовому масштабі .

Колишній керівник компанії «Проктел енд гембел», Оуен Батлер вважав , що ділові кола США за останні 10 років переконались у тому , що набагато результативніше попідкуватись про якість на початку, ніж виправляти положення потім, що кожен долар , який вкладено сьогодні у майбутньому повернеться у п'ятикратному розмірі, як раз таки цим пояснював, що в останні роки широкого розмаху набирають програми , які передбачають співробітництво компанії з початковими та середніми школами , що виражається у наданні фінансової підтримки та забезпеченням робочих місць.

Так наприклад: декілька років тому керівники бостонського ділового кола , системи освіти , разом з представниками місцевої влади розробили програму, на основі якої літом вони забезпечували учнів роботою , а після закінчення школи , по можливості задовольняли робочими місцями у приватному секторі. Настільки віра у те , що гарне навчання є гарантією забезпечення роботою значно покращило відвідування уроків і у справі академічної успішності.

Особливо тісний зв'язок між фірмами та школами у Чикаго. Фірма «Бліц корпорейшен» співробітничала зі школою імені Маршала . У майстернях фірми «Бліца» ремонтують автобуси.

Фірма виділила декілька співробітників для проведення уроків праці у школі. Учнів на цих уроках навчають свердлити , зварювати та інше. На протязі трьох років відвідування цих уроків виросла в чотири рази, а більше ніж ста випускникам школи фірма надала роботу. Фірма «Оджелей енд метр» , яка має опікунство над школою імені Роберта Клемента є рекламним агентством. Представники фірми навчають учнів розробляти проекти рекламної стратегії для залучення уваги споживача. Фірма пропонує учням роботу у вільний від занять час. Деякі із їх після закінчення школи стають співробітниками агентства.

В дослідженнях комітету по економічному розвитку сказано, що виробництво США не зможуть розвиватись і конкурувати так , як однозначно зростаючий тип населення з низьким рівнем освіти не буде відповідати тим вимогам , які перед ними поставлять складні технології.

Рівень освіти японських дітей , які закінчили середню школи такий же , як у американських дітей , що закінчили коледж. Якщо наші учні на протязі п'яти років вивчають фізику і алгебру, чотири роки – хімію і біологію, то американські школярі фізику і хімію не вивчають навіть року; але незважаючи на те , що населення Японії у два рази менше ніж Америки, тільки у Японії кількість інженерів на 9% перевищує число інженерів Америки , більшість тих хто отримує у Америці степінь доктора філософії є іноземцями.

На думку магнатів виробництва США , низький рівень освіти молоді складає загрозу конкурентоспроможності країни , її можливостям зберегти робочі місця і перебороти економічних противників , на думку колишнього керівника «Юнай технолоджи» Гарі Грейса , сьогодні йде боротьба за світові технології майбутнього.

На думку професора Колумбійського університету Діани Равич , американські батьки вважають , що їх діти досягнуть успіхів , якщо вони проявлять уміння і талант . А японські батьки вважають , що головне сердечна праця. Японським дітей з раннього дитинства вчать підкоренню , з повагою відноситись до керівника , фанатичну любов до праці і відмова від усього

особистого за ради інтересів колективу. Як правило японські діти вдома вчать рахувати і вивчають абетку. З чотирьох річного віку 90% японських дітей ходять до дитячого садка. На відміну від американських шкіл у японських школах літні канікули продовжуються сорок днів. Перед початком канікул кожному учневі дається завдання , яке розраховане на сорок днів, яке він повинен виконувати кожного дня. Японські діти навчаються 240 днів у році .

Середні школи Японії значно відрізняються одна від одної по якості навчання та престижу, але одне мають загальне – «складна екзаменаційна система , схоластичні методи навчання , після закінчення дев'ятого класу японським учням приходить здавати складні екзамени , якими визначається хто продовжить навчання в найкращій безкоштовній академічній школі , в гарній , але дорогій приватній або професійній школі. Після закінчення дванадцятого класу учні знову складають іспити за результатами яких найкращим надається право продовжити навчання в університеті Токіо, що у майбутньому є гарантією престижного робочого місця! Порівняно з більш низькою академічною успішністю учні мають право скласти іспити у менш престижних учбових закладах і задовольнитись менш престижним робочим місцем.

Таким чином ведучі капіталістичні країни світу для збереження економічної сили в індустріальному світі роблять усе можливе , щоб радикально змінити систему освіти для задоволення потреб зростаючої сучасної технології.

«Молоде виробництво» - так називається студентська дослідна група , яка пропонує свої послуги різним фірмам. При цьому студенти становлять дві мети . по – перше таким шляхом більше збагатити теоретичну підготовку і по – друге – встановити зв'язки з такими фірмами , які візьмуть їх на роботу .

Ще у 70 -ті роки минулого століття у вищому комерційному училищі неподалік Парижу з'явилося перше у Франції «молоде виробництво». Тоді ніхто не думав , що ця новизна пошириться. Сьогодні дослідницькі студентські групи діють у 109 вищих учбових закладах Франції. Вони об'єднані у національній

конфедерації молодих виробників.

Частина «молодих виробників» є консультативними фірмами, які спеціалізуються на маркетингу, рекламі, фінансах, інформатиці, контролем якості продукції, в галузі організації виробництва.

Наприклад, студентська група космонавтики і аеронавтики Тулузи на завдання компанії «Матрасис» розробила електропровідну систему для штучного супутника Землі, «молоде виробництво» центральної школи Парижу сконструювала систему елементів дистанційного управління по заказу концерну «Аероспасіал».

Таке співробітництво для майбутніх інженерів та економістів несе, як матеріальну так і інтелектуальну користь. Фірми із щедрістю видають гроші для перспективних розробок. 1986 році оборот молодіжної національної конфедерації молодих виробників складав 52 мільйони франків.

Але у будь-якого хорошого починання є як прибічники так і противники. деякі студентів-дослідників називають «вовчими цуценятами»: «ми не вовчі цуценяти, але у нас є визначене самолюбство, ми хочемо свою долю будувати своїми руками» - дають їм відповідь віце-президент міжнародної конфедерації молодих виробників 23-х річний Матьє Сіппі.

Енергійні студенти існують і за межами Франції. Подібні «молоді виробники» діють у вищих учбових закладах Іспанії, Італії, Нідерландах, Бельгії, Японії, США, Гонконзі, Марокко, Бразилії, вони планували створення єдиного європейського ринку, ще в 2012 році. Уже функціонує сітка європейських «молодих виробників».

Три десятиріччя тому перше «молодіжне виробництво» створилось і у ФРН, вищій економічній школі Вормса. організаторами цієї групи є студенти Бернадетто Шток, Вольф Хайліг і Франк Райман. вони на заказ двох французьких фірм провели аналіз базару західної Німеччини. Те, що зробили студенти перевищило усі очікування - говорить французький ділець із Страсбургу Клод Болингер - вони попрацювали не гірше за професіональних консультантів. За ці дослідження,

які допомогли французьким фірмам реалізувати на ринку ФРН програми типу «Юніскі» , колектив студентів від заказників отримав велику суму грошей. У Франції студенти дослідники надають велике значення матеріальному фактору, в правилах національної конфедерації записано ,що «молоді виробники» виконують свою роботу тільки на основі гонорару. Але на думку західних німецьких професорів вищих учбових закладів, матеріальна сторона не повинна стати головною метою. «У кожному проекті ми повинні бачити дидактичні елементи» - говорить професор Кристіян Міонзі.

Створений союз «молодих виробників» Німеччини , де використовують французьку національну конфедерацію. У свій час банк «ліонський кредит» надав фінансову підтримку студентському колективу французьких дослідників. Західні німецькі студенти надіються на підтримку «комерц банку» . Один із керівників «комерц банку» Кристіян Франк обіцяє : «ми надамо необхідні кошти , така політика відповідає інтересам нашого банку».

Ініціативу вормських студентів підтримали багато вищих учбових закладів країни , в багатьох місцях вже створились подібні колективи. В університеті Манхейму студенти економісти створили групу «Контакт і кооперація» , яка вже отримала заказ від манхейської фірми «Мотореверке» . Генеральний директор фірми і керівник манхейського філіалу «Дойче банк» входять у склад ради групи .

Керівники фірми дуже швидко впевнились у перспективності студентської ініціативи , а професори знову гордовито мовчать. Ні один із їх не увійшов до складу ради дослідницької групи. Вони знову керуються старими принципами : «Практика мертва без теорії» . Але цей принцип потребує корекції . В наш час теоретична підготовка крок в крок повинна йти з практикою , та ще і з такою практикою основою якої, є міжнародний розподіл праці.

Головною проблемою реформ у загальноосвітніх і професійних школах є вивчення передового педагогічного досвіду і масового втілення його на практиці. Ця проблема особливо

актуальна із – за того , що теоретичні досягнення педагогічних наук і їх рекомендації на практиці використовуються дуже малим темпом .

Історія розвитку школи підтверджує , що для його повноцінності одним із головних факторів завжди було теоретичні - практичні знання здобуті передовим педагогічним досвідом. Для обґрунтування цих думок достатньо праць А. Макаренка і В. Сухомлинського. Як наче сьогодні у педагогічній практиці таких авторитетів немає , але на щастя можна назвати не одну і двох особистостей , досвід яких може збагатити шкільну теорію і практику.

Необхідно розмислити і над тим, що відом передового досвіду здобута новизна у більшості випадків не виявляється у шкільній практиці і на неї не впливає. Вказані обставини мають багато різних причин . Зокрема передовий досвід часто залишається непоміченим з боку керівництва учбової документації; часто масовому розповсюдженню досвіду заважає його складний характер , але більшою частиною існуючий невиправданий скептицизм по відношенню до новизни , недовіра і , що саме головне прагнення великої маси педагогів до спокійного шкільного життя. Для педагогічного послідовного просування і розвитку особливе значення має та різновидність практичного досвіду , який називається «Передовий педагогічний досвід». До нього належить така педагогічна практика, яка об'єднує новизну , оригінальність , об'єднує тих елементів новаторства, які не характеризують масову практику і забезпечують високі педагогічні показники енергії , в умовах економічних затрат , часу і можливостей. Передовий педагогічний досвід відповідає вимогам епохи , соціальному заказу суспільства і виходячи з цього корінним тенденціям розвитку школи. Він гарантією стабільних результатів вперед двигает шкільну теорію та практику. Крім безпосереднього педагогічного значення передовий досвід має велику моральну цінність , що виражається в його виховних , стимулюючих , освітніми і розвиток показниками. Педагоги , які набувають передового досвіду самі розвиваються , зростають, а що саме головне це, те,

що поширюють прагнення інших до пошуку новизни.

- Посварився із другом ! – без усякого мого питання сказав мені Іраклі , коли під час уроку я застав його у шкільному буфеті.

- Чому?

- ?! (він мав розгублений вигляд)

- Знаєш ? Було два друга один біолог , а другий історик – сказав я і рукою показав , щоб він сів. Я також сів за його стіл чекаючи чашку кави – добрі були товариші , обидва кохали одну дівчину зі школи...

- Потім? – пожвавішав Іраклі .

- Вирішили , щоб вибір дівчина зробила сама тільки з однією умовою: - дружба хлопців не повинна була порушитись, дівчина вибрала історика, біолог порушив слово і відійшов від товариша наприкінці історик зробив перший крок ...

- Потім?

- Нічого , обидва переживали про загублені роки без дружби!

Іраклі довго не думав він і його товариш помирились.

По спеціальній науковій літературі розрізняють два види передового педагогічного досвіду : широкий і вузький. Під широким поняттям передового педагогічного досвіду признаний такий тип практики , коли педагог за допомогою існуючих в теорії принципах, методах, правилах , якості завжди добивається високого рівня в навчально – виховному процесі. Другий тип так названий вузький має на увазі таку практику, коли педагог використовує не відомі можливості , засоби та правила. Йому часта приходиться змінювати структуру уроку , програмою передбачений об'єм пройденого матеріалу та інше. Зрозуміло , що для педагогіки цього типу така теорія і практика зовсім не є «вузькою». Навпаки , з точки зору перспективи, саме такий досвід є носієм широкого змісту і потребує особливої уваги.

З метою перевірки , навчального процесу під час уроків часто ходжу по коридах школи... із кабінету хімії почувся незвичний шум , відкрив двері і ...

- Пане Гарі! – засмучено промовив вчитель, - в добрий час зайшли проводимо хімічні спроби, а Кочламазашвілі говорять, що йому це не потрібно!

- Як? – не зміг приховати своє здивування.

- Хімія мені не потрібна, - ще раз збентежено повторив слова учня вчитель.

- Так, мені не потрібна, я, як ви пане Гарі хочете стати письменником, а не хіміком. – не відступався Ніка Кочламазашвілі.

- І ти думаєш, що я не знаю хімію? Чи фізику? Чи математику?

- ?!

- Зараз не буду заважати проведенню уроку - звернувся до вчителя, а Ніку після уроку викликав до свого кабінету, часу було мало, усього два по сорок п'ять хвилин, вирішив одержати додаткову освіту по хімії і коли зайшов Ніка, я почав:

- Те, що хімічні явища з старих часів були відомі, про це розповідає історія древних людей. Існує багато свідчень про те, що хімію вважали творчістю. Слово «хімія» з самого початку увійшло із Греції. «Хімію» використовує у своїх рукописах Фірник Матер, а до нас значення цього слова доніс єгипетський алхімік Зосим.

Хімія – на єгипетській мові у першу чергу означає творчість плавлення металу. Це підтверджують сказання про античну літературу і легендарні розповіді про походження цієї творчості. Технічні знання, які використовувались тільки для обману та розваг, все більше і більше збагачувало людську культуру.

Після того, як у вісімнадцятому столітті Лавуз'є підніс хімію до точних наук, вона грає ведучу роль у природознавстві і за допомогою хімії у сучасній епосі на перший план вийшов зв'язок між наукою і технікою.

У першому столітті свого існування хімія не була виділена, як окрема наука. У Александрії вона вважалась обов'язковою складовою частиною «таємної творчості святих».

Історія єгипетської цивілізації, яка особливо цікава

дає можливість думати , що хімічне виробництво мало походження із Єгипту. Так чи інакше повністю зрозуміло , що у Єгипті хімічним виробництвом були заняті тільки святи і воно вважалось «святою творчістю».

З дев'ятнадцятого століття хімія стала незалежною наукою , яка пов'язана з іншими галузями природознавчих наук .

Правда , що хімія перетворилась на науку і припинився її зв'язок з творчістю , але її зв'язок з естетичними проблемами про поняття прекрасного у природі , науці , творчості - повністю зрозумілі . Хімія – наука про перетворення матеріалів , дивна гра форм і фарбувальних матеріалів. При першому ж знайомстві з хімічними явищами перед спостережником відкривається новий світ прекрасного , у першу чергу чистотою кольорів і точних абстрактних форм. Староєгипетська техніка завданням якої, було імітація дорогих металів та каміння , розглядалось , як справжня творчість перетворення одного матеріалу у другий . Приблизно , дві тисячі років тому римський поет і вчений Лукреціус , написав оригінальну поему «Для предметів природи» він високо звучними словами розповів у своїй творчості про погляди на світ грецького філософа Демокрита. Лукреціус виражає думки про творчість і розвиток людської культури. Крім цього він велику частину своєї творчості приділив знаходженню металів.

Для єгиптян були відомі золотовмісні копальні східної Африки, яку вони називали «нубія» . Значно пізніше єгипетський народ познайомився з свинцем , залізом , міддю... це відбулось за декілька тисячоліть до нашої ери.

Більше пізніше стали відомі засоби приготування керамічних виробів , а також виготовлення скла. Відоме було також творчість кольорів, в якому першість належала народам далекого Сходу. Кольори з старих часів знають люди . Ще у старому Єгипті люди широко використовували фарби рослинного та тваринного походження. Хімія , як ми вже відмічали творчістю не вважається , але її зв'язок з такими естетичними проблемами, симетрія , гармонічність, пропорція - знову існують. Старі грецькі філософи симетрію розглядали, як часті випадки

гармонічності, як узгодження частин в рамках повноти. Сучасні вчені симетрію розглядають, як правила будови складових об'єктів. Більш точно симетрія спостерігається у кристалічних сферах. Д.І.Менделєєв «В основах хімії» пише про красоту кристалічних формувань.

Точність, краса і повнота кристалічних формувань звертає на себе увагу багатьох дослідників, які цілий ряд праць приділили цій справі. Тільки у сімнадцятому – вісімнадцятому столітті з'явилися перші наукові погляди про появу кристалів.

Хімії належить велика роль у розвитку творчості. Справжній художник своїми творами, які виступають однією із форм сприйняття реальності, допомагають зовсім по – новому зрозуміти те, що до цього, як наче було відомим, але все ж не були повністю визначені і все це проходить за допомогою злиття кольорів і фарб. Колір фарби визначається його фізичною будовою і хімічним складом змін яких приводить до зміни кольору. Дійсні художні твори мають великий вплив на духовний і естетичний розвиток людей.

Так хімія вивчає об'єктивні закони природи, створює матеріали, які не існують у природі за прикладом естетичних творів і ставить їх до служби людям. Хімічні наукові процеси і самі є об'єктом глибокого естетичного дослідження і представляє собою літературний шедевр!

Ніка слухав мене, як заворожений, потім вчитель хімії сказав мені, що він став одним із кращих учнів з мого предмету.

* * *

Ідейною вважають такий стан, що в той момент, коли розмова йде про кохання, про дітей, про шлюб, людина – і наша маленька людина, дитина і підліток – також повинні відчувати, що відчувають і емоційно переживає доросла людина, коли бачить пам'ятник тисячолітньої творчості. Ми старше покоління, повинні навчитись, як розмовляти з дітьми та молоддю про велике та прекрасне – про кохання, про шлюб, про народження дитини, про людську відданість до самої могили... про смерть і про душевну пам'ять, поки ми про це не

навчимося розмовляти і думати , до того ми не зможемо навчити наших студентів про чистоту почуттів і красу. Неграмотність у цій галузі викликає сум і сльози студентів.

Під час укладення шлюбу молоді не мають уяви про ту складну і делікатну культуру , яку вимагає життя у шлюбі. Їм ніхто не казав і вони не знають , що життя у шлюбі , кожного дня разом, життя під одним дахом не є побаченням у години щастя, а на протязі усього життя , - це є великою працею , напруження духовне порівняти яке не можна ні з чим. Для цього необхідно найвища духовна культура , духовна підготовка , проходження школи мудрості...

А такої школи , такого коледжу, такого інституту яким би дивним вам це не показалося, у нас не існує , тому і не існує педагогіка батьків. Тому для народження дитини деякі молоді морально так підготовані , як неграмотна людина в знаннях і поняттях філософії... Життя вимагає , щоб для хлопців та дівчат у коледжах був введений курс культури сімейних відносин , шлюбу, про народження та виховання дитини... Цей курс повинна вести духовно багата і морально підготована людина... перед майбутніми батьками переконливими фактами повинні пояснити зміст тієї правди , що життя у шлюбі означає зіткнення кожної секунди з думками людини , серцем , почуттями, спершу з чоловіком , дружиною , а потім і з дітьми , дуже складна і делікатна справа , розумом і серцем пізнати, на один погляд легкі життєві питання. Ці питання потребують великої мудрості батьків та педагогів , а ми справді покажемо юнакам та дівчатам , мудрість і складності життя , це їм допоможе стати дорослими , передбачливими, не буде тієї легковажності , яка ще існує в поглядах і поведінці серед молоді. Демократія не означає відмова від сімейних взаємовідносин!

Існування людини найбільш точно пояснюється у обов'язку. Коли одна людина бере обов'язок перед іншою. Обов'язок і ще раз обов'язок – це та атмосфера в якій ми повинні виховувати істоту народжену людиною, щоб вона з гідністю носила велике ім'я людини дуже важко словами передати батьківські почуття. Їх повне розуміння може лиш той хто сам є матір'ю чи батьком.

Мені згадується одна така історія коли у молодого подружжя вчителів довго не народжувалась дитина. Десять років пройшло з того часу вже ніхто і не вірив в появу дитини... Аж ось молода жінка завагітніла , зі сльозами щастя розповідав про це її чоловік, а ми всі поздоровляли їх. Після того , як щасливий батько із лікарні забрав дружину з сином, вони схвилювані обоє зайшли на подвір'я коледжу. Хотів , щось сказати , але розплакався. Потім , коли заспокоївся , промовив:

- З тієї хвилини, коли вперше почув голос дитини , я став іншою людиною. Моїм серцем заволділа ця крихітка і я відчув, якесь невідоме почуття, що ця крихітка моє друге серце, моя друга істота...

Потім він розповів , що зараз на лекціях по іншому бачить дітей : «біль кожної дитини , став моїм власним болем», - говорив він.

Задумайтесь на цими словами батьки! Бо немає нічого більш високо і цінного ніж виконати обов'язок матері і батька, з того часу коли ви стали початком нового життя , на тобі лежить найвища відповідальність: кожної хвилини , коли ти дивишся на свою дитину, бачиш самого себе; коли виховуєш свою дитину , ти виховуєш самого себе, підтверджуєш свої людські гідності...

Існує десятки , сотні професій , спеціальностей , робочих місць: один тягне залізницю, другий будує житловий будинок, третій вирощує пшеницю , четвертий лікує людей , п'ятий шие одяг, а хтось себе забезпечує торгівлею, але існує універсальна, найскладніша, найгуманніша робота , яка для усіх однакова , починається в один і той же час, у кожній родині неоднакова і неповторна – це виховання і становлення людини...

У цієї роботи є одна приміта, це те , що людина отримує щастя і насолоду, яку ні з чим не можна порівняти, що продовжує людський рід. Батьки у своїх дітях повторюють самих себе і в залежності від того наскільки свідоме це оточення, залежить моральна відповідальність людей, їх обов'язок кожної хвилини на тій роботі , яка називається виховання, це є створення майбутнього і погляд у майбутнє.

У вихованні поєднується суспільне і інтимне... Як раз у цьому зв'язку гармонія людського щастя.

Якщо ви мрієте про те , щоб залишити слід після себе не обов'язково бути видатним письменником чи вченим, створювати космічний корабель , чи шукати новий елемент у системі, ви можете прославити своє ім'я у суспільстві хорошим вихованням дітей, чи бути хорошим громадянином, чи хорошими батьками, які виховали хороших синів і дочок, що у майбутньому стануть хорошими батьками.

Створення людини, потребує дуже великої душевної напруги. Це є життєва мудрість , майстерність, творчість, діти не зовсім і не настільки є джерелом щастя, діти – це і є щастя, яке створене вашою працею. Пам'ятайте це – і ти юначе , який з трепетом серця чекаєш на хвилини побачення з коханою, і ти, молодий батько, у колисці , якого співає свої вічні пісні первісток, і ти , сивий перевірений сімейним щастям та хвилюванням чоловіче, батько дітей і дідусь онуків! Материнська та батьківська любов і щастя не манка небесна, воно не відчинить дверей , як святковий гість, як тільки ви юнаки і дівчата станете подружжям. Це щастя важко знайти, тільки стражданнями знаходять його ті, які не бояться одноманітної, багатолітньої , що дійшла до без свідомості роботи... складність цієї роботи полягає у тому , що вона, ця робота потребує, розуму і почуттів, об'єднання любові і мудрості. Змогу тому, щоб із щастям , яким насолоджуєшся цієї хвилини , з хвилюванням подивитись у майбутне, там, де мудрі батьківські почуття втрачені, щастя стає маревом.

В українській маленькій сільській школі , де починав свою педагогічну діяльність Сухомлинський, у другому класі навчались дві дівчинки подруги, у одній з їх – Наташі не було батька, коли була маленькою часто питала матір, де мій батько, мати мовчала, одного разу розплакалась... Коли стала ученицею ніколи не задавала питання , щоб дізнатись про батька...

А її подруга Настя мала обох батьків, одного разу Настя прийшла у гості до Наташі і спитала : «Де твій батько?», дівчинці стало соромно , що вона не має батька і вона відповіла : «Мій батько пілот, літає...і додому приходиться рідко». Із грошей, що

давали мати Наташі, вона зібрала трохи і одного разу сіла до автобусу поїхала до міста де купила картуз пілота... А якщо заробляла погані оцінки , то завжди говорила товаришам: «А мені , яка різниця, що мені скаже батько...» . В цих словах прослуховувався не страх , а гордість...

Наташа виросла. Зараз має свою сім'ю , має чоловіка і двох дівчаток. Пам'ятаю, як молода мати привела свою старшу доньку до школи , розповіла - ви не можете собі цього уявити, як мені потрібен був у дитинстві батько . Я його створила собі у своїй уяві. Так було легше жити. Я уявляла собі батька доброю , але строгою і вимогливою людиною. Завжди хотілось мені , щоб він узяв мого щоденника і сказав: «А ну , моя дівчинко , покажи, що оцінки у щоденнику...» . Найбільш важкими були ті дні , коли я хворіла. Як чекала того, щоб повз моє ліжко пройшла сильна людина , погладить мене по голові і промовить: «Нічого страшного моя донечко , ти швидко одужаєш...»

Бачите? – яка серйозна місія лежить на батьках? Бачите, як вони потрібні, малюкам? Багато чого приходить переборювати і поступатись батькам, щоб носити поважне звання. Але головне це мораль! Це один із головних компонентів життя – який ще звідколи і від народження йде разом з людиною, придбати її без суспільства не можливо, так у ній є потреба безпеки, яка поділяється на дві нездоланні течії, перша вимога особистої безпеки, друга – колективної. А якщо сказати коротше небезпечності моє і небезпечність наше. Якщо еволюція не внесла б у людині потреби небезпечності наше вона б ніколи не змогла б вбити свого першого мамонта, а якщо б не було потреби у безпеці моє, тоді б вона була б, як мурашка для якої головне гніздо , а не особисте життя... Тоді б, людина може б і зловила мамонта , але видумати запал вона точно не змогла б. Ці дві потреби існують у людині і у деяких випадках приходять у протиріччя одна з одною. Саме їх існування ставить за необхідне існування моралі.

Як раз у цьому і є краса людини і її душі – потреби безпеки мого і нашого. Сила цих потреб і взаємодносин постійно варіює. Вони містяться у людині зовсім у різних дозах,

пропорціями , із - за чого один природно дуже злий , так , як у ньому домінує потреба у небезпечності мое , а другий добрий в таких людях домінує потреба наше , але , якщо людина погано вихована , то в обох випадках йде до агресії.

Причиною побиття незнайомої людини підлітком за словами судді , тільки те , що він не знає , що таке добро. Це не правильно для цього підлітка увесь світ поділений на своїх і чужих , наших і чужих : він не може існувати без підтримки наших. Для незалежного існування він не достатньо розвинений , для здобуття підтримки зі сторони наших він готовий піти на все , він скоїть і вбивство , якби тільки його прийняли наші , цим він задовольняє не добродушні , зв'язані потреби в безпеці наших.

Чим більше ми дамо можливості дітям для розвитку , тим ширше стає його світогляд , тим більше він незалежний і менше прив'язаний до однолітків , він не буде ділити людей на своїх і чужих , нікого не боїться у його душі не має зла , як правило вони добрі , у їх потреба нашої безпеки відповідає найвищим духовним можливостям , без яких люди не можуть жити разом , такими можливостями є : можливість – віри , можливість – надії , можливість – любові.

В останній час усі скаржаться на недолік емоцій серед дітей та дорослих , але ніде не зустрінете навіть простих зауважень , що людські почуття засновані на вищезгаданих духовних можливостях.

Надія , віра і любов це не збірник поетичних слів , а першочергове завдання будь – якого вихователя , просто уявіть людину , яка не має ніякої віри і надії , нікого не любить і ніхто не любить його. Це ходячий труп , паралізована душа , таке може трапитись після великого горя , або є результатом поганого виховання , коли батьки самі роблять своїх дітей паралізованими...

В уяві багатьох людей слово «віра» пов'язане «з вірою до Бога» і це не дивовижно. Так , як уся галузь моралі в керівництві релігією і майже усі поняття , якими можна виразити мораль , духовні ідеї , носять релігійний характер : душа , безсмертя душі , віра , добродушність , гріх , добро і зло , совість. Але ,

що повинні ми робити ? кожного дня десять разів скажемо «Дякувати Богу» і це говоримо так , що часто, на жаль для нас , зовсім не думаємо про Бога.

В реальному житті , в реальних словах і в свідомості нашої практики , слово «віра» використовується на кожному кроці, іноді без релігійного значення. Ми говоримо , віра у перемогу, віра людини , віра правди , віра у майбутнє. Люди вірять у свій успіх, самого себе , в долю , ми говоримо про довір'я до людини і про віру в самого себе... І наприкінці відданість Батьківщині, відданість обов'язкам, відданість у любові , відданість особистому признанню , безмежної відданості своєму народу ... Усі найвищі якості людини , її найкращі дії , поведінка пов'язані з вірою і відданістю !

Є тільки одна ділянка, де поняття «віри» не досліджується і не використовується , зокрема там , де вона повинна бути ведучою в галузях педагогіки та виховання дітей.

Майже усі складності з дітьми і підлітками походять від того , що діти часто не довіряють дорослим, не вірять їх словам , з недовірою відносяться до їх цінностей - і іноді не вірять ні в що їхнє, виховання таких дітей не практично можливе : вони безсердечні і не знають меж жорстокості.

Що само собою є можливість віри?

Досвідом затверджено , що люди набагато активніші , коли неймовірність успіху складає близько 50% . Діяльність, у якій «п'ятдесят на п'ятдесят» потребує віри в успіх і той же час дає право вірити у неї. Якщо віра не потрібна (коли успіх гарантовано на сто відсотків, можлива не вдача на сто відсотків) робота стає не цікавою , зацікавленість до неї слабка і виходячи з цього малоефективна , прив'яжіть здорову руку до тіла вона засохне, забороніть людині можливості віри , обов'язковості віри – її душа висохне , так , як віра є функцією душі , як функція руки фізична праця. Засохла рука не має віри , немає її добрих почуттів . Звідки її взяти? ...Для серця необхідно вірити, невіруюча людина пеньок. З ним не тільки небезпечно йти у розвідку а й сідати до столу...

Без віри не має ніякої міцності . Міцність це пов'язана із

свідомістю віра . Усі знання не потребують віри , смішно , коли кажуть « Це називається столом така моя віра » . Віра з'являється там , де знання суперечливі, важко доказові , важко знехтувати назвемо їх альтернативами , віра – це знання , вона є можливістю витримати критику, провести альтернативи у фактах і в потік поглядів.

Знання напряду не діють на почуття, якщо можна так сказати, вони створені із різних матеріалів, пов'язані , але є між ними віра – це віра , - це і знання , і це переживання із за знань , віра у своєрідний трансформатор , який свідому енергію перетворює на духовну і навпаки . Тому , що вона належить , як почуттям так і галузі інформації : вірю чи не вірю - ось тиск свідомості на почуття. Інше не існує, тому , що свідомість не має прямої дії на почуття, а за допомогою почуттів. Створюється розрізнення: можна не знати, але вірити, тільки знати, але не вірити - там де не має можливості вірити – талант, знання не перетворюються на віру. Розум і серце – полум'я та лід. Їх не поєднати , якщо не використовувати спеціальних механізмів. Коли цей механізм псується , людина одразу втрачає віру у свої знання, правду , життя. Вона стає безпомічною, без свідомою і одразу потрапляє під вплив зовнішнього і внутрішнього насильства. Про це знає кожен учбовий заклад, кожен керівник виробництва: усі , у кого хоч би одного разу май випадок співучасті , керівництва власною, або чужою роботою - ось, це вказує ні на , що інше , як успіх віри.

Віра обов'язкова для людини тоді , коли з'являються перешкоди досягти цього не легко, вона потребує постійних затрат духовної енергії , сама вона є неперервною працею . Ми повинні навчити маленьку людину працею душі підтримати і допомогти своїй вірі в людей , правду , життя , щоб не потрапив до невіри і не впадав духом.

Існують батьки , які ще з колиски не випускають можливості сказати своїм дітям : «Бачиш , як погано поводять себе люди ? Бачиш , які вони огидні? Бачиш , що коїться?» . Це називається «сказати дитині усю правду» , але поняття правди має на увазі також боротьбу за неї , але така боротьба для дитині не під силу

і часто перевищує його можливості, відкриваючи усю правду, іноді ми обманюємо дитину, коли правда не підтверджується справою, там діти зростають не стійкими і в їх розумі повний хаос.

Як повинен не любити свою дитину, щоб не відчуті його душі, чи хоч би словом, чи рухом, щоб порушити його віру в красоту світу, у добро!, у батьків не має можливості заховати зло світу. Вони не мають права представляти зло у вигляді добра. Вони можуть тільки одне: бути джерелом добра, мати добрі погляди про людей на настільки вони це можуть зробити і діти будуть добрими. Чим більше зла буде навколо дитини, тим більше духовної енергії потрібно буде витратити, щоб зберегти в ній добро і віру в добро.

Підліток, звичайно, ідеалізує життя його віра в добро майже завжди хитка в молодості. Що поробиш, життя причиняє багато болю, але духовний розвиток не можливий без болю, так, чим більше нагодовували дитину в дитинстві добром і красою, чим більше цінували навколо неї добро і працю, тим більш міцною буде його мораль і більш легко перенесе віковий криз, разом з часом закріпиться у ній віра в добро і стане основою її світогляду, так як основи тільки і тільки в любові...

- І ВСЕ Ж, ЩО ТАКЕ ЛЮБОВ, ПАНЕ ГАРІ? АВТОРУ КНИГИ «СТО ВІРШІВ ПРО ЛЮБОВ» НЕ ПОВИННО БУТИ ВАЖКИМ, ДАТИ ПОВНУ ВІДПОВІДЬ НА ЦЕ ПОНЯТТЯ...

- Складне питання... мабуть звичка і більше нічого..., але так найсильніша сила і верх щастя, яке має і педагогічний погляд: - коли старший брат йшов на лекцію, маленький п'ятирічний братик попросив його:

- Купи мені шоколад, добре?

Старший пообіцяв і, коли увечері він повернувся молодший підбіг до дверей і спитав:

- Приніс мені, шоколад?

Старший вдарив себе рукою по лобі.

- Забув! який я поганий, дуже поганий, забув і не приніс!

- Ні ти приніс! – молодший кинувся до сумки старшого

брата , відкрив її...

Я багато читав про «Дивовижність шоколаду» , як буде поводитись хлопчик.

Нічого не знайшов...

- Ні , не купив, я поганий, поганий , забув – повторив старший.

Тільки молодший все , щось шукав серед книжок, потім показав пусту долоню і сказав:

- Бачиш ? Ти приніс , ти хороший! – і побіг до своїх іграшок.

Старший брат опісля говорив, що він вперше зрозумів , що таке любов.

На перший погляд , яке безглузде питання : «Ти кого більше любиш маму чи батька?», але це не є безглуздя, чи нерозумна гра. Воно продовжується віками. Його зміст простий: полюби, зумій полюбити? Найвища дитяча гідність – це можливість любити. І, «Кого більше любиш?» питають з такою ж інтонацією, як потім у неї спитають : Які ти маєш оцінки? А набагато пізніше будуть питати про місце де працюєш , праця в житті починається з духовної праці любові, потім праця розуму і праця душі. З прекрасним і потрібним добрі відноси не є працею, але в повсякденності почуття повноцінності, бачення хорошого – ось праця душі , ось любов...

Все можна дати людині , якщо вона володіє любовною душею, і нічого не вийде , якщо у неї не має здатності серцем прагнути до серця іншої людини. В останній час відмічають те, що материнська любов не завжди навчає дитину любові, не завжди породжує почуття у відповідь. Любов , як усі реальні цінності цього світу не змінюється і не підкорюється такому типу домов «я – тобі, ти – мені!» , скільки буде існувати цей світ стільки ж буде нещастя , нерозділена любов між чоловіком та жінкою, навіть між дітьми і батьками, що поробиш? Приходиться завойовувати любов власних дітей.

Для людини важливе , щоб її любили , а те настільки любить вона. У педагогіці важливий не той кого люблять, а той хто любить! Мати любить дитину , це відмінно! Хто зростає цим!

Той хто працює над душею, або іншими словами мати , а не дитина, мати намагається , мати читає , мати розвивається , йде виховання. В результаті нічого не відбувається: дитина зростає егоїстом , любить тільки саму себе. Кажуть: сліпа любов, невдячна дитина, рахують стільки чого купили для дитини , але все це тільки слова, головне те , що дитина росте «розробленою» люблячі батьки не можуть дати те єдине необхідне , що їй потрібне – можливості полюбити їх, ось трагедія!

- АЛЕ ІСНУЄ ТРАГЕДІЯ БІЛЬША ЗА ЦЮ – БАЙДУЖІСТЬ!

- Це поняття повинно буди неприйнятним для батьків... Кінець осені, мряка, біля воріт автобази стоїть семирічний хлопчик , чого не боїться дощу? – його виховує тільки мати, він взнав , що його батько тут служить , він водій ... Добрі люди одного разу показали його йому, запам'ятав його обличчя, яке навіть у вісні не давало йому спокою і зараз хотів, просто хотів, ще раз подивитись на нього... Хоча в глибині душі хлопчика поблискує надія: - може батько зупинить машину підійде до нього і питає: - як справи, синку? Може... може навіть посадить до кабіни...серце хлопчика тремтить, як пташка у клітці... А батько , батько без слів проїхав повз нього... Хлопчик помітив, що той взнав сина, але зробив вигляд , що не помітив... біллю і злістю переповнене маленьке серце хлопчика, він ні в що не вірить, для нього у цьому світі немає нічого святого... Думає, що він нікому не потрібен, випадково з'явився на цей світ, тільки сум і покарання для матері ...та надія загублена , тому не можна неможна байдужості, але не коректних форм з боку батьків!

Перед цим до кабінету зайшли схвильовані батьки:

- Хочемо забрати наших дітей із училища! – випередила жінка чоловіка:

- Чому?! – Моє несподіване питання було виправдане, тому , як рік тому ця жінка просина зарахувати їх дитину до училища, прийняв, а зараз...

- Знаєте вчора мій чоловік приніс додому гроші – почала знову жінка і подивилась на чоловіка, що сидів з опушеною

головою – приблизно триста лар. Вдома знаходились ми та Георгія , більше нікого, а коли перерахували , то вже не вистачало двадцяти лар... уявляєте власний син вкрав гроші – не заспокоювалась жінка...

- Заспокойтесь , зараз головне не те , що пропали гроші, а те на, що знадобилась хлопцеві ця сума, може хлопцеві потрібна допомога , а ви...

- Чоловік почав перебирати пальці, а жінка втратила колір...

- Що можете посовітувати?!

- Може скажете , щось про його друзів із двору...

- Хороші хлопці, Ерекле і вчора заходив до нас , Георгія був у магазині і він його трохи зачекав... знаєте вони з дитячого садка разом хороший хлопець...

- Георгія , що говорить?!

- Коли це сказали йому він відчув себе скривдженим і втік із дому...

- Куди, куди втік? Дома не ночував?!

- Ні!

- І ви ... - схвилювався, зараз же дістав селектор і про Георгія спитав у органу місцевого управління якості освіти, відповіли , що прийшов вчасно і визвав його до свого кабінету, як тільки зайшов до кабінету , зніжковів : - уже доклали і пану Гарі?! Значить і тут мені не має місця? – очима повними сліз – подивився на мене хлопчина – наче чіплявся за останню надію – ви?!Повірили пане Гарі?!

- Ні! – не задумуючись і спокійно відповів,- впевнився у його невинності, тому сказав створити зустріч з його другом Ерекле , а батьків попросив зайти до мене в кінці дня...

Георгія і Ерекле разом зайшли до кабінету, дуже стримано, але було помітно , що Ерекле нервував.

- Знаєш пане Ерекле , ваш товариш потрапив у біду.

- Знаю, але...

- Ніякого , але, я і ти повинні довести його невинність...

- Як? Я можу позичити йому двадцять лар...

- Ні , це і я можу зробити, але нас хвилює більше те , для

чого знадобилась йому ця сума...

- Я...я... - Георгія не зміг зібратись зі словами.

- Ну і – продовжив розмову з Ерекле і без уваги не залишав ні одного його руху – звідки у тебе двадцять карбованців?!

Хлопець повісив голову, пальці затрусились...

- Знаєте, я взяв...

- Ти?! – підхопився на ноги Георгія.

Жестом показав йому заспокоїтись, але дівчина секретарка сказала, що на вас чекають батьки Георгія, зайшли підійшли до хлопця і попросили вибачити.

- Як? – поцікавився...

- Касир сказала, що тобі було положено 280 лар і дала вам стільки, триста сказав мабуть помилково... І у чеці написано 280... - сказав мені чоловік і передав мені маленького листка.

- Ну а ти... - з запитанням подивився я на Ерекле.

- Георгія був у такому стані і ви були таким збентеженим, пане Гарі вирішив, що...

- Молодець Ерекле! Молодець Георгія! Ви не тільки товариші одне одному, а і мої товариші – сказав і провів їх до дверей, а батькам провів лекцію про те, як без слів зрозуміти своїх дітей.

Технологічний рівень методології педагогіки складає методика і техніка дослідження. цей рівень зумовлений усіма попередніми рівнями, так, як від їх залежить організація і методика педагогічних досліджень. Педагогічне дослідження треба розуміти, як процес і результат наукової діяльності, який направлений на здобуття нових знань, закономірностей освіти, структурах, механізмах, принципах і технологіях. Педагогічні дослідження пояснюють і передбачають факти та явища.

По своєму напрямку педагогічні дослідження можна розділити на фундаментальні, це прикладні дослідження і, які ще потребують розробки. Результатом фундаментальних досліджень є концепція узагальнення, які в результаті складають теоретичні і практичні досягнення педагогіки, або пропонують моделі розвитку педагогічної системи на основі прогнозу. Прикладні дослідження, це праці направлені на

глибоке вивчення окремих сторін педагогіки, на встановлення закономірностей всебічної педагогічної практики. Розроблені дослідження направлені на затвердження конкретних науково – практичних рекомендацій, які вже використовуються в педагогічних положеннях. Будь – які педагогічні дослідження мають на увазі існування загально прийнятих методологічних параметрів до їх відносяться: проблема, тема, об'єкт і предмет дослідження , мета , завдання, гіпотеза і положення , які потребують захисту. Основними критеріями якості педагогічної діяльності є актуальність, теоретичне та практичне значення.

Програма дослідження , як правило має два види методологічна і процедурна. Перша має актуальність теми , обгрунтоване формулювання проблеми , визначення об'єкту і предмету , мети дослідження і завдання, формулювання основних понять , системний аналіз об'єкту дослідження і назва робочої гіпотези . у другову відділі розкритий стратегічний план дослідження, а також план і основні процедури збирання, первинний аналіз даних.

Критерії актуальності вказують на своєчасне і обов'язкове вивчення проблеми для майбутнього розвитку теорії і практики навчання та виховання. Актуальні дослідження дають відповідь в даний час на усі життєво важливі питання, виражають соціальний заказ до педагогічних наук, вказують на значні протиріччя , які мають місце в практиці. Критерії актуальності динамічні , рухомі, залежні від часу, враховують конкретні специфічні обставини. В загальному , актуальність характеризується ступенем не згоди з науковими ідеями, на потреби практичних рекомендацій та тих пропозицій , які можна здійснити наукою і практикою . головною основою, яка визначає тему дослідження є протиріччя між соціальною і педагогічною практикою, які виражають життєво необхідні проблеми суспільства, які із свого боку потребують необхідності у рішенні, але тільки цього недостатньо, необхідний логічний перехід до обгрунтування конкретної теми, також пояснення, чому для дослідження взято це завдання , а не яке не будь інше. Звичайно це є питання розробки якості у науці.

Якщо соціальний заказ походить із аналізу педагогічної практики, тоді проблема переходить в іншу площину. Він виражає основні протиріччя , які повинні вирішуватись за допомогою науки. Встановлення наукової проблеми - творчий акт , який потребує особливого бачення , спеціальних знань , досвіду і наукової кваліфікації .

Звичайно вирішення проблеми є основною метою дослідження; мета – нове формулювання проблеми. Формулювання проблеми викликає вибір об'єкту дослідження , він може бути педагогічним процесом, або ареалом педагогічної реальності, або залежність від якого не будь педагогічного виду, який має протиріччя. Якщо сказати іншими словами об'єктом може бути будь – що , що явно чи приховано має протиріччя і створює проблемну ситуацію - на що направлений процес сприйняття.

Предмет дослідження є частиною відбитою від об'єкту. Це найбільш особливі якості можливостей об'єкту, які безпосередньо піддаються вивченню . Відповідно з метою, об'єктом і предметом дослідження визначаються завдання дослідження, які спрямовані для перевірки гіпотези. Останнє представляє собою загальність теоретично обґрунтованих пропозицій, правдивість яких підлягають перевірці.

Критерії наукової новизни використовуються для оцінки ступеню закінчених досліджень. Він характеризує нові теоретичні та практичні висновки, закономірності освіти , її структуру і механізм , зміст , принципи та технології , які до цього моменту не були зафіксовані і відомі у педагогічній літературі. Новизна у педагогічних дослідженнях , не так і рідко розглядається , ідентично , як з практичної так із теоретичного боку, вказані для науки і практики назва теми. Перспективи , які показують результати дослідження , оцінка тільки на практиці, на стадії її використання , часто використання новизни не виходить і вони залишаються на етапі розробки. Можливі і такі випадки , коли новизна вже зістарілась , а нововведення тільки почалось .

Для оцінок новизни зручна рівнева класифікація .

Вона відбиває у відомому ряді місце отриманих знань і їх послідовність. Рівень конкретизації – отримай результат уточнює відомий результат, конкретизує окремі теоретичні чи практичні положення, яка відносяться до освіти і виховання. Методику навчання, історію педагогіки і т.д.

Рівень заповнення, отриманий результат, розширяє відомі теоретичні і практичні положення у навчанні та вихованні. Отримані знання виявляють нові грані проблем, які раніше не були відомі повністю. Новизна не змінює картину, а доповнює її, так наприклад, в дидактиці принцип науковості був сформульований М. Скаткіним. В цей принцип він включив слідує умови. Наукова правдивість, це надані учасниками повідомленням. Розкриття змісту описаних явищ. Показати взаємозв'язок явищ, ознайомлення з теоріями розвитку і методами наукових робіт.

Цей принцип доповнюється ще трьома положеннями, які раніше не були відомі: відповідність змісту освіти з рівнем сучасної науки, про правильному уявленні учасником загальних методів наукового навчання. Ці вимоги доповнюються відомим положенням, яке дотикається до наукових принципів, розширює уяву на дане питання.

Рівень перетворення характеризується принципово новими ідеями і має новий підхід в процесі навчання та виховання, яких раніше не було в теорії. Проходять принципові зміни у поглядах на передній план виходить оригінальний підхід, який у дидактиці корінним образом відрізняється у даній галузі від відомого уявлення. До цього рівня можемо віднести дослідження єдино обґрунтованого характеру освіти, ефективність процесу навчання і методи його дослідження, пов'язані з процесами навчання праці.

На рівні перетворення розрізняють дискурсію – гіпотез не і усіма признана новизна. В першому випадку отримані результати до кінця ще не переконливі і участь науковців викликає зворотну дію. Повинен пройти якийсь час поки нові ідеї конкретизуються і стануть загально прийнятими. З'являються сумніви пов'язані із справедливістю даних

наукових ідей. На етапі загальної признаної новини ці сумніви зникають. В останні роки деякі вперед просунуті ідеї поки, що залишається на рівні дискусійної гіпотези. Нові ідеї, які пропонує наука і практика повинні забезпечувати високий навчально – виховний ефект і стимулювати розвиток учасників. Логіка і динаміка пошуку і дослідження складається з ряду етапів: імперативний, гіпотезний, експериментально – теоретичний, прогнозувальний.

Імперативний етап дає функціональне представлення про об'єкт дослідження на цьому рівні знаходять практику переборення перешкод, рівень наукових знань і потрібність у змісті явища, формулюють наукові проблеми. Основним результатом імперативного аналізу є ведуча неймовірність і їх допустимих систем, гіпотези дослідження, правдивість яких потребує перевірки та доведення.

Гіпотезний підхід направлений для знищення тих протиріч, які існують між фактичною уявою об'єкта дослідження і обов'язковості досягнення його змісту. Він створює умови для переходу від імперативного до теоретичного рівня дослідження.

Теоретичний етап пов'язаний з переборенням перешкод, які існують між функціональним і гіпотезним уявленням об'єкта дослідження, з вимогою системної уяви про нього.

Маю звичку з училища повертатись пізно, після закінчення лекцій, особистими почуттями проводжу підсумок минулого дня. Черговий сказав, що мене питала, якась жінка, але із – за того, що вона відмовилась назватись, я її не пропустив до вашого кабінету... в цей час жінка у чорному підбігла до мене і почала цілувати мені руки... мені стало ніяково не знав, куди подіти руки, потім обійняв жінку, як син матір і спитав про причину візиту, виявилась матір'ю одного із наших студентів, в дев'ятому класі порушив закон і п'ять років провів у в'язниці... Але усе страшне почалось потім, коли він носив ярлик минулого «в'язня», усі двері для нього, робота, знайомі і незнайомі, для нього були закриті і він прийшов до нас... Тоді важкі, ні дуже важкі дні я переніс, бо ніхто із педагогів

не бажав з цим маленьким , русявим , очима повними життя хлопцем , займатись, більш того, батьки були прибічниками його виключення , наче хотіли «страховку» ... - я глибоко вірив у свою місію , знав , що Ніка одного разу спідкнувся і дуже жалів про це , я вірив , що такого вчинку він більше ніколи не повторив би , але обов'язковою була допомога із боку суспільства, вигнати цього хлопця з аудиторії на вулицю було б більше ніж покарання... Тому і прийшла самотня стара мати, щоб подякувати, але за що було дякувати, я просто її сину допоміг у здійсненні бажання , так як труднощі , які пов'язані з вихованням почуттів , ніщо в порівнянні з тим , про що нам зараз прийдеться проводити бесіду – галузь бажань.

Про виховання розуму написано до тисячі книг, про виховання почуттів десь близько десяти по масштабу усього світу, а про виховання бажання – сумніваюсь , щоб хоч одна було видана.

В реальному житті зовсім протилежна картина, не дивно , що усі батьки хочуть , щоб їх дитина була розумною , талановитою і доброю, але більш за все переживаємо по відношенню до його бажань. Добре , нехай отримає , що бажає , але нехай це буде потрібним , нехай не бажає чогось зайвого!

Майже уся педагогіка присвячена розуму, бажанню, почуттям. Але нас тут чекає наступна зневіра і велика неприємність для вихователя. У науці про поведінку людини незграбним фактом є те , що багато людей (частково і тих, які використовують працю батьків і суспільства) часто бажання не пов'язані з потребами, зовсім, нічого! Так з'являється бажання у людській душі, появу якою , не те , щоб інші , сама пояснити не може. Людина завжди не шукає вигоди і прибутку для себе, а навпаки чіпляється без причини, як зараз говорять. Тим більше, що ця примха така дорога людині, що її не поміняє навіть на саме дороге ім'я.

Можемо наповнити моральним незадоволенням. Можемо сто років повторювати, що не можна випалити тут, на паперові, цю примху, яка звідкілясь з'явилась і в житті людини може . Нічого не поробиш , все це правда! Не можна підтримувати

примхи, балавонність! Ми не допоможемо їй. В цьому напрямку і на паперові і з трибуни педагогіка найпростіша наука. Не можна – і все закінчується! Погано . Потрібно ... Але у будь – якій художній літературі на кожному кроці зустрічаємо «одразу» - одразу сказав , одразу щось зробив, сам не знаючи навіщо... тільки , що ми можемо говорити про десятирічну дитину! Чому ні , десяти річний хлопчик йшов до школи , одразу передумав і пропустив уроки. Навіть , якщо зберемо усі педагогічну академію – не зможемо зрозуміти чого, а тому питаємо у хлопчика : «Чому пропустив? Поясни! Ти ж розумієш рідну мову, поясни! Ти , що язика проковтнув?».

Як можна все це вивчити? Як цим керувати?Поставимо правильно питання: як трапилось, що частинка людини «одразу» не приводить ні до чого поганого , але друга частина ставить у велику небезпеку?

Відповім однією гіпотезою. Емоції ведуть до розвитку свої інформаційної теорії і вона зупинилась перед завданням. Як народжуються нові думки у розумі людини?

В реальності про творче мислення існує тисячі книг і статті, але в жодній із їх не знайдете визначеної відповіді . Але нова думка , десь народжується, звідкілясь же бере початок? Це , що, таємниця?

У людини є підсвідомість, яка автоматично керується, є свідомістю і «зверх свідомістю». Як раз таки у «зверх свідомості» проходить «метагенез» мислення , вони продаються з усякими перекосами, а потім входять до свідомості, яка вибраковує погане і шукає впевнені аргументи для ділового спілкування. Але природа захищає «зверх свідомість» не пропускає до неї свідомість. Тут принципова заборона. Не можливо зайти з новими думками до «кухні» , точно так , як не можливо видумати вічний двигун. По іншому , кількість нових думок катастрофічно скорочується.

Як раз таки у цій «кухні» народжуються дитячі бажання .

Критичний момент у вихованні: як вплинути на бажання дитини. Якщо не існує шляху , щоб зайти до «кухні» бажань, якщо вони строго незалежні від почуттів та потреб. Якщо із – за

цього ми не хочемо вбити погані бажання, так як це означає тільки одне, зміцнити їх, посіяти зло, викликати ще більш страшні бажання, якщо додати, що людина дуже погано керує своїми і чужими бажаннями.

Зміст виховання бачимо в тому, що дитину треба навчити, тому, як керувати своїми звірячими бажаннями. Або так уявимо виховання: в загальному ставить перед людиною вимоги, а людина вчиться прив'язати свої бажання до цих вимог, адаптації. Існує багато прикладів соціальної адаптації, але озирніться навколо, згадайте своїх знайомих – більшість людей не бореться з самим собою! Люди не крадуть не із – за того, що соромляться, чи бояться покарання, а із – за того, що їх противна крадіжка. Люди допомагають одне одному не тому, що вони вирішили кожного дня робити добро, або є відданими теорії малих справ, а просто тому, що люблять людей... У вихованої людини ніколи не має злих намірів. Вона не втримує себе від бажань, а навпаки робить усе, що хоче, ні в чому не обмежує себе, але її ніколи не приваблюють погані вчинки, нахабність, не краса... Совість і обов'язок допомагають їй не тільки у самозростанні, а і відрізнити добро від зла. Можна сказати, що така людина знає про почуття відповідальності, вона не заставляє саму себе, а все робить із – за обов'язку, вона не знає правди, так, що у всьому керується обов'язком. Їй не потрібний механізм само примушення, вона відчуває себе внутрішньо вільною. Людина, яка не палить, не палить не із – за того, що відчуває відповідальність перед своїм здоров'ям, або береже гроші, ні! Людина просто не палить. Нормальне, надійне виховання не те, що навчати дитину стримувати свої бажання, а те, щоб нічого не стримував: те, чого бажає вихована дитина – це добре!

Як треба вгадати таємницю такого виховання? ми вирішимо її, якщо дізнаємось, що людина не звекає до суспільства, а має зовсім інші відношення до світу!

Тут виходить на арену головний діючий героїня – педагогіка.

Пані Гарі – я з нетерпінням чекаю кожного суботнього ранку, щоб відвідати вашу лекцію, ви мене народили вдруге...

Повернули інтерес до життя ! Я великий прихильник ваших думок і скажу прямо я – злодій! Я краду ваші думки без яких я розумію, який вузький цей світ ... - сказала після закінчення лекції моя студентка жінка , якій було близько шести десяти і передала мені зошит , у якому були вірші присвячені мені – наші відносини були побудовані , як відносини колег.... Це жінка мала заздрісну освіта у галузі культури, вона була членом союзу письменників, але лекції з людинознавства давали їй великі пізнання...

Навіть у самих освічених людях помічав глибоку віру в те , що духовне життя означає ходити до театру, читати книжки , мати суперечки про зміст життя.

... До цього ми говорили про душу , почуття і бажання, які є невіддільним атрибутом педагогіки в все ж ми знаходились по той бік тунелю по якому йде у світ сердечний рух дитини. А тепер перейдемо на наш бік і подивимось, як іде до дитини наше сердечний рух.

Першим джерелом руху від внутрішнього світу до зовнішнього є – потреби людини. Першим джерелом зустрічного руху світу до людини – її, потреби світу, а не наші, не батьківські, не сімейні, а основні потреби людства – безпека, розвиток матеріальних і духовних потреб. Ми передаємо дітям потреби людства, часто, просто, тому , що у нас дорослих людей, часто цього не помічаємо, існує загальне піклування, загальне прагнення , до правди, добра , до краси.

Якщо у людини є хоч маленьке прагнення до добра і вона радіє , якщо робить , щось добре , то вона такою не народилась, а їй передалось загальне прагнення до добра. Якщо людина , як це тільки можливо прагне до правди, або обурюється при виді несправедливості, тоді вона не є такою розумною і чесною – а в ній домінує загально – суспільне прагнення до правди.

Душевність не культура і виховання. Багато людей , які не мають освіти, володіють великою душевною силою. Освіта не інтелігентність , це душевність – ось , із – за чого, навіть ніжні творчі оцінювальники іноді не можуть дати поради. Саме по собі читання книг , відвідування театру і музеїв не є духовним

життям. Душевна життя людини це прагнення до само вдосконалення... якщо людина дуже сильна , тоді її хвилює театр і кіно, так , як відповідає її прагненням. В творчості душевна людина шукає собі співбесідника, прибічника, шукає добро, встановлює красу правди. Якщо людина низькодушна , то у театрі і кіно вона тільки вбиває час. Так для неї можуть бути бездушними і оцінка самої творчості , талановитості , тому , що у цієї людини не має прагнення до правди, добра і самої творчості , бо творчість збагачує душу у цьому її головне призначення...

Один студент так відповів на питання по його вихованню :

- Батько зовсім не був зайнятий мною , але , коли я просипався вночі , я бачив маленький промінчик світла , що виходив із дверей його кімнати, батько працював, цей промінчик і виховував мене.

Там де дітям з народження з обережністю не прививають «не осуджуй» ! Батьки першими стають осудженими! Сьогодні ми караємо сусідів , а завтра , або через п'ять років цей урок, сприйметься до кінця і дитина нас почне осуджувати безжалісно. Ми почнемо махати руками «безсердечний , як розмовляє з батьком , рідного батька не жаліє!» , але до цього ми самі її привчили , коли осуджували сусідів, усіма їх гріхами, або якщо сказати сучасною мовою , з усіма їх недоліками... Деякі з нас ведуть такий ідеальний спосіб життя , що у дітей не має приводу критикувати їх , але це не є важливим, все рівно, щось знайдуть, щось вириють! І тільки діти , які вирости у любові з обережністю будуть поводитись зі своїми батьками, діти повинні любити людей , у тому числі і батьків , тільки так, можна пояснити дітям , так чи інакше вони добре повинні відноситись до своїх батьків , які їх здаються іноді дуже поганими людьми, з прямою своєю логікою діти , як наче і праві. Їх же все життя навчали - боротись проти недоліків і справді борються! І починають від їх близьких людей – від батьків. А те , що їм батьки подарували життя - почнуть цінувати тільки 50 – 60 років.

Часто дві причини ведуть виховання до невдачі: частково,

коли одностороння любов – це тоді , коли мати любить дитину, а вона не відповідає , та сліпа любов - коли мати любить тільки свою дитину , а не усіх . Для доброго виховання потрібна мати , яка любить усіх дітей , а свою дитину вона любить не тому , що це її дитина , а тому , що вона любить усіх людей та співчуває їм.

Ще жодній людині не вдалось здобути любов докорами... Іноді докори мають поганий відтінок:

Чується: «Ти мене не любиш» - відчувається вимога – «Полюби мене , ти зобов'язаний мене полюбити!» , але в не треба чекати повернення тієї ж хвилини, не треба думати , що вимита підлога покаже нам любов, не можна підкорюватись комерційного типу фразам: «Добро навколо» і так далі, якщо людина чекає , що за добро їй повернеться та ще й у сто разів - тоді , що таке добро? Що ми створюємо , якщо добро не повертається , якщо ніхто не має помсти? Будемо проклинати людей за їх ненажерливість? Ні , це все відноситься тільки до тих людей , які ніколи і нікого не любили.

Любляча відразу подарує подарунки іншим , ніж сама отримує подарунки. Така людина завжди готова присвятити усе життя комусь, якби тільки , щось прибавилось іншим від цього. Ось, де труднощі, ось , що таке страждання – є , чи ні це те, що треба подарувати , віддати?

Після народження першої дитини ми вимушені забути про незакінчену, а для деяких неможливу роботу:спробу полюбити усіх людей, хто знаходиться навколо нас. Це є головним, разом з правдою, що ми можемо зробити для наших дітей, наша виховательська сила прямо пропорційна нашій любові до людства, а не до наших дітей, а насправді таки , до людства!

Допомагає результат , а не робота, так , як це вимога , йдеш на роботу, щоб працювати і живеш роботою. Увечері нічого не турбує , за безцільно проведений день, не відчуваєш пустоти , яку кожен по своєму заповнює...Давно вже хочу поговорити на цю тему на лекції, треба знайти причину, але чи може бути причина більша ніж слова І.Чавчавадзе : - «Людиною можеш вважатись тоді, коли це правило правилом посадив, кожної

хвилини питає себе , кому і що хороше я зробив?!». Але чи можна підкорити собі аудиторію такими сухими словами? А тому і шукаю , щось таке , що заставить задуматись студентів.

- Сьогодні , я хочу поговорити про духовного батька грузинської нації - Ілію Чавчавадзе , - хочу , щоб ми добре переглянули його життя , навіть найменші подробиці та й понад усе переглянемо історію повністю, щоб знайти відповідь на питання, чому не знав великий Ілія про існування важливого літературного пам'ятника грузинської нації , десятого століття « Життя Григорія Хандзтелі», у дев'ятнадцятому столітті?

- Як – похвалішала аудиторія – не знав?

І починаю впевнено розмову про Ілію, а це питання приховав на кінець...

«Вічна і простора , Грузія , я завжди з тобою» , - писав Чавчавадзе і правда , він був кругом. Знав про життя кожного двору , на все дивився очима розуму, усіх бачив своїми очима і кожному питанню давав позитивну чи негативну оцінку.

Ілія Чавчавадзе разом з літературною діяльністю зробив внесок і в педагогіку, особливу увагу надавав вихованню. «Дитина це людина, щоб не скаламутити початок виховання і освіти підлітка, з його точки зору і ним були розроблені теоретичні і практичні вчення.

Виховання і навчання Ілія називав становлення «людини , людиною», першим завданням навчального закладу він вважав те, що треба відкрити очі розуму молодому поколінню, «з добром , щоб ставились до почуттів», щоб розум підлітка зміг відрізнити добро від зла.

Ілія Чавчавадзе вимагав : щоб навчальний заклад давав молоді не тільки освіту , а й затверджував їх характер. « Я так думаю, що люди повинні поставити на перше місце виховання і освіти дитини»,- писав Ілія ... , він був впевнений , що якщо не вистачало одного чи другого , тоді не можна вважати людину освіченою, так , як все закладено в процесі навчання і виховання.

Ілія, як дуже освічена особистість, глибоко був занурений і в педагогіку. Він знав видатних світових педагогів, погоджувався з їх точкою зору.

Він вважав освіту основною силою : «У сучасності освіта це все, навіть має більший базар, ніж гроші, сильніша за меч». Сьогодні без освіти людини не може зробити жодного кроку на життєвому шляху, тільки освіта може зробити багатою розумову мудрість, вчитель повинен дати підліткам правильний напрямок у життя... - писав він.

Не раз говорив Ілії, що молоді належить майбутнє. Тому вважав обов'язковим, щоб на їх озброєнні була наукова освіта, для того, щоб вони могли допомогти своїм розумом перемогти перешкоди нації. Він розглядав процес виховання і навчання, як одне ціле, головне не тільки те, щоб дати знання малюкам, а ще важливіше виховати і виростити їх людьми. Навчальний заклад завжди вважалось, що повинен давати тільки знання, але сухі лекції нічого не дають підліткам, вони повинні пройти і школу життя...

Ілія був глибоко впевнений, що навчальний заклад тоді виконає свої обов'язки повністю, якщо в ньому будуть працювати освічені вихователі. В двадцятих роках минулого століття, якщо використовувати вислів того часу, все вирішували кадри... Ілія знав, що вчителі виконують дуже важку роботу, а тому поважав цю професію, він вимагав від їх добросовісного виконання суспільного обов'язку, обов'язковим вважав присутність педагогічної освіти, глибоке знання предмету, такту, тепле і обережне ставлення «маленьке серце дитини повинне його ж виглядом познайомитись з старшим товаришем». Він більше цінував добре відношення вчителя до дитини ніж добру відповідь на питання. На шляху вчителя зустрінеться багато перешкод та перемогу над ними він називав «Перехід по містку із волосини».

Погляди великого вченого про вчителів, їх ерудицію наша сьогоднішня школа не тільки взяла на озброєння, але і поглибила: «Вчитель для молоді духовний наставник, наділений довірою суспільства, який присвячує своє життя вихованню, постійно знаходиться під вимогою дії і постійною розумовою працею, добродушний, безмежно любить дітей, відданий своїй справі, професійній майстерності. «Виховати дитину людиною, це

найвище завдання батьків» - писав Ілія. Але тільки іноді сім'я стояла на висоті виклику. Знання більшості батьків вважаються прикрасою, а інші можуть жити просто. Тому і не піклуються про освіту дітей, про затвердження їх моралі та характеру, совісті, людяності, про місце закону у житті; Ілія був знайомий з сім'ями різного типу, і у яких вихованню надавалось великого значення, у сім'ях де панувала атмосфера чесності. Прикладом цього є вдова, яка сама не мала освіти, але сина виховала з високою мораллю у школі життя. Хто із матерів не говорив своїм дітям: «Я твоя і вмру за тебе, за тебе хоч під ніж», але вдова це могла сказати ділом, а не зайвою пестливістю. Георгія був стриманий по відношенню до матері: ніколи не сперечався, від неї навчився прямоті, доброті, працьовитості, вимогливості до самого себе, добродушності, а тому і поважали всі її у селі.

Говорять, що Ілія, у своїй педагогічній діяльності рано здобув визнання. Мабуть, тому про це говорить звернене його благання до грузинських матерів:

«Вирости дитину, дай силу душі,
Використай для виховання заповіді Христа,
Привий любов до людини,
Брата, суспільства, незалежності,
Щоб серце прагло до добра

І назавжди готовим був до боротьби за батьківщину.»

Не тільки думка педагога та вихователя, але і саме життя доводить, що велика відповідальність за виховання дитини лежить на сім'ї і батьках. Це також має на увазі і шкільна реформа: «Необхідно підвищувати відповідальність сім'ї за виховання молодого покоління, - читаємо у одній із частин реформи, - батьки з усіх боків повинні піднімати авторитет школи і вчителів, виховувати, готувати до корисних справ суспільства. Створювати такі умови, щоб вони здобули освіту вчасно.»

Ілія паралельно сім'ї особливу увагу приділяв суспільству, навколишньому середовищу, у якому дитина перебуває від народження; вимагав, щоб воно було порядним, а то «коло у якому увесь час знаходиться дитина та підліток, все рівно поставить

свою добру і злу печать». Ілія надавав суспільству виховну роль, яку добре можна спостерігати у оповіданні «Шибениця», де автор описує молодого юнака, який розчарований життям і суспільством говорить: ... «були малими, нас обкрадали, усі це бачили, але ніхто нічого не сказав, ніхто не допоміг... ви усі нанесли останній удар... ненавиджу країну і більше за все людей, між нами зламав останній місток. Я один залишився на цьому боці, а ви більшість на тому боці. Я вважаю свій шлях правильним, правий я чи ні - не знаю ... назавжди залишаю цю країну, як зломлена гілка, що відривається від дерева розриваючи останню нитку, що їх зв'язувала»... нездорова атмосфера, що панувала у сім'ї зламала долю двох хлопців, які стали на шлях злочинства. Ілія писав для таких батьків: «зменш тіло, зменш ногу, ходи голодний і холодний, але не ставай на шлях гріху спочатку перед дитиною, а потім перед країною».

Сирота хлопчик докоряє суспільству, яке не знаходилося на такому рівні обізнаності, щоб активно було включено в його виховання, щоб поцікавитись долею братів, яких вигнали із сім'ї, щоб поставити їх на правильний шлях життя. Так, так, саме роль суспільства у вихованні дитини.

У вихованні молоді сам письменник виділяє три основні елементи: розумовий, моральний, фізичний. Розумова освіта на його думку «є показником культури людини, показником праведної освіти». Але це з якого часу вважається основним. Освіченим людям це було потрібне, у процесі навчання увага приділялась зв'язку між предметами, він вимагав «настільки можливо, тісний зв'язок у вивченні декількох предметів».

Під мораллю Ілія мав на увазі ті якості чоловіка, які притаманні справжнім чоловікам.

Фізичне виховання не тільки бажане, а і обов'язкове, яке грає велику роль у здоров'ї людини; від нього залежить духовний і розумовий розвиток підлітка, моральна стійкість. Він вимагав, щоб із школи виходили сильні духом і тілом люди, а не безсилі та бездушні.

Цікаво відмітити, що під час діяльності Ілії сталась одна із важливих реформ, що малось на увазі зняти проблеми мови, як

«високу», «середню» та «низьку». Проти такого стилю реформи повністю виступили «тергдалеулі» вони вимагали, щоб для дітей яким і зрозумілим залишалось вивчення рідної мови; разом з цим були проти того, щоб було прибавлено до алфавіту семи букв. Ілія Чавчавадзе і Якоб Гогобашвілі боролись за те, щоб у навчальних закладах навчання було на національній мові; якою пишуть письменники, якою розмовляють люди... «Без букваря розвивати дитину розумово не можливо» , - писав Ілія.

Незважаючи на те, що біографія Ілії повна цікавих моментів, ми вважаємо за потрібне, розпочати дослідження діяльності письменника , але не розповіддю про його біографію , а про його особисту і публіцистичну діяльність. Наприклад познайомили студентів з листом , якого Ілія написав до грузинів студентів Петербургу 1897 року 5 квітня. Бажано познайомитись із історією написання цього листа, щоб зрозуміти його призначення. Для цієї мети повинні використати літературну сторону, зокрема статтю Павле Інгорського, що була надрукована в 11 – му номері журналу «Ціскра» у 1961 році «Два листи Ілії Чавчавадзе». В їх вперше було надруковано звернення до студентів грузинів та Ніко Ніколадзе. У цих листах прозоро було видно відношення великих людей до своєї країни.

Павле на початку своєї статті , звертає нашу увагу на те , що Ілія дуже стурбований повстанням на острові Крит , що у Греції, це повстання було направлене на звільнення від панства османської імперії. Про це він надрукував два листи , як раз у 1897 році. Для Ілії не повинно було буди дивним добрий вчинок грузинських студентів Петербургу по відношенню до студентів Греції , гаслом , яких стало «...нація нації, а якщо ні смерть». Цим вони показали свою солідарність і своє бажання до боротьби за незалежність.

Грузинські студенти звернулись за допомогою до двох осіб – Георгія Церетелі і Ілія Чавчавадзе, також попросили зазначити, чим вони керувались під час надання поради.

Георгія Церетелі сподобались дії грузинських студентів і він написав коротко : «Ваше – молоде серце повинне бути там , де

йде боротьба за незалежність...»

Ілія оцінював набагато глибше і бачив можливу небезпеку, яка може погано закінчитись , а тому дав пораду здержатись. Спокійний і розбірливий письменник , там де справа йдеться про молодь, а це значить про майбутнє країни, але краще за все познайомимось із самим листом.

Лист до грузинських студентів Петербургу, 5 квітня 1897 року , м. Тбілісі.

Милостиві панове, я дуже схвилюваний тим, що ви захотіли вислухати мою пораду. Прошу прийняти від мене сердечну подяку, за те , що ви з такою повагою віднесли до мене, але треба відмітити, що ваш лист поставив мене посередині між двох вогнів. З одного боку чесний потяг серця до країни, постав перед моїми очима потяг серця великий і блискучий, перед яким повинен прихилити коліно кожен справжній чоловік. я зрозумів і впевнився , що цим сердечним бажанням, ви заслуговуєте похвали з молитвою звернутись до пригноблених, які підняли голову за свободу, важко стриматись чесному чоловікові від такого потягу серця і для підтримки , якщо не руку , то серцем все ж дати підтримку з далеку у боротьбі за справедливість... я не маю сумніву , у тому , що прийде час і переможе незалежність і справедливість за яку сьогодні бореться Греція. Це є однією із справедливих подій і можливості людей, приклад перед нами , його показує нам невелика група людей грецької національності. Серця грузинських студентів горять підтримкою, стоять поряд з греками і моляться за їх. Важко людині , якою володіє це гаряче і блискуче почуття, щось зрозуміти і поставити попереду холодний розум.

Але , якщо ви з повагою попросили мене сказати мою думку, не може не скористатись цим холодним розумом і не розповісти відверто про те , що у мене на серці, наша рідна країна в порівнянні з іншими країнами для нас більше на товкає на роздуми і піклування . Тут не звертаю уваги ні на чий помисли та любов. Це моя заповідь. Людина так народжується: свого більш принижує ніж іншого, це ви краще за мене знаєте, хто ви, грузини, які для здобуття вищої освіти , приїхали до

ворожих нам країн. Повністю усе майбутнє нашої країни пов'язане з вами. Наше завтра , це ви. Якщо ви не виконаєте вашу пряму справу не здобудете добру освіту, то з надією на кого залишається наша країна?Зрозумілий потяг ваших чесних сердець це не зрозуміле тому , хто ще жодного разу не відчував такого , але , якщо щось трапиться з вами. Ваша біда стане нашою перешкодою , перешкодою і бідною нашої країни. Крім цього сьогодні складні обставини у нас – і в цей час , якщо дамо причину , то уряд буде дивитись на нас злими очима, наша справа постане перед великою небезпекою , якщо зовсім не загине. Якщо виповниться все , що ви задумали , то це не залишиться у таємниці, великий страх, того , що наші вороги використають цю ситуацію проти нас.

Випробування і небезпека великі. Невже не наводить на роздуми , ваша доля і доля вашої країни, щоб не потрапили до цих випробувань та небезпеки! Зрозуміло , що для греків ваша підтримка важлива , але багато хто спробує скористатись цим і заволодіти справою , щоб потім використати для добра чи ні , начеб то у поривах серця , але в той же час , для свого власного благополуччя.

Ще треба сказати , що я розумію усю чесність і добродушність ваших сердець, але , що поробиш , коли усі ваші добрі пориви сердець повинні бути направлені на добробут нашої країни , бо настали такі часи і цим ми повинні погасити усі інші наші бажання, не ображайтесь , але повинен нагадати не моєї , а нашої країни іменем : приїхали навчатись, вчиться, здобуйте знання, а тому думати про щось інше не потрібно. Присвятіть свої дні тільки навчанню та здобуттю освіти, а потім озброєні цим щитом і мечем повертайтеся до своєї країни і ставайте її рухомою силою. Країна не тому нещасна , що бідна, а більше із – за того, що не має , розумних, освічених, серцем освічених людей. Ось чому ваші голови нам такі дорогі і нехай ніхто нас не звинувачує у жадності за те, що нікому з вашої голови навіть не дамо жодної волосини. Ви потрібні вашій країні. Може ви мене будете судити , але я все ж скажу , що там де з одного боку Батьківщина , а з другого боку інше, то інше повинне даватись,

як занадто. До , занадто, на жаль для нас ми ще далеко і те чого для нас не вистачає, є необхідним для нас ми повинні зберегти для нашої Батьківщини. Ми повинні вберегтись від найменших труднощів, які висушили б джерела ваших бажань навчатись. Якщо мої передбачення є помилкою випробування , то краще, щоб людина помилилась у випробуваннях, як би тільки зберегтись, тому , що перед очима постає моя бідолашна країна. Без вас , якщо б не було ще важче нашій країні , не вирвав би я з ваших сердець вашого потягу, страх за майбутнє країни є справедливим. Любіть свою країну і ставте цю любов вище за все.

«Краще відокремити добре від сміливого , чим піти на конфлікт»...

Це і є моя порада , порада сина вашої Батьківщини.

Ілія Чавчавадзе.

Лист показує особистість Ілії Чавчавадзе його прагнення і ідеали «Любіть свою країну і нехтуйте усім заради цієї любові», - закінчує Ілія листа і ці слова залишає , як заповіт грузинській молоді.

Ілія усіх і усе оцінює по тому, яку користь це приносить для Грузії. Радить Ніко Ніколадзе не залишати Батьківщину, яка правда не створює потрібних умов для передових освічених людей , відданість , яких гідно не оцінюється , їх безкоштовна служба перед Батьківщиною, але це виправдовує їх бажання, щоб шукати за кордоном спокою. Ілія в кінці листа відмічає: «Якщо насправді любиш те, за що так сміливо і безстрашно боровся, якщо все те , чим ти гарний не принесене вітром не виконуй те , що говориш . Залишайся у цій бідолашній країні... Залишайся і працуй і пам'ятай тільки те , що тільки нерозумним потрібна допомога і нікому іншому; візьмись знову за свою благородну справу і тобі нашому собрату... вибачимо хвилину слабину...якщо ти цього не зробиш , тоді ми скажемо: ох, ти був принесеним вітром , нехай цей вітер тебе і забере; скажемо це , але у серці обірветься одна нитка...

Якщо ти цей скандел (як раз під цим псевдонімом було надруковано лист Н.Ніколадзе), яким був раніше, тоді

зрозумієш яке почуття заставило мене написати цього листа. В кінці скажу і про те, що грузини навіть для привітання використовують одне красиве слово «З перемогою», але це привітання не відноситься до того хто втікає з бою: такому скажуть «З миром». Хочу, щоб і ти так повів себе, щоб і тобі сказали б «З перемогою», а не «З миром».

Ілія Чавчавадзе.

Ми лектору предмету грузинської літератури ніяких рецептів не даємо, тільки поділяємось своїм педагогічним досвідом, радимо перед вивченням біографії письменника прочитати ці листи, щоб ясно стало, що було предметом піклування великого сина Батьківщини. Людина, яка усе своє свідоме життя віддав боротьбі за незалежність Грузії, чому не радив грузинським студентам об'явити підтримку грецькій молоді, які захищали національну незалежність, або чому закликав Ніко Ніколадзе відмовитись від своїх намірів і залишитись у Грузії.

Що було предметом піклування для великого сина батьківщини – це питання не повинне постати тоді, коли він почне пояснювати біографію. Тут необхідно застосувати такі матеріали з яких буде видно справи і досягнення Ілії перед Батьківщиною. З цією метою ціле направлено розмовляти зі студентами про відношення Ілії до Ніколоза Бараташвілі, в першу чергу про ту велику заслугу, яку він має перед пам'яттю передчасно загиблого поета. При поясненні біографії письменника особливо повинні відмітити заслугу Ілії при перепохованні залишків Бараташвілі і в загалі у популяризації його творчості.

Відомо, що ліричні вірші Бараташвілі при його житті не були надруковані, їх автор поступово відходив до забуття, публікація творчості Бараташвілі вперше пройшло в 1852 році, коли Георгія Еріставі, в журналі «Ціскарі» надрукував декілька віршів. До того літературна спадщина поета розповсюджувалась у вигляді рукописів. В його близьких залишились написані самим поетом рукописні збірники. В загалі існує шість збірників, вони складаються з різної кількості творів. Найбільш повним є збірник, який зберігався у Катерини Чавчавадзе, який

вона, як відомо передала молодому Ілії Чавчавадзе у Царському селі, де Катерина з своїми дітьми і свитою проводила літо. Тут вона проживала на маєтку Петра Багратіоні. Петро Багратіоні є товаришем дитинства Бараташвілі, до того часу вже відомий фізик, воєнна фігура, яка керує імператорським загоном, що складався із кавказців, ця частина армії в той час знаходилась у Царському селі, а у Павловському літо проводили грузинські студенти із Петербургу. Ілія Чавчавадзе свої ранні вірші пише у Павловському 1858 – 1860 роках там проводяться великі концерти з участю композитора Штрауса. Концерти викликали великий інтерес молодих студентів і передового суспільства Петербургу, можливо, як раз тут і відбувалась зустріч Ілії та Катерини. Ці стосунки дали можливість Ілії Чавчавадзе познайомитись з вершами Бараташвілі і поемою «Доля Картлі». Ілія повертається на Батьківщину, але уже 1860 році повертається в Росію і повторно зустрічається з королевою мегрелії, у цьому році він пише вірші присвячені Бараташвілі, Ілія Чавчавадзе з Петербургу надсилає журналу «Ціскара» не надруковані твори поета, а повернувшись на Батьківщину, друкує вірші у журналі «Новини Грузії», допомагає випуску першого збірника творів Бараташвілі у 1876 році. З цією датою пов'язана велика популярність поета, а ще недавно суспільство і не пам'ятало, ким був Ніколоз Бараташвілі. В 1865 році батькові Ніколоза Кепіяні, Дмитру Кепіяні, який перебував у Петербурзі пише: «Вірші Н. Бараташвілі «Мерані», «Доля картлі», «Роздуми на березі Кури», «Фантазія», «зла душа» перечитав тисячу разів і все рівно мені не вистачало. У кожному його слові зміст відчуває людина і таку силу має його вірш, що не може не сумувати людина, коли він розповідає про свої страждання. «Мерані» це щось дивовижне.

Цікаво ким був Ніколоз Бараташвілі? Ти мабуть знав його? Де отримав освіту, на службі був чи ні, чи був він у Росії чи у Персії? Яким мав характер, ким був у суспільстві, як суспільство дивилось на нього?»

До восьмидесятих років Грузія вже познайомила з літературною спадщиною поета вірші, поеми, листи. До цього

часу Ніколез Бараташвілі здобуває велику любов і признання народу.

У 1891 році кореспондентом із Ганджи у російській газеті було надруковано звістку, що у тому місці де похований Ніколез Бараташвілі уряд має намір прокласти дорогу. рідня почала вимагати право на перепоховання залишків поета. Уряд надав таке право, але не виділив для цього коштів. За ініціативою Ілії у «Іверії» засновується фонд по зібранню коштів для перепоховання, допомога надходить з усіх куточків Грузії і потрібна сума швидко збирається. Ілія є головою товариства по розповсюдженню письменності на якому було вирішено відправити до Ганджу Георгія Орбеліяні (двоюрідний брат поета, син Ілії Орбеліяні) і двох членів товариства. Уся Грузія зустрічала дорогі залишки, перепоховання поета на Батьківщину перетворилось на національну демонстрацію, на Дедубінському понтеоні на могилі Бараташвілі сказали свої слова Ілія, Акакі; Важа Пшавела присвятив вірша великому поету.

«Твій вірш із мертвих підніме тебе», - писав ще 1860 році Ілія, який сам став у голові «підняття із мертвих поета», але заслуги Ілії тільки цим не обмежуються: Ілія Чавчавадзе першим визначив місце Ніколоса Бараташвілі у грузинській літературі, його національне та загально народне значення. У 1892 році Ілія писав у «Іверії»: «Бараташвілі нашим думкам, нашому уму і розуму дав велику ширину і глибину, поділився з грузинами бажанням до людства і до джерела, яке втомлює прагу грузини також приєднались...» ... «Його стогін, це стогін людства, його жаль, це жаль людства, не досягненням ним бажання, це безсилість людства».

Ілія одним із перших відчув, зрозумів, що лірика Бараташвілі повністю охоплена великим оптимізмом і йде на рівні з поезією Байрона і Гьоте.

Одне оцінувати вже відомого письменника, що не будь додати до сказаного раніше і зовсім інше правильно визначити місце і значення мало відомого поета не тільки перед своєю нацією, але і в історії світової культури, не втратити країні

такого творця, яким є для грузинського народу Ніколоз Бараташвілі. Така діяльність для Батьківщини це доля тільки обраних. Вона часто потребує відмови від особистого і принесення у жертву власних інтересів для здійснення тих ідеалів , яким усе життя служив великий син Батьківщини суспільний діяч і письменник Ілія Чавчавадзе...

- Великий Ілія не був знайомий з Георгія Мерчуле «Життя Григола Ханстелі» , а то ще більше гордився б літературною спадщиною нашої нації, не впізнав би так , як «Життя Григола Ханстелі» було написано у 951 році, його рукописи дванадцятого століття і зберігались у бібліотеці Іерусалимського патріархату. Звідси взяв текст Ніко Мар 1902 році вивчив і у 1911 видав , коли Ілія Чавчавадзе був мертвим уже чотири роки.

- ДУЖЕ ЦІКАВА ІСТОРІЯ , І ВСЕ Ж ... ЩО ТАКЕ НАВЧАННЯ І ЗНАННЯ , ПАНЕ ГАРІ?

- Навчання неповторний процес , який має два боки , два адресати учень і вчитель! У знаннях не існує поступок! Скажу і те , що поняття «навчання» має більш глибокі корені.

У старогрузинській письменності застосовувались різні визначення поняття «навчання». Зокрема : «навчання», «поняття», «розслідування», «переживання»...

З іншого боку «навчання» у старій письменності означає побиття , покарання.

Багато матеріалів підтверджує в джерелах старої письменності , що «навчання» мало дві функції : зокрема частіше за все використовувалось , як навчання для здобуття знань та вивчення чогось , а з іншого боку , як процес для тортур.

Постає питання із цих двох понять , який є первинним , або, що викликало сприйняття і використання цього поняття з протилежним змістом?

Підкреслюють і те , що ідеалізація фізичного покарання у минулому було пов'язане з догмами християнської релігії , згідно з якими духовні і фізичні тортури людини , покарання мало на увазі очищення особи від наземних гріхів(педагогічна енциклопедія 1966р. том 3 стр.27). як бачимо у приведеному вище мова йде про покарання людини із визначеною метою.

Таким чином до того поки навчання прийняло б свою вторинну сторону повністю протилежну першій, навчання означало тортури, покарання та було стимулятором для прийняття знань. Разом з цим суттєво, що в цей час визначене поняття духовного багатства людини, зміни побачені не свідомо, механічно, процесом, що проходить повз можливості людського суб'єкту.

З підказки життєвого розвитку, у понятті навчання поступово проявляються специфічні потреби людини у здобутті знань і таким чином в його змісті замість фізичного покарання, мається на увазі ті закономірності здобуття знань, що зовнішньо не фізичним покаранням, а розроблені самою людиною в процесі заняття і спільних дій вчителя.

Стає зрозумілим, що суттєва зміна цього поняття не сталась одночасно, для формування такої змістової ієрархії знадобились віки. На основі тих матеріалів, які ми маємо рух змісту навчання дає приблизно таку картину:

1. У змісті навчання підкреслюється контакт між вчителем та учнем.
2. В процесі навчання фіксується те, чому навчали.
3. Виявлено критичні відношення до навчання.
4. В процесі навчання, відношення слухача до методів навчання і предметів, що вивчаються.

Ті книги, які повинні прочитати у першу чергу, а також у підручниках для навчання - «Збірник Шатберді» - поняття змісту «навчання» навчальний процес представлений такими відносинами між вчителем та учнем, коли учень знаходиться істотно у пасивному стані і від нього вимагається слухати тільки те, що йому передають. Стає зрозумілим, що в цей період навчання носить догматичний характер, не зважаючи на це у представлених матеріалах видно, що слухач іноді не є інертним по відношенню до того, що йому передають. Іноді помітні його критичні відношення, як по відношенню до предмета так і до методів його навчання. З цієї точки зору великий інтерес викликають збережені у оригінальній письменності дані, зокрема «Мучеництво Евстата Мцхетинського» і «Мучеництво

Або» , в яких зміст процесу навчання подано у розширеному вигляді . в їх рішення навчальних завдань перевагу віддано обов'язковій активізації учнів і проблемі підвищення уваги до матеріалу , що вивчається. «І тоді сказав я Самуел Архидіакон : оповідання це дуже велике , брате, але якщо те , про що ти будеш слухати , ти будеш розуміти , то я без ображення передам усе тобі». Також Іоан син Саби просить своїх слухачів: «Сердечним бажанням віднесіться до мене і загостріть ваші вуха , серце і розум , і пояснюйте собі усе те , що чуєте і будьте господарями моїх слів» (старогрузинська література хрестоматія , 1946 р. том 1 стр. 46 і 51) . завдяки цим даним узнаємо те , що здобуття визначених знань може збутись , завдяки увазі слухача , його серця і розуму. І більше того: для такої дії необхідне спільне ціле направлене заняття учня і вчителя, «Для цього дорогі не ображайтесь , що ви повинні слухати мене, я слова , а слуханням, так, як бог нагороджує нас за спільну працю» (там же стр.57), більш глибоке розуміння процесу навчання , бачимо спроби у творах Серапіона Зарзмелі і Георгія Мерчуле в характеристиці психічних даних і можливістью навчальних процесів учнів. З відси перших із їх на перший план ставить ознайомлення з життям і вчень пращурів , працьовитість та завзятість слухача, а другий – характеристикою таланту, властивостей і прагненнями Григола Ханстелі до нашої сучасності дав перший, рідкісний екземпляр психологічної характеристики учня.

В 11 – 12 століттях у Грузії з розвитком письменності , медицини і філософічного мислення поняття «навчання» одержало ступінчасту повноцінність. В письмових джерелах стали зустрічатись наступні поняття : «філософське навчання» , «творче навчання» та інше.

В цей період здобуття знань і гідність громадянської особистості вважали рівним етнічним поняттям, тільки пояснюють , що якщо особистість не освічена і це сталось з ним не по провіні ліні, тоді вона більш приймається ніж та , яка не має ніяких знань , але про себе має велике уявлення.

Думаємо , підтвердженні дані з точки зору навчання і виховання набагато відходить від історичних меж і має велике

значення для працівників сучасної школи , з цього аспекту мається на увазі наступне: в цей період у змісті поняття «навчання» все більше і більше , мається на увазі процес здобуття , якихось знань, також те , як можна використовувати практично здобуті знання.

Автанділ, який за власним бажанням йде на допомогу Таріелу так заспокоює Ростеван : «Для чого і мудрість людям, коли не шанувати її дарів?

Знання мудрих долучають нас до гармонії світів!».

Автанділ , який стояв на позиціях практичного використання здобутих знань , доводить Таріелу: «І забудься на мить, думки чорні женучи. Пересилити свої бажання , зроби це для мене.»

Як раз таки, здобутих знань практичне використання, активність особи і матеріалізації здобутих ним знань обов'язкова. Це у XI – XII століттях є однією із головних вимог до визначення змісту поняття «навчання».

Розуміння змісту поняття підтверджується в епоху старого феодалізму грузинських письменників і педагогічного мислення. Сулхан Саба Орбеліяні визначає поняття «вуха серця» , як один із основних факторів мотивації поведження учнів: « серце – вуха» - від учнів швидке слухання , швидке навчання, здогадатись та діяти.

Тільки у змісті слова «навчання» на наш погляд є близькість. Учень зобов'язаний під час навчального процесу не тільки слухати , а й «швидко слухати» , іншими словами вести активну увагу до навчальних процесів, швидка мобілізація розумових сил; таким чином «швидке навчання» означає швидке вивчення переданих знань за короткий час, «здогад і дія» , в цьому визначенні слово «здогад», як наче не на своєму місці і було б більш логічно , якщо воно б стояло попереду поняття «навчання» , постільки в процесі навчання зазвичай після прослуханого повинно йти розуміння почутого , а не навчання, але факт залишається фактом – у автора так написано. Це засвідчує про те , що послідовна навчальна поведінка учня в той період поки , що не було правильно зрозумілим і науково обґрунтовано .

З іншого боку у своїх підручниках Сулхан Саба Орбеліяні для передачі змісту навчання в основному використовує «навчання», а дуже рідко у винятках використовує інші форми цього поняття.

Що це означає? В першу чергу те, що великий лексикограф і відомий педагог свого часу для визначення із багатозначного змісту навчання вибрав поняття «навчання». життя виправдало цей вибір і наступному нашні талановиті педагоги і мислителі багато чого зробили для досконального вивчення змісту цього поняття.

Як уже відмічалось «навчання» спочатку означало покарання та тортури. Напрошується питання: «Після того, як згадане поняття змінило свою первинну семантику і новим змістом стало панувати у письмових пам'ятниках, покарання, як спосіб використовувалось чи ні у процесі навчання? Або, як це питання сьогодні розглянуте у спеціальній літературі?».

Існують дві думки: на першу думку, «до початку дев'ятнадцятого століття у нас не має ніякої інформації про те, що у Грузії під час внутрішнього навчання і виховання мало місце фізичне покарання учня, як його виправну дію; іезуїтська і російська «домостроївська» система фізичного покарання наше сімейне виховання до початку дев'ятнадцятого століття не було відомим. Також різки входять у Грузію на початку дев'ятнадцятого століття, але не офіційно, іншими словами у внутрішніх і в школах, що існували при церквах та монастирях різки все ж не були».

На другу думку, «сьогодні не притаманно і не можна розділяти «метод досвіду» Сулхан Саба Орбеліяні, який ... Він не соромиться 50 ударів палкою з тією думкою, що дитина зрозуміє, яким поганим є несправедливе отримання покарання.

Разом з цим в народному вихованні, у використанні способів покарання розмірковує А. Хінтібідзе: «потребує уваги, що у розумовому вихованні люди вважають за потрібне не тільки похвалу підлітка, а і його «покарання». Це було викликано тим, що у людей, які були позбавлені школи, здобуття знань, виховання почуття відповідальності інших засобів не мали».

Думаємо , що по відношенню до цього питання велике значення мають слова Давида Гурамішвілі:

«Не турбуйся із – за крику підлітка , який виє від удару лозиною за ради навчання,

Швидко загояться його рани без ліків».

У цьому дидактичному понятті зацікавленість викликає дві обставини:

а) у першому куплеті значення слова «не турбуйся» є негативним, у ньому одноманітно може відбиватись пов'язані з навчанням негативні ставлення батьків учнів до вищезазначених засобів .

б) дидактична позиція поета така, що він виправдовує покарання учнів у процесі навчання.

Таким чином із врахуванням даних міркувань і за тими матеріалами , які ми маємо можемо сміливо сказати : у старій Грузії , як у внутрішніх так і в офіційних церковних школах були знайомі з покаранням, як одним із засобів навчання , а бюрократична система освіти царизму у Грузії зробила ще більш жорсткою зазначений спосіб виховання та навчання. Навчання – освіта , як суспільне явище на будь – якому рівні має подвійний зміст – соціологічний і культурологічний, про останній розповідається у моїй новій книзі «Педагогіка і культура» , і хочу додати , що культура у своєму широкому розумінні має на увазі і освіту, іншими слова у цьому випадку освіта є елементом культури , так , як культура є спільністю форм дії людини і суспільства, яке проявляється у різних галузях людської діяльності і показує рівень соціалізації людини і гуманізації суспільства . На визначену етапі розвитку суспільства, спільність досягнень народу і нації складають її культуру.

Поняття культури на сучасній мові поширилась у сімнадцятому столітті , але про світ створений людиною і у роздумах про відношення до первісної природи , як раз таки мали місце роздуми про культуру. У старих східних і західних домислах , явно прорізається точка зору , про протистоянні світу створеного людиною і природою. Мислителі старого часу

основою цього протиріччя вважали освіту, як зброю впливу на природу. « освіта – трансформована передача соціального досвіду минулих поколінь майбутнім поколінням, цим створюється нова реальність – культура, яка йде у протиріччя з первісною реальністю – природою. Такі протиріччя мислителів старого світу не представлялись для їх нездоланною перешкодою. Навпаки в умовах правильної організації освіти за їхніми думками «повинна бути гармонія між суспільством і природою» досягнута».

З точки зору широкого поняття культури стає явним зміст соціологічної, культурологічної освіти. Як говорив великий античний мислитель Демокрит: «без освіти не можна досягти, а ні творчості, а ні мудрості».

Крім того у культурі є більш вузьке поняття, по якому вона зберігає елементи духовної діяльності людини. За цією думкою культура має на увазі залежність пізнавальних, емоційних і практичних цінностей людини по відношенню до світу. Форми пізнавальної діяльності виражають соціальну, культурну орієнтацію людей.

При роздумах про зміст соціологічної, культурологічної освіти ми будемо мати на увазі культуру у вузькому понятті, щоб дефіренцьовано представити соціологічний і культурологічний зміст. Так як рішення проблеми освіти, як раз таки потребує врахування з більшою чи меншою інтенсивністю цих двох аспектів.

Спочатку доторкнемось до змісту соціологічної освіти.

Як відомо людина займає пануюче положення у матеріальному світі. Тому її називають короною природи. Пануюче положення займає не із – за своєї тілесно – фізичної повноцінності, або із – за властивостями адаптації ... Навпаки, новонароджений, або людина без досвіду найслабкіша істота у природі. Її сила обмежена тільки тим чим вона відрізняється від основної природи: це властивість пізнання, пізнання є суспільно – історичним процесом людської діяльності, що формує її знання і на основі яких проходять людських дій мотиви і мета.

Властивість пізнання людині дає можливість створити систему поглядів про навколишній світ, полегшила їй орієнтацію у природі, в процесі трудової дії. Пізнання навколишнього світу людина здійснює за допомогою інструментів відчуттів, а абстрактне мислення створює уявлення про предмети, їх властивостях та проявах. Логічна дія мислення здійснюється такими формами, як роздуми, поняття, результат, індукція, дедукція, аналіз, синтез та інше.

Таким шляхом людина здобуває знання, які мають для неї практичне значення. Якщо будемо мислити тільки по цій логіці, об'єм людських знань про природу кругом і завжди повинне бути пропорційне віку: більш дорослий повинен завжди знати більше у порівнянні з молодим. Якщо сказати іншими словами кожне покоління повинне пройти той шлях пізнання, який пройшли його предки, якщо б це було так, зрозуміло, що світ залишився б на одному і тому ж рівні.

«На щастя це не так. У суспільства є механізм збереження і передачі за допомогою пізнання здобутих знань. Цей механізм є освіта, покоління своєю пізнавальною діяльністю здобутих і отриманих по спадщині від попередніх поколінь знання за допомогою освіти передають наступним поколінням.

Таким чином освіта є усіх попередніх поколінь оволодіння результатів пізнавальної діяльності. І кожного наступному поколінню не має сенсу проходити дорогу їх предків і у вільний від цієї справи час, витрачають на оволодіння поки ще не відомих предметів і явищ навколишнього світу. Крім цього чим більшими знаннями володіє людина тим глибше і швидше пізнає нові явища, так, як вже відомі знання дають можливість йому легко помітити зв'язки між предметами природи і явищами. Звідси можна зробити підсумок, що освіта є засобом пізнавальної інтенсифікації.

Соціальний прогрес людства залежить від здобутих знань і від інтенсивності їх матеріалізації. Єдність рішення заходів цих завдань є змістом освіти. Історичний аспект соціологічного змісту освіти найбільш наглядно було показано у філософії французьких просвітників, який став поширений по усій

Європі на початок двадцятого століття.

У відсталих в технічно – економічних націях , але у цих націях проглядається прогресивне бажання і соціологічний зміст освіти. Так було на кінець дев'ятнадцятого століття і у Грузії. Ілія Чавчавадзе безжалісно критикував існуючий на той час традиційний погляд на освіту, по якому освіта , неначе б то мала досвіт суспільного змісту. « навіть сьогодні не так і багато тих людей серед нас , - писав Ілія , - щоб не знали настільки добре для людини знання , навчання і освіта. Це все дуже добре , але на жаль для нас , дуже погано ми розуміємо те добре , що існує в знаннях і освіті. Воно нам подається , як прикра краса без якої не холодна і не голодна людина. Із – за цього ми дивимось не те , коли нам бракує знань, як на те , коли ми не маємо прикраси... Коли вони є добре , а коли не має , то не слід переживати».

Тут же Ілія Чавчавадзе сформулював соціальне завдання освіти, яке таке ж зрозуміле і прозоре , як математичне завдання: на сьогоднішній день людина , яка позбавлена знань, навчання та освіти позбавлена усього : людяності, сили, можливостей. Сьогодні без знань , без освіти людина і кроку не ступить на життєвому майдані без поразки . на життєвому полі сьогодні м'яча забиває тільки освічена людина, тільки вона має сьогодні почесне блюдо на столі, якщо щось залишається для неграмотних це залишки від столу освічених. Сьогодні тільки письменний і освічений є паном , а не грамотний і не освічений є його рабом , який змушений задовольнятися тим , що залишається від освіченого і не потрібне йому.

На такій позиції стояв і великий грузинський педагог Якоб Гогешвілі. «Там , де багато шкіл,- писав він , - країна повна багатства».

У змісті освіти,- як відмічали , - відображається культура у вузькому понятті. Придбання духовних цінностей, ознайомлення з культурою мислення , потреба у використанні естетичних цінностей і в загальному інтелектуальна діяльність людини є однією із істотних якостей. Освіта , традиційно, визначається ступенем відношення людини до цих явищ.

У більшості випадків у суспільній свідомості освіченою вважається та людина, яка загалом розбирається у творчості і літературі, в історії і політиці, ніж лікар та інженер, який володіє високо професійними якостями, який не проявляє деяких знань у культурній галузі масового використання. З цієї точки зору освіта є явищем облишеної дії, яка сама по собі існує без об'єктивних потреб. Ця точка зору не вірна, в її змісті не закрystalізовано технічно – економічної потреби суспільства, але вона є соціальною і психічною частиною особистості і визначає її загальні напрямки».

Виходячи з цього стає зрозумілим, що у особистості, яка володіє культурними цінностями, домінують гуманітарні тенденції і її відношення до навколишнього світу більш гуманітарна ніж у тих хто позбавлений таких цінностей. Тому культурологічний зміст освіти дає гарантію повноцінності особистості.

З метою повного представлення історичного аспекту соціологічного, культурологічного змісту освіти знову повинні повернутись до питання – розвиток освіти і розширення можливостей її сприйняття є метою чи результатом економічного розвитку?

Як уже відмічалось вище, це питання постало у 50-х роках в розвинених західних країнах і воно мало об'єктивну основу, зокрема, як відомо у 50-х роках з великою інтенсивністю розвивався процес деколонізації. Багато країн отримали незалежність і почали будувати суспільне життя згідно з сучасними вимогами. Було неможливим залишати без уваги країни, що розвиваються з боку розвинених країн їм потрібна була допомога. Ефективність такої допомоги залежала від того, настільки ефективно було вкладено капітал. В яку галузь життя було ціле направлення вкладення капіталу. Зрозуміло, що постання такого питання було природним.

Як відмічено у спеціальній літературі, на початку 60-х років минулого століття сформулювалась теорія «Людського капіталу». В основу походження цієї теорії було покладено фантастичні результати економічних змін у ФРН. Ця теорія

дала відповідь на питання чим можна пояснити економічний розвиток у післявоєнний час цієї країни? Відповідь мала велике значення : тільки степенем робітничої сили. Таким чином людський капітал зайняв своє місце серед капіталів іншого виду і у суспільній свідомості сформулювався природній результат: чим більше капіталу вкладе держава у галузь освіти, тим більш легко здобуде успіху в економічному розвитку.

Зараз більш широко зупинимось на освіті, як культурологічному явищі здобуття знань , щоб було зрозумілим, що освіта є феноменом культури.

З точки зору залежності від знань людина відрізняється не тільки від бога , а і від тварин. Якщо бог усе знає і не має ніякого пізнавального інтересу , а тварина нічого не знає і не хоче нічого знати, з цієї точки зору звір не є істотою , яка пізнає , він є споживачем того середовища у якому живе. У відповідності до цього джерелом його активності є біологічні потреби, які у нього з'являються у різні відрізки часу, голодний – їсть , хоче пити – п'є.

На відміну від звірів людську активність викликає не тільки біологічна потреба , а і високі духовні потреби із яких найперша – пізнавальний інтерес. «Що, це ?», «Чому це так , а не інакше?» - з цими питаннями починається мислення і процес пізнання. таке питання постає перед будь – якою людиною , так , як головною метою цих питань є , щоб людина змогла пояснити навколишній світ , визначити діючі у ньому закономірності, невизначені завдання і таємні природні явища , визначити існуючі у природі універсальні і камеральні зв'язки . Разом з цим вона намагається визначитись у тому специфічному середовищі , яке називається культурою , виробити правильну орієнтацію цінностей , правильний світогляд , позицію і т.д.

Людські пізнавальні можливості визначені , обмежені , вони ніколи не досягнуть того рівня , щоб знати усі таємниці природи, суспільства та мислення. Тому культурний рівень суспільства і людяність визначається тим, якої кількості і об'єму таємниць може вирішити на стільки вона відійшла від тваринного світу .

У культури є та якість чим більше таємниць стає відомими, тим більше зростає прагнення до здобуття знань. «Поняття того, що нічого не знаємо є засобом підвищення від незнання до знання», - пише академік Савле Церетелі.

Прагнення людини до знань, пізнанню засновано не тільки на її самодіяльності. Людство із – за об'єктивної необхідності створила організований механізм передання знань, який у наступному сформувався у вигляді шкіл і системи освіти.

Мета системи освіти у підготовці вихованця для існування у тому культурному середовищі, яке має на увазі навколишнє суспільство. Тому метою освіти є не тільки передача знань, але і формування особистості на основі культурних цінностей, які знаходять конкретні прояви у поведінці.

Моральне виховання є однією із значних форм виховання, щоб воно правильно здійснилось у першу чергу треба знати те, що необхідне, постільки наука, що визначає мораль це етика, а етика має тісні зв'язки з феноменом культури (в загальному понятті культури). Це говорить про те, що моральне виховання явно є вираженим культурологічним змістом.

Мораль – це суспільна категорія, так, як вона є результатом освіти, так, як освіту не можливо уявити без суспільства так і мораль поза суспільством.

Тут не буде лишнім згадати визначення моралі: «Мораль – це якість людини такої дії, яке направлене на створення і захист добра», виходячи з цього, «Мораль особистості визначається з врахуванням якостей іншої особистості і інтересами суспільства».

Між тим і в тваринному світі спостерігаються приклади взаємної допомоги, але тварини допомагають одне одному тоді, коли для обох корисне і вигідне. Вони не має нічого загального з культурою відношень, які здобуваються у процесі освіти.

Як було вже сказано моральна поведінка, яка направлена на створення добра, а метою аморальної поведінки є зло, не є добром, тоді, що таке зло? Звідки у людей ті знання, що є добро і зло, хто добрий, а хто злий?

За думками великого мислителя Платона реальність

поділяється на дві частини: видиму реальність і на світ ідей. Видима реальність оточуючий нас світ , який існує у часі і просторі у цьому світі існують визначені предмети і загальні істоти, а суть світу є світом ідей.

Як раз таки у світі ідей існують різні ідеї у тому числі ідеї добра та зла. Але звідки знаємо, яка ідея добра? Ідея зла?

Справа у тому , що на думку Платона , кожна людина є спільністю душі і тіла. Поки та чи інша душа посилилася б у людині вона існувала у світі ідей і коли та чи інша ідея засилилась у людину тоді обриваються усі зв'язки з іншими ідеями , тимчасово забув про їх існування, але , як тільки у людини з'являються пізнавальні інтереси , вона згадує про ідеї, з якими була знайома його душа під час життя у світі ідей. Так приходиться до нас поняття добра, але так , як ці знання з першу були у людині виходить , що пізнання це не здобуття нових знань , а спогади старих...

Думки Платона розкритикував Аристотель. За думками Аристотеля ніякого світу ідей не існує, існує тільки видимий світ... Таким чином по Аристотелю добро саме по собі не існує, воно існує у вигляді добрих людей.

На нашу думку вивести , щось середнє цих двох великих мислителів неможливо , бо у їх існують протилежні думки. Правильною позицією на наш погляд є те , що про добро і зло, свідчення про мораль і аморалі , сформульовані в нормах релігійної моралі , таким чином ідеї добра і зла закристалізовані у християнських пізнаннях. Разом з цим ці ідеї у людини не є спадковими , а вона їх здобуває шляхом навчання та освіти. Разом з цим бог дає усім людям право вільного вибору і вона може вибирати сама свій шлях. Хоча на вибір цього шляху великий вплив має навколишнє культурне середовище за допомогою освіти.

Таким чином особистість освітою повинна дійти до визначення зла і добра, взагальному до культури. Якщо культура, то у основі культури лежать ті позитивні цінності, що надані у християнських заповідях у вигляді імперативів: «не вбивай», «не кради», «з повагою віднесись до матері і батька свого, щоб

ти добрим і довго жив на цій землі», «люби свого ближнього» в т.д. протилежність цим діям аморальність, безкультурність і темнота. Освіта, як соціально культурне явище, як раз тому визначається терміном освіти, що вона божим поняттями повинна освітлювати людський розум і духовний світ.

бн закінчив точно той факультет університету Петербургу, що у свій час закінчили великі Ілія та Акакі «... І знаєте чого вони знали більше за мене? Тому, що мене не навчали історії релігії, культури релігії», - із жалем говорив іноді пан Карло.

Освіта, як культурне явище рельєфно відбивається у змісті та функціях естетичного виховання, естетичне виховання, як відомо формує культурне (естетичне) відношення до реальності.

Щоб визначити естетичне відношення до реальності повинні відділити одне від одного такі види реальності, якими є утилітарно – практичні, пізнавальні і естетичні.

З реальністю утилітарно – практичні, прагматичні відносини мають на увазі контакт людини із зовнішнім світом кожного дня. Особливість цього контакту те, що із зовнішньою реальністю людина має тільки споживацьку залежність, ця залежність походить від її біологічних і побутових потреб. Для задоволення цих потреб людина використовує « повітря, воду, землю, рослини, тварин, розроблює землю, вирубує ліси, полює» ....У цей час людина думає не про те, як жаль оленя і, яким прекрасний ліс, а думає про те, як їх використати. А другий вид залежності це пізнавальна, яка має на увазі об'єктивні знання про явища і предмети навколишнього світу. Пізнавальні інтереси помітні вже у малих дітей, тому вони ставлять так багато питань, під час пізнавальної залежності від реальності головне знаходження об'єктивних знань про явища та предмети. Тут виключено те, що суб'єкт, який пізнає не має об'єктивного відношення до об'єкту пізнання. Це означає те, що ботаніку все рівно він вивчає троянду з приємним ароматом чи квітку, яка не має аромату, або має гідкий аромат.

Таким чином кожен суб'єкт, який пізнає старасться свою емоційну (суб'єктивну) залежність виключити із справи, щоб

не мішати встановленню об'єктивної ситуації (реальності), щоб не змішати між собою правдиве і фальшиве.

Третім видом залежності людини від реальності це є естетична залежність, яка як раз таки, з точки зору культури є цікавою.

У випадку естетичної залежності на перший план виходить суб'єктивна залежність від явищ та предметів. Тут головне подобається чи ні, симпатичний чи ні той чи інший предмет.

Приведемо такий приклад: воду людина може випити з будь – якої посуду, але вона намагається спрагу задовольнити із красивої посуду, склянка може бути із скла, кришталю, заліза, глини, дерева. Людина вибирає скло, або кришталю – прозорий предмет, де добре видно воду і ще підбирає красиву форму склянки. Таке ж можна сказати і про одяг, про житлову квартиру... Чому людина поводиться так, а не по іншому?

Тому, що людина живе і створює красу, як раз таки за красою, тому, що вона бажає, щоб навколишній світ був красивим, привабливим...

Очевидно, що не має однакового відношення до краси. Відношення до краси і естетичності формує освіта. Тільки освіта є тим механізмом, який шляхом пізнання і осмислення культурних цінностей(природне воно буде, чи штучне) приведе суб'єкта до виробки естетичних почуттів. Виходячи з цього естетичне виховання без естетичної освіти не можливо уявити.

Якразтаки, від освіти залежить те, яке відношення встановляє із культурними цінностями. Виходячи з цього до краси в усіх людей не може бути однакового відношення, настільки висока у людині душевність, настільки різке і змістовне її відношення до естетичних початків, так, як потреба культури є душевною потребою, яка іноді викликає блокаду інших потреб.

Прикладом такого відношення є випадок, який приключився з великим німецьким поетом.

Генріх Гайне, вмираючий встав з ліжка з великими труднощами одягнувся і став на дорогу, що вела до Лувру. Важко було вмираючому йти до Лувра, але він все ж дійшов і

прямо направився до пам'ятника Венери Милоселі. Довго стояв перед цим пам'ятником . довго плакав і так прощався з цією геніальною роботою – шедевром світової культури.

Невже у Гайне не було інших близьких з якими треба було попрощатись , а не приділяти стільки часу цьому пам'ятнику? Але справа у тому , що Венера Милоселі не була для нього бездиханним мармуровим пам'ятником , це для нього живіше за усіх живих, цінніше ніж усі цінності...

Прощаючись з Венерою Милоселі цим він прощався з культурою, красою. в основі його почуттів лежали не інстинктивні потреби, а висока освіта, глибокі знання цінностей глибокої культури.

Як уже відзначалось вище , сприйняття реальності , залежність від реальності – утилітарна і естетична. На цьому ґрунтується особливості відображення наукової і художньої реальності. Правда те , що творчість створює нові художні реальності , але в її основі лежить реальна реальність, хоча наукова художня творчість є принципово різними процесами і у їх основі лежать різні закономірності розвитку.

Художня реальність є частиною культури – істотна частина, так на відміну від реальної реальності вона не є одноразовим фактом, а має загальний зміст , що називається художнім узагальненням і на нього накладені виховні та пізнавальні функції.

Правда, що творчість так вимальовує одиничні, індивідуальні предмети і явище , індивідуальних людей, як це в реальності, але зовнішня схожість не повинно вводити нас до омани, не повинні забувати , що кожен індивідуальний персонаж суспільства є представником конкретного рівня. На цю думку вона загальний тип , а не одиничний , індивідуальний .

Для прикладу достатньо Ілії Чавчавадзе , Луарсаб Таткарідзе. Він був князем , що жив у маленькому селі Кахетії , зовнішність якого автор так описує : « Луарсаб Таткарідзе був за товстий , круглий від жиру – вибачте за ці слова – як добре вгодований, як племінний бик. Його величність мав вид літньої людини: голова була така товста , що наче від її ваги , шия , як обрубок

була схована поміж плечей. Красні , як турашаульські яблука щоки; мав три підборіддя, викликаючи захоплення . завжди кров'яні великі очі, як наче горло перетягнуте вірвовкою! Надутий , дуже розумно викинуте , поважне пузо , волосяві руки заповнені жиром, як обрубки товсті ноги».

У нього «знань не було нічого» і зовсім не переймався із – за цього. Навпаки іноді навіть вихвалявся : «якщо я не знаю книжок , що я не людина, невже не ношу шапку! І колір маю добрий і м'яса вистачає , книжки чи є чоловічою справою...» .

Тут вважаємо обов'язковим зробити один коментарій. Відсутність освіти у Луарсаба прирівнює його до тварини. Його цікавить тільки їжа , випивка та поява спадкоємця. У нього не має ні інших захоплень , а ні інтересу, як раз таки це причиною його недотепності...

Таким чином можемо зробити висновок , що художній тип тільки зовнішнє схожий на існуючого у реальній реальності одиниці - індивідуальній людині. У реальності в одиничних людях вималюваних творчістю видніються загальні типи і з цим вони порідняться з науковими знаннями про загальність , що виражається пізнаннями.

Мова початок і основа будь – якої культури, культурні норми і цінності не передаються генетичною спадковістю , тому культура своїм існуванням проявляє соціальну природу. Кожен момент виражає напрямок суспільства на прояву результатів людської діяльності і поширенню . Культура , як явище пов'язана елементами пізнання. Але культура не є в загальному пізнання , чи її окремі елементи , а є методом і засобом здобуття цінностей реальності.

Культура це погляд через призму добра та зла. Корисно і не корисного , через призму краси і огиди.

Люди сприймають світ осмислюють , фіксують окремі елементи по своєму, особисто. Наприклад, у Грузії багато явищ природи сприймається характерними для грузин даними, самі назви місяців є характерним проявленням для грузин – місяць жнив, місяць сінокошу, місяць виноробства, місяць Святого Георгія... У інших людей назви цих місяців пов'язані з іншими

явищами... На нашій мові тільки для людини застосовується питання «Хто?», а все інше «Що?» , коли у мовах інших людей це не так.

Люди за допомогою знань сприймають навколишнє середовище. Упорядкування знань про природу багато в чому залежить від типу правлячої діяльності. «Те , що найбільш значне , - відмічає відомий соціолог Азер Уфіндіїв , - тією чи іншою причиною більш точно і досконально , структурування і вона може мати відбиток у різноманітності стилю культури».

Мова виконує значну роль ретранслятора культури . культура поширюється і передається наступним поколінням за допомогою жестів , міміки , обрядів , танців та інше , предметами , іншими формами донесено до нас культурну спадщину минулого , але сама містка , доступна і найбільш повно передає культуру – мова. З нею не може порівнятись ні один засіб.

Разом з цим повинні сказати і те , що існує дві протилежні позиції про значення мови(про її функцію ретранслятора). Одні вважають , що для передачі національного колориту , національних особливостей , традицій мова не має великого значення. Як наче повністю достатньо для розвитку національної культури , використання не рідної , але мови , що носить міжнародні функції .

Ми не можемо погодитись з цією точкою зору . В поширення національної культури , пригнічення національної мови , означає обмеження у розвитку національної культури. Але не можна бути і того , щоб національна мова було приведена до рангу абсолютизму , поширювалась не зважаючи на розвиток інших мов.

Так людство все більше усвідомлює ті завдання , які стоять перед людством. Це стає зрозумілим ще при зіткненні з екологічними проблемами , потім при вирішенні проблем охорони здоров'я , а зараз , як видно наступив той час , щоб осмислити зв'язки по вирішенню проблем освіти. Як раз таки , про це свідчать розроблений , програмний доклад міжнародної комісії під керівництвом Жака Делора у Юнеско : «Освіта для двадцять першого століття».

При ознайомленні з цим докладом стає зрозумілим, що значним засобом рішення розвитку соціально – культурної проблеми людства є освіта. І його зміст повинен бути осмислений по новому, що проявляє до освіти, як до змісту культурного феномену і нового підходу до його соціального заказу.

У першу чергу на, що повинні звернути увагу? На такі явища, як глобалізація діяльності людини, загальні комунікації, багатозначні аспекти планетарних взаємовідносин.

До відношенню до цих питань підводяться підсумки, що розвиток зобов'язаний йти від економічно росту до розвитку людства...

З точки зору науки зміст культурології освіти приймає нові простори і воно ще більш просякне культурними даними людства. Тієї культури, якої старовинні традиції знаходяться у Грузії! Культури, яка є невіддільною частиною освіти і повинні майбутнім поколінням передати з такою любов'ю і теплом, як безсмертний приznak національних цінностей...

* * *

Під час одного інтерв'ю мої студенти задали мені таке питання:

- Важко чи ні перебувати в ампула ректора? – моя відповідь звучала однозначно, труднощі це все пусте, основне мати віру! чесність! Робота з молоддю важка, але цікава ... Так саме чесність важлива у системі виховання, а тому і вирішив провести відверті педагогічні діалоги за допомогою цієї книги, у якій я передам передовий досвід відомих осіб педагогічної еліти та разом з їх поняттями, розповім про свій досвід. Продовженням цієї книги, що має назву «Нетрадиційні уроки», з перших же сторінок почну з педагогічних способів, підходу, та індивідуальності у системі виховання... Педагог повинен бути майстром своєї справи, щоб проведена ним лекція, наукова глибина уроків, за допомогою художнього слова отримає відклик у духовних цінностях підлітка, допоможе

знайти самого себе і своє місце , покаже правильну дорогу у процесі само становлення, у тому процесі , який стоїть на воротах до важкого життєвого шляху, так , не має нічого більш високого, святого і бажаного на цьому світі, ніж стояти у верхах керівництва і клопотатись про показників ритм і звучання , сердечний настрій , про створення ніжної атмосфери почуттів та їх налагодження...

Це найперша, з високою відповідальністю справа для педагога! Велика віра у внутрішню незалежність основна для незалежності , тому я часто веду бесіди на своїх лекціях на тему цього почуття і все ж коли насправді людина вільна? - коли вона має право на незалежне право вибору! Так , ми можемо вибрати усе , окрім двох основних аспектів, ми не можемо вибрати батьків та Батьківщини. Тому ми повинні сприймати їх такими , якими вони є... усе інше ми можемо вибрати роботу, професію, супутника життя... політичні обличчя... і у цьому виборі незалежність створює повну свободу! Але така свобода тільки одна сторона медалі, якщо ми самі кажемо ні обмеженню цього почуття. Самі посудіть: - ми з важкою незалежністю вибираємо свою професію, недавно на цю тему у гуманітарному коледжі м. Тбілісі було проведено диспут на тему : «Хто вибирає професію, ми чи батьки?!» звернули увагу і на жорстке втручання батьків у майбутнє молоді, але все ж часто стояча у воріт життєвого шляху молодь , сама вибирає свою спеціальність – стає спеціалістом, в той же час обмежує свою незалежність, бо у разі початку роботи вона підписує договір про визначення прав.... Наприклад педагог повинен(нічого не кажу про визначення режиму робочого дня та погодинну оплату) прийняти вихованця таким , яким він є ! Це найважчий у педагогіці феномен , але і дуже важливий, так підлітка не зміниш, так , як виховання дитини починається ще до її народження, багато хто із відомих вчених не розділяє моєї думки, але з медичної і логічної сторони виправдане те, що : - дитина чує голос матері ще до народження, на ній відбивається у вигляді рани , коли на її матір кричать , або сперечаються... Дитині травму надає страждання матері, нервування ,

переживання...Така дитина народжується ображеною , нервовою... Тільки «діти любові» відрізняються спокійним, рівним , добрим характером.

Так, ще до народження створюється у дитини добрі і злі почуття. Це питання є одною із самих старих проблем, більше ніж тисячу років тому, Свята Августина не піддалась підозрам у всемогутності бога, але стоячи біля люльки дитини вона писала свою «Сповідь», не зрозуміла звідки могло взятись у новонародженого зло. Цю етичну проблему добра і зла і виховання підлітків обов'язково треба замінити педагогічною проблемою – як народжуються добрі і злі пристрасті. Нам важко боротись із злими почуттями, жадністю , заздрістю, агресивністю. Якщо ми не будемо знати звідки з'являються вони у душі дитини , якщо ми не визначимо механізм походження шкідливих почуттів. Часто ми самі сією у душі дитини , також як до використання антисептиків лікарі не мили руки перед операцією і самі заражали хворих...

У цьому підручнику ми намагаємось з'єднати між собою педагогічну, етичну і психологічну науки, за допомогою чого закладемо основу новій науці і питання , що народжуються на основах виховання не будуть вичерпані...

У людині , як у всьому живого є не тільки потреба безпеки , а і потреба розвитку. Ці потреби взаємно протилежні, постільки розвиток небезпечний , а прагнення до безпеки гальмує розвиток. Ми природно переживаємо про безпеку і розвиток дітей, але у цих словах маємо на увазі не те , що сам підліток, вони тільки тим відрізняються від дорослих , що у їх потреба розвитку стоїть на багато вище ніж потреба безпеки. Тільки потреби розвитку і безпеки натикаються на перешкоди. Тому у дитині розвивається зле почуття. Сильна і розумна дитина проявляється у агресивності : слабкий і розумний - хитрістю і адаптацією, а слабкий і не розумний – лукавістю і підступністю. У одних самозахист зливається з відношенням до людей , а у других агресивністю до самого себе підліток стає лінивим , неробства...

Лінь , байдкування - мати усього лукавого. Хто їх батько? -

страх? Там де страх: там більше норми обережність , недовіра до новизни , продажність... поглибимось до коренів усіх поганих почуттів людини і на дні ми обов'язково знайдемо страх.

На протязі століть завданням педагогіки породити і закріпити страх у душі дитини , щоб легше було ним керувати. Разом із страхом у її душі народжувалось зло , а потім на увесь світ об'являли - це почуття природне, спадкове – в реальності зло дитини це справа наших рук ми самі породжуємо їх у ній, навіть тоді , коли ми діємо з добрими намірами. Педагогіка , як раз є тією наукою , яка бажає ці дві потреби облагородити і під поняттям небезпеки затвердити моральні принципи, щоб розвиток був свідомості і таланту справжнім святом закріплення людської культури, щоб людина не відставала від життя , тому , що небезпека і розвиток це одне і те ж , що існування і життя. Вони завжди діють , але не вічно... Усі живі організми мають етапи свого існування, після зачаття – народження, ріст, старіння і смерть... Хоча освіта та виховання часто продовжується безкінечно. Так , існують люди , які до глибокої старості до смерті розвиваються , їм мало одного життя для одержання всебічного освіти і для повного розвитку кожен із нас намагається розвиватись раніше , але необхідне не ранній, а довгостроковий розвиток, який починається з дитинства.

- ПАНЕ ГАРІ , ВИ ВЕЛИ БЕСІДУ ПРО ПИТАННЯ СВОБОДИ , ВИХОВАННЯ І РОЗВИТКУ ДІТЕЙ, АЛЕ ХАРАКТЕР? ЯК ФОРМУЄТЬСЯ ВІН?

- Звернемо увагу та дитину , яка тільки починає говорити, мова набагато складніша ніж ті десять чи тисяча понять, яких ми навчаємо дітей . Усі діти самі починають розмовляти, так , як з'являється у їх у визначений час промовити слово . Спочатку тихо , а потім голосно говорить слова. У малого внутрішня потреба до розмови , якби це було не так , то він ніколи не промовив ні слова до цього додається розмова дорослих з дитиною і їх присутності... Виходить , що для того , щоб дитина почала розмовляти потрібні внутрішні потреби і навколишні умови. Трохи пізніше формуються моральні якості із двох зустрічних дій із внутрішнього світу до зовнішнього і навпаки.

Під час виховання ми завжди робимо конкретними наші дії, це іноді виправдовується іноді ні і , щоб виправдовувалось необхідно відчити разом із власним і дитини рух душі.

У медичній діагностиці у хвороби дві причини уламки і захист. Уявіть , що у око попадає піщинка , зразу увесь організм постає проти неї , око опухає - це означає , що йде війна з піщинкою... Можливо людина залишиться без ока! Від чого?! Від піщинки? Від захисту?

Піщинка це грубий дотик до ніжного ока душі дитини, але душа , як організм не знає обов'язкових меж самозахисту , вона відчуває небезпеку трохи у підвищеному тоні, тому у душі дитини не свідомо для захисту від нас з ціллю самозахисту з'являється пухлина зла. Дорослі озброюються для самозахисту від злих почуттів дитини і до дії приходить пружина .... – Ми разом з дітьми швидко потрапляємо до тунелю зла , так, якщо у душі дитини із – за чогось непомітно «від піщинки» розгоряється почуття зла, але, якщо йому із зовні не відповіло зло, тоді це почуття зникає , зливається з природою і тухне... На подвір'ї до матері біжить трирічна дівчинка і кричить : «Ти собака»... Як повинні відповісти ? Покарати , щоб іншого разу не мала звичаю так звертатись до батьків? Але мати після хвилинного роздуму говорить : - «А ти – зайчик!» , маленька задумується на мить , але все ще зла і кричить : - «а , ти, а ти..., а ти білка!» і сміється , все на цьому все закінчилось , атака не відбулась не було створено тунелю , зле почуття зникло. Так і потім під час навчання і студентства не повинні зв'язуватись злі почуття і не повинні створюватись тунелі зла!

Постійно контролюємо дітей приймаємо виховні дії , хвалимо, караємо і думаємо , що це виховання, але діти зовсім по іншому це розуміють , тому одна і таж казка виховує і добру людину і злу. Як раз таки у цих казках у вихованні повсякденності народжується рух душі дитини.

- ЦІКАВО , ЩО ТАКЕ ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЦІ?

- Душа? Що це таке? Ми чуємо на кожному кроці: духовне виховання, духовна праця, душа і серце, бездушшя... -

обов'язково треба уявити те, про що говоримо! У кожної країни є свій великий головний педагог – люди! І мають головний педагогічний підручник – мова! Так, за поведінкою треба звернутись до людей, а за розумінням до мови людей!

Душа – це увесь психологічний світ людини, але якщо будемо міркувати по мові душа тільки частина психіки, душа найдорожче для людини, тому так говорять про неї, як про живу істоту: – душа болить, душі боляче, душа спрагла, самотня, душа, душа бажає... Вона переживає, радується... не я радію, а душа радіє у мені і вона, якась таємна, сокровенна у людині: моя душа і сьогодні прагне, у глибині душі, куди не доходить погляд... Вона, щось таке особливе, проти неї не можливо використати силу, вона виражає справжню сутність людини – душа віддана, душею ненавидять, усім серцем і душею бажаємо... Сама дорога, потаємна, сильна, бездонна, особлива, правдива – ось такими високими якостями характеризується вона у нашому розумінні. Не так рідко ми чуємо, співчуваємо усією душею, переживаю душею, відчуваю душею, страждаю душею, прагну душею... Але не можна сказати «думаю усією душею», але говоримо «люблю усією душею»... Якщо душа чує нашу розмову, тоді, це поєднання усіх бажань, почуттів і радості, поєднані бажання і почуття здобувають нову, зокрема, якість душі. У чистій душі не викають погані бажання, а у тих хто, низький душею, рідко народжуються добрі почуття.

«Відчувати, я навчився раніше ніж мислити», – писав Ж.Ж.Руссо і добавляв, що це так в усіх людей, людська душа формується на першому місяці, році життя, коли ум ще не розвинений, а розум ще не включено... Згадаємо себе у ранньому дитинстві, за допомогою розуму до тих пір де зможемо дійти і виявимо, що вона і тоді була ж такою людиною, як і сьогодні, не тому, що перші три чи шість років мають велике значення для людини, і не те, що людина отримує ту кількість інформації, яка нам потрібна для визначення усього, а тому, що у цих роках, простими бажаннями і почуттями створюється саме головне, саме цінне, яким визначається усе подальше життя людини. Створюється душа людини! Кожне нове почуття, після першого

року, дивує нас новизною, але чи багато цих нових почуттів. Вони майже усі відомі з раннього дитинства, ми бачимо, що маленькі поки , що нічого не розуміють і звертаємося до їх безцеремонно сперечаємось про режим і не виносимо їх капризів. Тоді , коли вона починає пізнавати , ми починаємо виховну роботу – як раз у той час , коли вона вже закінчена! Якщо дитина нас розуміє, це означає, що її душа сформувалась. Мозок людини, на відміну від машини, без душі працювати не може. Думка завжди народжується від думки , а не від емоцій. Розум, пам'ять тільки тоді включаються , коли закінчується робота фундаменту психіки – по створенню основ душі – і тоді ми вихователі починає невтримну боротьбу з недоліками, з тими недоліками, які ми самі , своєю недбалістю породили у душі дитини. Душа тому така дорога, що вона формується при народженні людини, до розвитку розуму у вигляді перших бажань і почуттів, тому , що душа потаємна, ніхто не знає, як з'являються у ній бажання і почуття, вони виникають мимовільно , людина може дати душі свободу чи обмежити її, але викорчувати важко, душу не можна примусити любити, не примусиш бути чужою, але душа завжди своєрідна, власна, навіть тоді, коли вона може виникнути під впливом чогось, і , що саме головне душа завжди реальна, справжня і правдива... Але все ж де основи сердечності? Як виховати душу? Душа – роз'єднує простір між світом живих і мертвих... - і ніхто за це не буде докоряти поета! Але для педагогів на слово – «душа» накладено табу: вона для нього не є «роз'єднаним простором» і , як би не поети , то мабуть зовсім було б загублено слово душа і «душа» сьогодні була б у «червоній книзі» мови, хоча на духовне виховання навіть у сім'ї не повинно накладатись табу , воно повинне виходити від батьків!

- ПАНЕ ГАРІ , ЯК РАЗ ТАКИ ХОТІЛИ ЗАДАТИ ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ БАТЬКІВ...

- Уже декілька років не можу знайти вичерпну відповідь на це питання , чому у одних сім'ях зростають гарні діти , а у інших ні ? Більш того виховані у одній сім'ї одна дитина хороша, друга погана? Це питання задавали мабуть багато хто

із вас, але не думав, що він завів би до лісу наукового забуття у якого не було ім'я... І не психологія, і не етика, і не педагогіка, і не філософія... Не тільки це і багато чого іншого повинні знати, щоб виховати дитину, тому велика зацікавленість до сімейної педагогіки, яка бере свої початки з кінця семи десятих років минулого століття, світ не може керувати своїми дітьми, батьки не встигають пристосувати своїх дітей до безжалісних змін умов життя. Не в силах відповідно швидко змінювати свої педагогічні погляди і методи виховання.

Педагогіка це наука про творчість виховання дитини, але ми повинні вияснити одне, це творчість не для власних, а для виховання тільки чужих дітей... Коли справа доходить до виховання власних дітей, будь – яка наука закінчується і починається – біс знає що! Чи бачили ви такого хірурга, який зробив би операцію на власному серці? так, чужих виховують педагоги, але у більшості випадків власних ні, постільки педагогічна наука діє прекрасно, коли перед вихователем тисячі дітей, і дуже погано діє, коли перед вихователем одна чи дві дитини, я виявив: - навіть самі освічені батьки розуміють діти від двох до п'яти років постійно капризують і готові на різного виду нахабство. Це важке «2х2» від нас потребує терпіння, у Японії дитина до п'яти років не знає слова – «ні»! – Його зміст і значення, постільки їм нічого не забороняють і не відмовляють у виконанні бажань. Так, треба зробити диво, щоб не злякати підлітка на кожному кроці, але батьки не знають, що негативізм – в загалі закон. Думають, що трирічна дитина веде себе погано і не навчили її поведінці, то вона такою і залишиться, насправді таким вченням вони роблять його злим! Необхідно зрозуміти процес виховання, потрібно вияснити, що відбувається між нами та дитиною, коли ми їх виховуємо, яку силу мають педагогічні дії, деяким це допомагає, хоча б тому, що вони з того дня починають краще відноситись до дітей. Відчувають межі своїх можливостей і не вимагають від дітей таємної повноцінності. Природно за погане караємо, лаємо, а за добру справу нагороджуємо підлітка. А, як же вести себе по іншому? Увесь світ заснований на цьому! Насправді нам це так здається,

оскільки ні одна із формацій суспільного розвитку не може бути заснована на порушеннях та нагородах. Світ принципово створений інакше. Життя пропонує цільний ланцюг завдань і рішень. За безуспішним вибором без сумніву йде неприємний, іноді важкий невивірний результат, а за добро не завжди нагороджується людина, постільки у житті неймовірність справедливого розподілу нагород і покарань мінімальна. У житті рядом з великою кількістю катаклізм існують бідність, втрати, нещастя, хвороби і вони часто припадають на долю не тих хто порушує , а на тих , хто нічого поганого не робив... Методом нагороди і покарання у свідомості дитини з перших днів підриваємо основу віри у справедливість. Підліток дуже швидко знаходить , що нагорода не завжди дістається тому , хто робить добро і не завжди отримує по заслугах , той , хто робить зло! Він ніколи не зрозуміє змісту справедливості. Не зрозуміє , що світ не арена , не базар і не торгівельна площадка. Світ більше схожий на майстерню. Так, тут не місце взаємного обміну, щоб так можна сказати: «я зроблю добро і мені його хтось поверне». Людина зі своїм духовним життям не торгівець, а творець! Ми любимо людей, ми намагаємось сіяти добро. Працюємо і насолоджуємось життям , так , як воно саме по собі є творчістю, життя має проблемний характер , а не обмінний. Справедливість світу – в його творчості, проблемності, у нашій діяльності і праці... Природно , що ми часто зустрічали ситуацію, коли за погане виховання підлітка відповідальність на себе беруть батьки та педагоги, тому , що не пояснили , як потрібно себе поводити і , якщо пояснили, то наче після цього він виправиться. Для цього необхідні уроки моралі, де уже з початкових класів повинні вести бесіди з дітьми , чому не повинен викрадати чужу машину , не повинен брати чужу річ... Але чому так стається , що люди , які і у очі не бачили кримінальний кодекс, не здійснюють правопорушень, а ті , які на зубок знають увесь кодекс , опиняється на стільці підсудного. Важко повірити , що на цьому світі існує хоча б одна дитина, яка б не знала, що не те , щоб машину, а і взяти чужу голку є поганою поведінкою, постільки «крадій голки і крадій

верблюду»... обидва є злодіями. Усі батьки намагаються тільки хорошому навчати дитину, але на протязі моєї довголітньої педагогічної практики , я зустрічався з великою кількістю батьків, які надавали медвежої послуги своїм дітям і цим формували у їх аморальні фактори, але ніколи не бачив таких , які б дітей провокували до поганого. Діти зростають поганими людьми не тому , що не знають , що хороше , а що погане, і не із – за того , що не мають сили волі , а зовсім за іншими причинами. Тут необхідно згадати слова відомого українського педагога В. Сухомлинського : « Причиною безсилля вихователя у вихованні дитини, не те , що вихованець не виправний , а те , що сам процес виховання проходить помилковим шляхом. Вихователь намагається викорчувати у душі дитини розбещеність. У кращому випадку , пройде мимо його зачаття. А досвід показує, що таким шляхом не можна виховати стійку моральну віру... недоліки самі по собі зникнуть , зникнуть непомітно для дитини і їх зникнення не пов'язане з болячими явищами , якщо їх витісняє сильний пагін гідності». Але не завжди знаходимо на жаль, такий «сильний пагін гідності» .

Як відомо виховання майбутнього покоління є дуже складним. Ми батькам часто говоримо , що побиття дітей не є педагогічним способом і в той же час вимагаємо фізичного покарання дітей. Говоримо , відноситись до дітей з терпінням і там же – не балувати їх. Закликаємо – дати дітям більше свободи і додаємо , щоб не відпускати їх жити за своїми бажаннями, зобов'язуємо , щоб до дітей були доброзичливими і в той же час вимогливими... Як ви бачите ці поняття протилежні і одне одного не дістають прогресивно, тут цікавий той аспект , що до матерів так відносимось, як до вчителів, але забуваємо , що у разі невдачі , матері догану не об'явиш і не звільниш з роботи. Говорять , мати візьмись за самовиховання дитини, але тут головне те , щоб виховали самі себе. Мабуть не буде лишнім і визначення того, що ростити одне , а виховувати інше, але так самовиховання у сто разів складніше за виховання і мати також може зайнятись приведенням самої себе до повноцінності, якщо у неї до цієї привабливої діяльності буде час , але невже

тільки час? Для цього необхідна культура , рівень , якості... а батькам від усього серця запропонував би познайомитись із книгою , що видали у восьмидесятих роках минулого століття: «Підручник для навчання батьків».

- **І ВСЕ Ж ЗВІДКИ БЕРЕ ПОЧАТОК РЕАЛЬНА КАРТИНА ВИХОВАННЯ?**

- Відповідь на це питання , я вважаю реальним продовженням відповіді на попереднє питання. У учня шостого класу , завідувача літературним відділом художньої творчості грузинського республіканського палацу учнів та молоді великий педагог Пація Пайчадзе , після ознайомлення з моєю творчістю , здивовано спитала: «хто був моїм першим вчителем грузинського?». Без усяких роздумів я відповів , що це моя мати. Тоді мабуть , я цим словам особливої уваги не придав. А пані Пація , виховувала багато років під цим лейтмотивом , молодь. Так , у грузинському менталітеті батьків і матері роль безмежна. Щоб стало зрозумілим про , що буде далі йти мова , треба зробити одне пояснення у перекладі з грузинського «деда» - означає мати , а тому наш світ ми називаємо «дедеміца» - «мати – земля» , місто - столицю ми називаємо «дедакалакі» - «місто – мати» , розмовну мову «дедаена» - «мова – матері» , у світі не існуючий факт , що , як раз таки грузинські люди поставили пам'ятник рідній (дедаена) мові... З матір'ю асоціацію має усе найкраще... Мама завжди найкраща і не треба вчитись любові , щоб її любити. Тому легко і невимушено розмовляє з першокласниками «дедаена» у питаннях : - «Малюк , розкажи , хто твоя мама?» , дитячим почуттям дана відповідь: - «Невже не знаєте ? Моя мама та , що красивіша за усіх» , так , початком усього є мати , кожне справжнє людське почуття бере свій початок від матері... Мати початок нашого життя , мудрості і добра , « що вийде із тієї істоти , яку вироблена людиною і має її вигляд , багато залежить від того , як ця істота відноситься до матері , які почуття переживає , коли промовляє це слово». Найпершим завданням виховної роботи є виявлення прояву любові до матері. Тому про матір , батька , дідуся , бабусю з дитинства треба прививати дитині почуття піклування про їх , але цього

не достатньо любов до батьків підліток повинен проявляти не тільки пустими словами, а в першу чергу піклуванням про їх, нехай дев'яти річний син проведе безсонну ніч біля ліжка матері чи батька! Нехай чужий біль заповнить кожен куточок його серця. Діти повинні постійно піклуватись про батьків, як ті піклуються про їх. Підліток повинен відчувати, що втомлені після роботи батьки потребують відпочинку, а тому він по кімнаті повинен пересуватись тихо ...

- «Я сьогодні обов'язково повинна отримати десятку і цим поздоровити маму з днем народження» - сказала перед екзаменом мені дівчина, студентка коледжу. Ось, піклування про батьків, яке бере початок від самих батьків...

В епоху періоду перестройки соціалізму, коли ще не можливо було уявити платне навчання, в одній із газет видав таку статтю: «Якщо б я мав приватну школу», про втілення цієї ідеї я довго думав і хотів, а поки доторкнемось до школи, розмову на тему виховання, хочу розпочати з дошкільних закладів, так, як саме це початок! Разом з тими багатьма методичними роботами, якими займаються представники цих закладів, одним із головних аспектів вважаю прищеплення любові до природи. У групах, де вік дітей п'ять – шість років, повністю треба познайомити значення води і повітря для людини і усіх живих істот і виробити аспект бережного відношення до їх. Необхідно, щоб діти цього віку багато часу проводили на природі, а потім побачене і пережите по можливості перенести до альбомів для малювання. Знаходячись на лоні природи, це не тільки насолода її красою, але і перенесення у життя цих красивих законів. Найкращий засіб виховання – краса. Дитина, яка сажає саджанець, піклується про кожен його листочок не може вирости злою, цинічною людиною. Важко уявити з тієї людини, що у своєму житті не посадила жодного дерева, вийде добра, людяна людина. Як раз таки у вільній творчій праці людина бачить зміст і мету життя. Праця підіймає, облагороджує і робить ще більш повноцінною людину. Тому однією із головних завдань виховання у дошкільних закладах, любові до тієї чи іншої справи – пророщення зерняти людяності,

незалежність якої повинне доводитись формуванням якостей та навиків .

Недавно одна моя знайома жінка розповідала про свою дівчинку: «Увійшла до кімнати, а Ніно про щось замислилась, повністю була занурена сама у себе. Два рази гукнула, спершу ніж вона відповіла: «Нічого, мамо, у мене свої дитячі думки». У малюків свої дитячі думки. Це їх маленький світ, куди дорослим потрапити важко. А пробратися між нами кажучи, обов'язково, бо інакше ми не зможемо їх прийняти у світ дорослих, виходячи з цього забезпечити їх обов'язкову соціалізацію, дати їх вихованню бажаний для нас напрямок виховання. Вихователь повинен обов'язково повинен приділяти багато часу, спостереженню за дітьми під час гри, вивчити їх поведінку і взаємовідносини з однолітками. Так, як раз таки у дошкільних закладах створюється і формується індивідуальність людини, у формуванні якої велику роль грає педагог дошкільного закладу.

- Якщо я , мав би приватну школу?

Юнацький вік це такий критичний період розвитку , коли існує більше за все можливостей, для прояву небажаних акцентів характеру, частіше цим нехтують і учнів називають нервовими, але насправді акцентуація характеру, (безмежне посилення того чи іншого признаку характеру) у медицині це поняття признане крайнім варіантом норми. До чого повинен прагнути кожен вчитель? Між нами кажучи до того, щоб кожен учень був адаптований у класі, у школі. Дитина до школи , якщо не з радістю , то і з почуттям ненависті не повинен йти. Тут необхідний захист один із лікувальних педагогічних принципів, зокрема, здійснення принципу індивідуально – особистих відносин, цей принцип вимагає роздивитись у дитині не тільки вихованця , а і особистість з усіма його індивідуальними признаками характеру, інтелектом, різноманітністю нюансів поведінки, відношенням до навчання... Завжди повинні пам'ятати, що у першу чергу необхідно зрозуміти дітей ! Зрозуміти – це означає , щоб правильно відноситись до їх!

Діяльність ініціативних дітей повинні вести розумно; їм

повинні надавати ту справу виконання якої потребує тих якостей характеру, якими занадто володіють ці діти. Замкнутим дітям треба дати відповідно до їх справу, ніжно повинні зняти фіксатор їх переживань.

Часто доводиться чути таке: «ви сказали повинні зробити, але не сказали того, як повинні зробити». Особисто я великий супротивник педагогічних рецептів, таких рецептів, які можна використовувати «в усіх випадках», педагогічна творчість невже сама не є ситуацією? Невже у педагогіці не має протиріч? Так є! Але ми не повинні їх боятись?

Який творчий педагог узнає, яка із форм виховної роботи буде ефективною, до конкретної особистості і, коли вона дає негативні результати? Він допускати ще більше помилок, чим досконаліше почне шукати відповідь на це питання і буде керуватись тільки особистим досвідом, не врахує незначний досвід дитини, її погляди на ті чи інші питання.

Невже серед вчителів знайти когось такого, що повірить, якщо йому скажуть: «зроби так, як одного разу зробив я і ти не помилишся» ...

А вік і стать дитини?

Час дня чи ночі, або року?

Фізіологічний стан дівчини – підлітка?

«Нормальні» відхилення від норми хлопчика – підлітка?

Якщо цього не врахуєш обов'язково допустиш невинуватну помилку.

Такі питання не мають рахунку... Невже їх повинні залишати без уваги і спиратись на той «рецепт» по якому колись добились успіху... А чи добились? Вчителі добре знають, що педагогіка сама діалектична наука, так – «Неможна встановити, якісь абсолютно педагогічні заходи і системи, кожна догматичне положення, яке з даного моменту, з потреб даного етапу не витікає, завжди помилкове...»

Виховання, виховання... чи завжди ми враховуємо, що метою будь – якого виховання є самовиховання.

«Поки учні літературу сприймають, як не над ними, а над кимось іншим, що повідомляє про ці події, поки у чужому

не знайдуть своє... Поки не просякнуться цією знахідкою , до тих пір не почнеться процес само розділу і само виховання; і потреба у ньому не з'явиться , а вище сказана знахідка показує , що література (в загальному творчість) є як раз таке моральний досвід променевим ідеалом усього людства. Це знахідка викликає незалежний та благородний голод, як раз таки тоді проходить фізична потреба у духовному».

- Як би я мав приватну школу ?

Керівництво педагогічних процесів є важливим питанням у теорії виховання і практики, воно є центральною проблемою колективних організацій, яка у першу чергу має на увазі керівника педагогічного колективу – правильного рішення питання підбору та підготовки шкільного директора. Успіх педагогічного колективу багато у чому залежить від характеру відношення керівника з вчителями, учнями і батьківським колективом, а також від стилю керівника. Основними признаками стилю керівництва і правління є наукове передбачення, творча ініціатива, самовідданість, ґрунтовне оволодіння професією і спеціальністю, висока організованість і сома дисципліна, конкретно вона має на увазі заперечення у роботі голої адміністрації і безтурботність, накопичення сил на важливих ділянках, плановість та ритмічність, боротьбу із затягненням справи, пунктуальність, оперативність, цілеспрямованість, діяльність і результативність, логічне закінчення кожного заходу, у процесі педагогічної праці поняття керівник включаю у себе пошук шляхів відносин між керівником і педагогом; керівництво повинне бути так будуватись, щоб було враховано вимоги співробітників, разом з цим не повинна обмежуватись їх свободи, ініціативи засобів пошуку у творчості.

Педагогічна етика враховує високу культуру відношення між директором і педагогами мається на увазі компетентність керівника , створення атмосфери довіри. Директор повинен зуміти побачити у роботі вчителя позитивне , високий рівень педагогічного такту, властивість до спільної праці, бути лояльним до таких недоліків , які викликані не лінню вчителів,

а із – за недостачі досвіду, з недостатністю практики, разом з цим він принципово виявляти не свідомих педагогів та їх недоліки.

Підвищення педагогічної і етичної культури вчителів є моральним обов'язком шкільного керівника. А здійснити це керівник може тільки з підтримкою усього колективу.

Керівник по відношенню до вчителів повинен бути гуманним. Повинен бачити у їх особистість, керівник повинен бути строгим, вимогливим, але справедливим; він зобов'язаний обґрунтувати свої вимоги і дати пораду вчителю так, щоб не заплямувати його гідність і честь; він повинен враховувати якості кожного вчителя під час аналізу уроку і повинен намагатись не порушувати вимог педагогічних норм і такту. Керівник школи зобов'язаний піклуватись про своїх заступників, про підвищення авторитету вчителів; у свою чергу шкільний колектив зобов'язаний захищати авторитет керівника, поважне відношення, обмін думками – є обов'язковою умовою відношень між шкільним керівником і співробітниками. Педагогічна етика перед шкільним директором ставить відповідні нормативні вимоги: відповідності вимог з повагою до особистості педагога, надання допомоги вчителю; прояви систематичної уваги до процесів педагогічної діяльності. Директор повинен враховувати труд вчителя, відповідно оцінювати його праці, успіхи, хвалити і підтримувати їх найкращий досвід, повинен вивчати індивідуальний стиль їх роботи. Не повинен збільшувати окремі недоліки вчителів, не повинен причинити біль постійним нагадуванням тих недоліків, які миттєво виправити вони не можуть. Не увага і недовіра із боку керівника до вчителя може привести нас до того, що вчитель почне працювати набагато нижче тих можливостей, якими він володіє. Щоб у школі склалась творча атмосфера керівник повинен засуджувати офіційно – наказний тон, принцип залякування і примушування. Там, де у роботі керівника домінує такий стиль, кожен член колективу напружений, намагається перебороти внутрішня протидія і працює під постійним страхом, що не дає позитивних результатів,

в навчально – виховних закладах характер відношення між керівниками і співробітниками значним ступенем визначений захистом вчителями педагогічних, етичних норм, та їх відношення з керівниками. Вчитель повинен знати, що на шкільному директорі лежить велика відповідальність за здійснення навчальної і виховної роботи. Педагог повинен усвідомлювати можливості шкільного директора для об'єднання співробітників, щоб вирішувати творчі завдання, підтримати керівників у корисних початках, вчитель спокійно повинен вислухати зауваження керівника і, якщо це необхідно аргументовано і тактично довести свою правоту, захистити етичні основи критики колективної роботи. Велике значення у відношеннях між керівником школи і вчителями має авторитет керівника; він вільний «соціальних фермент», який посилює процес «психологічної тонізації» колективу і допомагає у ньому затвердженню доброзичливого морально – психічного клімату, моральна єдність колективу вчителів і учнів, авторитетом користується той керівник для, якого характерне трудолюбство, організаційні властивості, гнучка психологічна інтуїція, сердечність і поважність! Без цих якостей принципиальність і вимогливість не буде прийнята шкільним колективом. Якщо директор не має морального авторитету, він спирається на свої адміністративні повноваження і використовує авторитетом влади; у цьому випадку адміністративні повноваження втрачають свою силу. Велике значення має те, як спів ставимо повноваження і обов'язки. іноді зайві повноваження під час виконання обов'язку викликає гордовитість, перевищення своїх можливостей, самовпевненість і всюдозволеність, ті моральні потвори, які у свою чергу породжують свавілля.

Новому керівнику у педагогічному колективі потрібно достатньо багато часу для адаптації. Цей процес значно залежить від того настільки знає новий керівник рівень розвитку внутрішніх зв'язків у колективі, характер традицій, які існують у школі, чи зможе визначити на якій стадії знаходиться у творчому розвитку колектив, який знаходиться під його керівництвом.

Педагогічний колектив у своєму творчому формуванні проходить декілька якісних стадій серед яких можна відмітити: характер сприйняття членами колективу вимог до моральної психології; обґрунтування творчої діяльності колективу, доброзичливість, але і рівень розвитку критики і самокритики...

Із-за того, що успіхи у навчально-виховній роботі неможливо уявити без глибокого усвідомлення вчителями колективних вимог, основним критерієм розвитку педагогічного колективу повинно вважатись існування творчої атмосфери у колективі...

У нових умовах початковий етап організації це вивчення рівня співробітників. На цьому етапі відбувається взаємне звикання до стилю поведінки співробітників і керівників. Шкільна дирекція вивчає «рукописи» індивідуальної творчості вчителів, їх підготовку, рівень формування розвитку якостей і поведінки. У колективі поки що не має загальної творчої атмосфери і вчителя, як можна сказати «варяться у власному соку», період неефективного керування колективом може продовжуватись на протязі років, що на жаль є не рідкісним випадком, а рівень творчого розвитку залишається нульовим.

Керівник, який керує тільки сформованим колективом, повинен вивчити індивідуальні можливості вчителів, і після цього запропонувати стиль і ритм своєї роботи, у протилежному випадку він не отримає результатів. Від шкільного директора залежать моральні відношення у колективі, високий рівень творчого розвитку його членів. Вчителі поступово вивчать і втілять до практики передовий досвід своїх колег, поступово впорядковуються між предметні союзи, контакти вчителів окремих предметів з класними керівниками, з органами самоврядування вчителів і учнів. Шкільний керівник повинен організувати і підтримувати такі контакти. У цей період керівництво школи натикається на труднощі, так, як деякі вчителі із – за низького педагогічного рівня невпевнені у правильності використання цих форм і методів, які їм пропонує керівництво школи і протирічять йому. У цьому випадку необхідне підвищення педагогічної культури серед членів колективу, вивчення вчителями індивідуальної і

колективної діяльності, психологічно – педагогічних, етичних і інших наукових актуальних проблем. Ігнорування основ наукових організацій педагогічних праць, недооцінювання часу з боку робітників може привести шкільного керівника до нового конфлікту, тому піклування керівника про підвищення педагогічної культури у вчителів є першим завданням!

Керівник повинен піклуватись про зростання професійної освіти у колективі і не обмежуватись тільки втіленням передового досвіду. Перед вчителями постає важке питання – незалежно знайти відповіді на педагогічні питання поставлені перед ними. Підбір проблемних завдань, знаходження сил і коштів для їх рішення і розподілу, перегляд традиційних форм роботи не проходить без болю. В цей період у колективі може здійснитись диференціація; тут також керівник повинен сказати своє слово, а не залишитись у ролі глядача. Завданням керівника є збільшити актив за рахунок тимчасових індиферентних вчителів, вивчити мотиви їх трудової діяльності, їх інтереси і життєві плани. Вирішенням цих завдань можна здобути оптимізацію моральних відношень.

Для директора школи особливими труднощами є група вчителів, яка чинить активний опір проти колективних вимог і розпоряджень, серед їх є навіть здібні, діяльні педагоги. Для роботи з ними керівнику потрібен такт, здібність критично оцінювати вимоги, такий стиль керівника дає підтримку розпаданню на шари «опозиції», залучення креативних вчителів до активної колективної роботи, формування взаємовідносин, для яких характерні чесність у взаємовідносинах і вимогах, колективні обов'язки, відданість колективній відповідальності.

У цей період зростання діяльності важливих змін зазнають відношення керівництва і вчителів. Незмінними залишаються тільки основні принципи. Висока вимогливість керівництва до співробітників школи, поєднання його з довірою та чесністю. Виявлення індивідуальних якостей та можливостей членів колективу, відповідальність кожного члену колективу за виконання колективних рішень, прагнення вчителів до підвищення педагогічної культури і професійної майстерності

у колективних формах, піклування керівника про створення умов праці і відпочинку вчителів, активна підтримка з боку вчителів рішень шкільної дирекції, як важливу умову нормальних моральних відношень у колективі, як основи для доброзичливого, здорового, морально психологічного клімату. Важливу роль у відношеннях вчителів і керівництва грає створення атмосфери діяльності, яке стає можливим внаслідок придуманих керівником дій і рішень, як за своєю формою так і змістом. Зрозуміло, що ці питання розглядаються на педагогічній раді, а можуть бути вирішені між керівниками, розгляд добре продуманих питань, не означає тільки роботи над ними, і пошуку колективом форм і методів для втілення, а і є своєрідною школою для підвищення кваліфікації педагога. Такі пошуки допомагають у підвищенні розумового розвитку школярів, затвердженню почуття колективної і індивідуальної відповідальності, єдності рядів учнів, ділення досвідом, справедливість керівника стає відчутною у виконанні контролюючих функцій у нагородах співробітників і проведенням заходів по покаранню. У зв'язку з цим народилась педагогічної етики одна із проблем – моральний аспект педагогічного контролю. Роль етичних аспектів педагогічного контролю є важливою, що офіційно засвідчується здібності вчителя, інтелектуальні можливості, усі ті особисті якості, які мають особливе значення. Напрямок педагогічного контролю чітко виражене, його призначення для суспільної мети і згідно із завданням відбувається глобалізація особистості учня, моральний розвиток повністю усього майбутнього покоління. Педагогічний контроль необхідно розвинути так, як поняття «вчитель – учень», також «вчитель – дирекція школи», «вчитель – держава».

Ще? Рей Бердбер писав, що «у кожної людини, щось лоскоче у серці, щось таке, що вимушує ходити за своїми вказівками і оселедця, і кита, навіть найменшому мікробу показує мету життя. І знаєш, що кажуть ці маленькі частинки, які лоскоче серце? Ідіть розповсюджуйтеся навколо по всьому світі, ходіть і вивчайте цю і цю країну, захоплюйте все нові і нові міста,

щоб ніколи не перестало існувати людство! Людство прийшло у нашому вигляді, людське покоління прийшло і все нове залежить від того, що ми створимо на протязі усього життя, це щось таке важливе, таке неймовірне, що ледь не почну реготати, для підтримки самого себе.» зверніть увагу на речення «невже тільки ми прийшли Марсу? Усе людство прийшло у нашому вигляді, прийшло покоління людей». Людина тоді є красивою, коли діє, і в загалі уся діяльність людини повинна бути направлена не на щось вузьке і особисте, а уся праця людини тоді, має зміст, коли використовується для суспільства. Цим показано, якою б титанічною силою не володів хазяїн, тільки людину не спроможний, він «пересилити силою».

Кожен урок повинен бути навантажений нормами моралі, вчитель повинен бути уважним за пультом виховання, правильне вивчення матеріалу і використання його змісту у дії, під час вивчення творів увага повинна бути не тільки на ідеї твору, а і на стилі його тексту, вираженням художньої форми, емоційний розвиток сюжету, так, як це один із засобів впливу на слухача, та, щоб зацікавити його.

Вдосконалення душевного світу підлітка, підвищення моральних якостей не свідомо формується у взаємовідносинах у сім'ї, до сусідів, у відношенні до колективу. Дитина з бажанням чи без є свідком сімейних чистосердечних розмов. А тому завжди треба зберігати спокій, дотримуватись норм.

Бачимо, з яким захопленням і любов'ю граються сусідські хлопчачки і дівчата, їм подобається, вони люблять одне одного, але іноді батьки вмішуються і порушують ці зв'язки і у юнацтві обірвані ці святі зв'язки поступово заповнюються лицемірством, цинізмом, елементами бездушності, під підозру потрапляє дружба і так народжується подвоєння особистості, така особистість не може сформуватись доброю людиною.

Педагог сьогодні повинен бути дуже обережним, в епоху небаченого розумового розвитку, коли нашим підліткам не вистачає тільки наших уроків, коли навколо нього дуже багато джерел інформації, тисячами засобів хоче заспокоїти бажання інтересу, але основними керівниками надання їм

напрямку являємось ми, завжди пам'ятайте, вихователь несе відповідальність перед країною, людьми.

Саме життя написало закон, що людина не може існувати сама, життя тоді є цікавим, а багатство тоді багатством, краса тоді є привабливою, це тільки тоді надасть справжнього щастя, коли його хтось розділяє, маєш того, хто оцінює сердечно і оцінює по дружньому, у вигляді макету, і в загалі, у вигляді людей.

Дружба, як предмет не існує, її навчає життя. Для дружби проблемою не є час і відстань, головне правильно розуміти її зміст і з добром використовувати її бажання.

Маємо право, хоч на хвилину знизити увагу одне до одного? Маємо чи ні право не любити людей? Не признавати людських поглядів і мудрих науковців? Ні, насправді, ні, це злочин, як сказав французький письменник Антуан де Екзюпері «бути людиною означає відчувати відповідальність», відповідальність однаково серйозна для усіх, але я думаю, що найбільш жорстоко несе той відповідальність, чия діяльність пов'язана з повсякденною роботою з підлітками, майбутніми людьми...

Ми читаємо, слухаємо, дивимось, наче перебуваємо у величезному амфітеатрі, постійно дивимось на його тіні і відбиття, що створюються навколо нас... і коли вжитті трапиться, щось таке, що буде стосуватись усіх і дістане до серця, цей величезний театр – амфітеатр проснеться, заговорить, почнуться суперечки, позитивні і негативні викрики... стане помітним вам? Але, невже є сенс говорити про це, коли і так видно, що сьогоденне життя у Грузії для більшості населення проходить при перегляді теле – серіалів і багато хто живе у світі їх героїв, але, що є цікавого у їх, або що це, молодь стала залежною від педагогічної хвороби минулого століття, яка продовжується і у цьому столітті і одним синдромом є: - коли батьки дають усе дітям і в той же час віддаляються від їх...

- Якщо б я мав приватну школу?

Виходячи із моєї багатолітньої педагогічної практики, головне полюбити вік дитини, це дуже складно, але в той же час дуже важливий атрибут у повноцінній педагогічній роботі,

останні декілька років паралельно з вихованням у академії і університеті керую і такою одиницею, як коледж. Тут основна маса студентів приходить після закінчення дев'ятого класу, на мові медицини, знаходяться у перехідному віці. До цього періоду у їх є страх перед вчителями та батьками, тільки у одинадцятому класі це почуття замінюється на повагу. Як раз таки в період між дев'ятим і одинадцятим класами, коли у підлітка притуплюється почуття страху, стає самим некерованим періодом, де педагогічна робота побудована на індивідуальності кожного підлітка. А це важко для студентів коледжу, де вони здобувають не загальну освіту, а здобувають професією. А тому кожного року я пропоную новим студентам першокурсникам написати оповідання на тему: «Якби, я, був директором цього коледжу...». Потім вивчаю ці твори, одним словом роблю впевнений крок до наступної навчальної перспективи...але цього не досить для вичерпання глобалізації питання. Тому часто на лекціях веду бесіди на тему людських почуттів.

- Ану, Марійко! – звертаюсь до студентки факультету журналістики - поміємо... Ти закінчила факультет журналістики, вийшла заміж, твій чоловік, як і ти добрий і хороший... Твоя мрія збулась почала працювати на телебаченні... Готуєш цікаві сюжети, поруч з тобою завжди симпатичний оператор, ви товаришуєте, з часом помічаєте, що це почуття переростає із дружби у більш високе почуття кохання... На роботу поспішаєш не тільки із професіоналізму, а ще й, щоб побачити Георгія... кому ти скажеш про це першому? Бо сказати треба обов'язково ... Страждаєш від внутрішнього голосу...

- Кому розповідь? У першу чергу подрузі?
- А хто, твоя подруга?
- Найперша моя сестра.
- Яка вона?

Марійка із захопленням почне розповідь про сестру, свою найпершу подругу і цим вона покаже і свій характер... цим питанням не менше за мене цікавляться однокурсники...

- А , ще кому будеш розповідати про це почуття?
- Мамі!
- Мамі? – повторив – це щастя, якщо ти можеш про таке розповісти, мамі.

- Так! Вона моя найкраща подруга і завжди мене розуміє, зараз також зрозуміє, я від неї нічого не приховую, між нами не має нічого прихованого...

Так я вже познайомився з Марійкою , знаю які відносини у неї у сім'ї і, як працювати з нею!

На наступній лекції подібним методом познайомлюсь із внутрішнім світом Ірини...

- ПАНЕ ГАРІ, ЯКИМИ ПОВИННІ БУТИ ВІДНОСИНИ НА ЛЕКТОРОМ ТА СТУДЕНТАМИ?

- Обов'язково, колегійними ! Цей мотив взаємного співробітництва залежить від обох сторін. Я вважаю , що особистість студентського віку не повинен мати страх перед вихователем. Можу іноді і кричати , але це не означає, що злий! Між іншим , на того, хто мене не цікавить , я не кричу... Іноді явно видно , що студент не хоче навчатись, один раз скажеш, другий поясниш, в кінці зрозуміло, що накричиш! Але за кордоном немає такої проблеми. Там не 15 – 16 – ті річні йдуть до училища , а набагато дорослішими і готові до того, щоб одержати знання...

Усі країни мають свою загально – освітню систему . майже півстоліття тому англійці шуткували : - наш крикет і систему освіти Англії не можливо пояснити і дати зрозуміти іноземцям... Тут зустрінемо різні типи шкіл , різні методи навчання, різні програми і систему оцінок . навчання усіх дітей у школах однакового типу , навчання за однією програмою залишається не здійсненою мрією для багатьох англійців. Дитячі школи розвиваються по законах держави, університетами країни і виробництва, сільського господарства , фінансових монополій, профспілками вчителів і часто у відповідності до вимог самих учнів.

Система освіти одне із самих цікавих питань для вчителів вищих учбових закладів. Цікаво знати , як навчають дітей у

різних країнах, в яких школах їх виховують, які мають методи і програми навчання, але в існуючому сьогодні з погляду минулої англійської освіти бажаю побачити минуле двох столітньої давності. Так, на початку вісімнадцятого століття виробнича революція, зростання нових ідей, що повністю охопило суспільство Англії саме по собі викликало необхідність реформи у освіті. Усі бажали розбиратись у політиці, заглянути до змісти протікаючи явищ, ще більш поглибитись до наукових проблем, познайомитись з новими процесами у виробництві. А країна не мала широкої сітки шкіл, щоб робочому класу дати освіту. На порядок денний постало у першу чергу питання письменності.

Цю почесну місію виконувала церква і декілька благодійних союзів. З 1730 року поступово послаб вплив церкви і до кінця століття ініціатива перейшла до рук нового класу, цей процес особливо чітко проявився у новостворених промислових районах. Новий клас був зацікавлений, щоб освіту отримали не тільки підлітки, а й не повнолітні. В промисловості віддавалось велике значення дешевій дитячій праці, яка у сімейному бюджеті мала визначену долю, в країні поки, що не було єдиного погляду на те, що представникам низького класу – дітям чи дорослим потрібна була освіта. Так, що ім'я страшного революціонера чекало на того, хто намагався відкрити для їх школу.

У 1863 році до палати суспільств надіслали, а у 1870 отримали акт про початкову освіту. Акт мав ціллю із підтримкою держави закріпити роботу у системі освіти приватних осіб та благодійних союзів.

Акт носив формальний характер і мав протистояв, як бажанням самих батьків так і роботодавці. Роботодавці не могли розстатись з дешевою дитячою працею, а батьки від додаткової зарплати, що надходила від дітей і використовувалась для сім'ї і для навчання самих дітей.

Як раз таки в результаті таких протиріч виникли вечірні, недільні і нові форми навчання без відриву від роботи.

Перші вечірні і недільні школи були засновані ще у 1698 році

для боротьби з неписьменністю викликане бідністю. Школи були засновані союзом розповсюдження знань християнства. З 1711 року ці школи служили для представників бідняцького класу і дорослого населення . Школи, природно відкривались за ініціативою приватних осіб і мали мету дати мінімальну освіту робітникам і тим особам , які не мали можливості платити за навчання у денних учбових закладах.

Кількість цих шкіл істотно збільшилось в 1790 – 1800 роках і більш пізніше - в середніх роках дев'ятнадцятого століття .

Повинно зазначити , що школи чіткий релігійний напрямок, але вони все ж виконали значну роль для формування і розвитку навчання у вечірніх і недільних школах для дорослих людей та підлітків.

Цікавий той факт , що в одній із таких шкіл навчався письменності великий англійський винахідник Стівенсон, йому тоді було вісімнадцять років і за навчання в тиждень платив три пенса.

До 1850 року у вечірніх школах так зросла кількість учнів , що для підтримки вечірніх шкіл з'явився спеціальний рух, в 1850 році в офіційному кожного року докладі відмічено чисельний зростання , як шкіл так і учнів у містах і селах. Метою шкіл було дати можливість продовжити навчання ,тим , хто вже мав елементарні знання.

В умовах промислової революції поряд з таким типом шкіл засновувались різноманітні, чисто технічного напрямку навчальні заклади . З обов'язковістю створення таких шкіл, пов'язане виникнення механічного інституту 1815 – 1816 роках. Школи і інститути цього періоду є світлим прикладом того, яке прагнення до навчання та освіти, у Англії того часу, мав робітничий клас. Це найпомітніше було у східній частині країни.

На інститути було накладено дуже важливу місію. Вони повинні були задовольняти бажання робочого класу, досягти наукових таємниць, що приводили до революції у виробництві. Такі інститути відкривались в головних центрах індустрії і в малих містах.

До виробничої революції самому виробництву(майстерням) самим треба було готувати кадри шляхом учнівства. Відмирання цієї системи пов'язане із відкриттям технічних інститутів , як професійних учбових закладів нової форми.

В процесі роботи інститутів виділилось два принципи, які стануть основними , ведучими принципами на довгий період.

В інститутах робочих знайомили з науковими основами професії. Чиста професійна підготовка залишалась у руках заказчика, тому , що вони намагались не поширювати виробничих таємниць.

Друге – по договору обох сторін було встановлено , що робочому для вивчення наукових принципів потрібно було використовувати особистий (вільний від роботи у майстерні) час і за рахунок власних коштів. В інститутах навчання з самого початку було платним.

В основі навчального плану лежали тільки лекції , або лекції з якимось макетами. Скоро стало зрозумілим , що методи навчання потребували вдосконалення і багато інститутів до програми навчання додатково внесли вечірні практичні заняття. Тут такі предмети, як хімія і механіка , вивчались більш систематично і з практичним нахилом. Дуже низький загальний рівень освіти робітників створював великі труднощі для успішного проведення занять. Тому були створені спеціальні класи для вивчення писемності і елементарної математики. Більшість інститутів мали свою бібліотеку і читальний зал для занять. Все більше приділялось уваги повноцінності процесу навчання.

У розвитку інституту механіки рухомою силою стала всесвітня виставка 1853 року, яка показала технічний науковий прогрес ряду країн, а на основі інститутів були створені технічні коледжу, великі випускники , яких і сьогодні користуються передовим ім'ям , такі коледжі у Манчестері, Ліверпулі, Ліцце...

Велика відповідальність полягає на ректорів коледжу вони займаються комплектацією педагогічного спектру, вибирають підручники...Забезпечують складання навчальної програми і її виконання. Викликає інтерес , що у Англії кожна школа має свою індивідуальну програму , звичайно існує відповідні

загальність і схожість програм, особливо у школах одного виду, постільки навчання не залишає без уваги один орієнтир – екзамени для одержання атестату про закінчення школи. Не зважаючи на звикання, це викликає труднощі при виборі школи під час переходу на нове місце проживання. Як говорять англійські педагоги і директори шкіл, вибір предметів, програм і підручників часто залежить від традицій, моди, або від індивідуального рішення директора школи. Від директора вимагається тільки одне довести королівській інспекції, що програма складена ним відповідає завданням сучасної освіти, до тих вимог університетів, які складають програми для одержання атестату зрілості. Різниця між програмами і методами навчання настільки велика, що у кожному місті існують «хороші» і «погані» школи, вони відрізняються не тільки програмами, а і якістю навчання, складом педагогів і учнів, обладнанням учбових кабінетів. Для того, щоб дітей віддати дітей до престижної школи батькам треба змінювати місце проживання, спеціально возити їх на великі відстані, або платити в платних школах. Ще з кінця минулого століття беруть початок граматичні школи гімназії – традиції окремого навчання хлопчиків і дівчаток. Тут разом з англійцями навчаються діти не англійського походження, батьки, яких досягли успіхів у промисловості, бізнесі, у науці або у професії і можуть заплатити у рік 1500 фунтів стерлінгів. Батьки повинні купити шкільні форми і забезпечити дітей кишеньковими грошинами для затрат клубу. До цих шкіл дітей беруть з одинадцяти річного віку. Вони повинні мати позитивну характеристику від директора початкової школи. Вони складають письмові екзамени для вступу і проходять співбесіду. Навчання у такій школі дає гарантію, того, що по закінченню він стане студентом кращих університетів країни – Оксфорда, Кембриджу, Лондону. У середніх державних загальноосвітніх школах навчаються будь – яких здібностей і діти представників будь – якого соціального класу, навчання безкоштовне, навчаються загальною програмою від 13 до 16 років, а потім по спеціальній програмі, за бажанням, нахилом (до творчості, до точних і

гуманітарних наук) до 18 років. Їх приймають без вступних іспитів , загальноосвітня школа самий поширений тип і поділяється на середній і «вищій» (повний) учбовий заклад. Будь – який учень школи , не зважаючи на те , якого типу школу він закінчив складає іспити по загальних предметах для отримання атестату. Атестат середньої школи має два рівня - для одержання атестату вищого рівня навчання продовжується на два роки – до 18 років. В граматичних школах до 16 – 17 років. Вимоги програм вступних іспитів для отримання атестату загальноосвітньої школи , які розроблюються університетами змінюються кожного року, відповідно змінюються і шкільні програми навчання. Усі іспити проводяться у письмовій формі – учні повинні відповісти на визначену кількість питань, які часто загального характеру і перевіряє властивість уявлення , частина питань належить до текстів. Цікава деталь : якщо учень вдруге складає іспит , то батьки повинні заплатити за це.

У країні на ряду з державними і платними школами існують, інші, римсько – католицькі, англійські, єврейські та інші школи засновані на базі церкви і отримують часткову грошову дотацію. Законом про освіти передбачається отриманні релігійної освіти в усіх типах шкіл. Але , за словами працівників освіти, директорів та людей , що займаються самоосвітою «релігійна освіта» і ранкова молитва перетворюються більше на «читання моралі» , на короткі лекції на соціальні теми , про відношення , про міста та працю . Для цього усіх учнів у тиждень один раз збирають усіх у залі, де з ними веде бесіду директор школи , вчителі і в кінці проводиться коротка молитва.

Метою сучасних англійських шкіл , як відмічають представники системи освіти , - є розвинути у учнів практичні навички, навчити їх , як треба робити , як повинні зуміти робити, а не тільки озброїти знаннями. Це головний принцип, красною лінією проходить по усіх програмах, в організації процесу навчання і типів вправ.

Чоловіча школа – гімназія є основною люлькою наповнення англійської інтелігенції адміністративними і діловими кадрами виглядає дуже солідно, ось уже 450 років , як їх , також , як

і інші незалежні школи не звітуються перед міністерством освіти, хоча тут вже давно не має середньовічних традицій. В цих школах навчають хлопчиків від 11 – 15 років для одержання атестату про загальну освіту. Від 17 до 18 років для одержання підвищеної освіти у школі налічується до тисячі учнів. Така школа кожного року згідно з правилами , які встановлені місцевою владою , для навчання приймає десятки учнів на конкурсній основі і за рекомендаціями початкових та відділів міських шкіл батьки яких не спроможні платити за навчання. Середньовічні будівлю даних шкіл розширилися сучасними будівлями, тут мають багату бібліотеку для вільного використання, відмінно влаштовані кабінети, шкільні підручники, фізкультурний зал, плавальний басейн. Школа не втрачає зв'язку зі своїми випускниками, проводяться зустрічі випускників із учнями школи, тут поважають спадковість поколінь, учні одягнені у обов'язкову шкільну форму. Шкільні учні розділені по відділеннях, якими керують учні – префекти спортивної і клубної роботи. Група префектів – із декількох вибраних старшокласників слідкують за дисципліною. У тиждень один раз перед уроками відділи почергово збираються в актовому залі школи , де перед учнями виступає директор. Він веде бесіду на питання освіти, дисципліни , робить різного виду об'яви і дає різноманітні поради... В школах інтегрованого навчання у перший рік обов'язковим предметом математика , англійська мова, природа, світ, фізика, хімія , історія, географія, фізкультура, малювання, сім'я , драма , музика, медична освіта, сучасні явища, гроші, захист природи, практичні курси: - догляд за дітьми, технічні дані засобів пересування, бібліотечна справа, релігійне виховання.

В основних програмах предметів школи « Вказівка для вибору професії» (шлях до кар'єри) , в школі обов'язковим предметом вважається «драма» , яка розглядається , як засіб відношень з людьми. У спорті велика частина обов'язкових занять проводиться під відкритим небом, багато часу приділяється вилазкам та походам. До цих занять заохочують і дітей інвалідів. Під час прийняття дітей до школи їх вибирають за здібностями

– розподіляють по групах у відповідності до того, які здібності вони виявляють – до математики, музиці, мовам... На кінець другого року навчання нове розподілення учні вибирають предмет у відповідності до чого у їх здібності. У старших класах обов'язкова математика, англійська мова, фізичне виховання, «Вказівках до вибору професії» останні п'ять предметів на вибір учнів серед яких є спеціальні курси – фізика, хімія, біологія, вивчення наукових досліджень методами передових рівнів, – інтегрований науковий курс, який розроблює рада школи.

У класі «драми» учням надається право виконавчих осіб, розглянути окремі картини, наприклад, третьокласники на уроці думали, як виразити страх і вирішили розіграти сцену входження до села злодія, вони виявили його злі дії, суд і т.д. курс уроків драми проходять усі учні школи хоча б на протязі одного семестру. Це порівняно новий метод, як відмічає директор достатньо сучасний і корисний. За допомогою драми можна змінити світогляд учнів, по їхньому сприйняттю реальність, драма також їм допомагає розвитку чудових відносин, навчає орієнтації у визначених ситуаціях... У іншому класі на уроці драми учням було дане завдання влаштувати подорож до планети, придумати, чому відправляється туди експедиція, написати сценарій і зняти документальний фільм про це. Клас розділили на групи, вони визначали маршрут експедиції, карту маршруту, пишуть сценарій – йде серйозна рольова гра...

Батьки англійських учнів велику роль граю у житті школи. Багато у чому враховані їх бажання. Наприклад, вони мають право не допускати дітей до релігійної освіти, за допомогою дітей батьки одержують брошури про правила у школі, і на початку кожного навчального року алан домашніх завдань, вони зобов'язані перевіряти, як виконують завдання їх діти на протязі усього року...

У школах колишньої Югославії шкільні реформи проходять, так, як і у нас, там також реформа має на увазі послідовне покращення структури освіти і її змісту, звільнитись від усього старого і сміливо втілювати новизни, що підказані

науково – технічним прогресом, в одному із районів Любляни - у Бежиграді – функціонує природно – математична середня школа, яка у квітні проводить день відкритих дверей – для ознайомлення з умовами прийняття та навчання. Тут для вступу у червні проводяться екзамени. У цій школі діє п'яти бальна і словарна оцінка учнів, ця остання використовується при оцінці факультативних предметів і фізичного виховання у наступному формулюванні: малий успіх, успіх, сильний успіх. Оцінюють участь учнів у культурних і спортивних заходах. Після закінчення кожного класу, а потім і школи у якому відмічені усі його оцінки. Вчитель зарання об'являє оцінку учневі, яку обґрунтовує. У випадку виникнення конфлікту учень опротестує оцінку, в учнівській раді школи, в разі отримання позитивної відповіді, учня перевірить комісія, яка складається із трьох вчителів. Заслуговує уваги і те, що тут у середніх школах використовуються підручники двох типів. Наприклад, підручник фізики відповідний до технічного і гуманітарного виду шкіл. У перших типах технічних підручниках предмети теоретичних розрахунків, а у гуманітарних – питання із історії фізики.

У сьомих – восьмих класах основних шкіл використовується тільки один тип підручників, який знайомить учнів з основами фізики і із усіх його розділів для середньої школи використовується збірник задач, за допомогою якого, методом вибору правильної відповіді перевіряються знання і навички учня. Для вчителів друкується додаткова, допоміжна, методична і довідкова література. Особливо цікаве те, що у початкових класах перші тир роки з рідної мови та математики учні повинні мати тільки робочі зошити, які одночасно виконують і роль наших підручників і функцію зошита, зміст методики навчання такий: учень у зошиті познайомиться із завданням, яке від нього вимагає згадати раніше здобуті знання і досвіду, фіксування відповідей на питання. У зошиті також дані нова навчальна інформація, потрібні завдання для її сприйняття та осмислювання (питання, завдання). Таким чином використовується одним комбінованим збірником

«підручник – робочий зошит» .

Зверну увагу на будівлю школи у місті Копер вона є цікавим прикладом сучасної архітектури , більшість коридорів і сходів, використовуються не тільки переміщення із одного класу до іншого, а як місце розумового відпочинку.

Школа , яка існує у місті Ясениця цікава тим, що тут уроки і різноманітні заходи без розподілу зливаються одне з одним, цікавий факт – у школі тільки один раз дзвонить дзвоник , який дає знати про початок навчального процесу дня. Потім? Уроки продовжуються стільки часу стільки необхідно для сприйняття навчального матеріалу, із врахування його особливостей і зацікавленістю учнів. Урок може тривати і тридцять хвилин і одну годину, процес протікання навчального ритму регулюється самими вчителями. Зрозуміло, що зміна розкладу навчального графіку планується зарання – вдень, або не день раніше, що повністю виключає індивідуальні чи групові самовільні рішення...

Тут хочу коротко повідомити читачу історію про заснування університету у Європі, де католицька церква не жаліти сил, щоб бути єдиною у керуванні людськими душами , тому перероблювали усі галузі науки і зробили їх опорою церкви. Майже знищили національну літературу, це стало причиною того, що вчителі поступово почали залишати монастирські і церковні школи , і засновували власні корпорації – університети. Сам термін «університет» спершу означав будь – яке об'єднання тих людей, які мали загальні інтереси і особливі правові статуси . тільки з кінця чотирнадцятого століття стали вживати цей термін для вираження академічної корпорації. загальна школа , як називали у середніх віках вищі учбові заклади і про яку згадано у 1237 році, відповідали тій школі, яка була широко відома, з дальніх кутків притягала учнів і крім «семи вільних творчостей» найменше і одну спеціальну дисципліну – громадянську, або законне право, богослужіння, або вчення медицини мало на увазі, одну частину таких шкіл, із – за звичайності вважали університетом, а другу сприймали за привілеї надані Папи, імператором і рідко царем. Починаючи з

тринадцятого століття з точки зору сучасності університет мав дві переваги: перше, у кліриків, які вивчали богослужіння на протязі п'яти років зберігали свій церковний дохід (бенефіси); вдере – ті хто закінчували університет мали право бути вчителями у будь – якій школі.

Заснування університетів середніх віків з дванадцятого століття безпосередньо пов'язане з урбанізацією Західної Європи. Це принципово нове явище у соціальному і культурному житті Європи і воно не має спорідненості ні з античними вищими учбовими закладами, ні з вищими школами Константинополю.

Встановлення дати заснування перших університетів дуже важко, бо держава офіційно його не об'являла, а тому часто датою заснування вважають той період, який було зібрано навколо якого не будь учня(наприклад, з ім'ям великого знавця римського права пов'язують заснування університету Болонії, а особи відомого ученого П'єра Абедарі французького університету).

На початок шістнадцятого століття у Західній Європі функціонувало понад 60 університетів, звідси 20 були німецькими, 16 – французькими, 15 – італійськими, а останні були розкидані по різних країнах.

Найстаріші університети Європи це університети Болонії і Парижу.

Університет Болонії був заснований наприкінці одинадцятого віку на базі юридичної школи, яка там існувала, у якому працював відомий римський знавець права Ірнеріус. Лекції Ірнеріусу викликали такий інтерес, що на його лекції приїздили з різних країн Європи. Ірнеріус читав римське право читав окремою книгою, широко використовував джерела, робив коментарії до кодексу (збірник законів) Юстиніане поступово, в університеті Болонії склалась ціла школа законів і коментаторів. Починаючи із заснування на протязі багатьох років в Університеті Болонії основним предметом вважалось право. Болонія справедливо гордилась своїм університетом і для його утримання не жаліла коштів, відомо, що уряд

Болонії для збереження університету половину своїх податків приблизно 20 тисяч дукатів витратила.

Хартія заснування університету Парижу належить французькому королю Філіпу Августу(1200) . Після цього наступила дві були Папи римського Інокентія III (1209 – 1210р.) і легата римського Папи статус Робера Сорбона(1215р.). Університет швидко набирив популярності і додав імені французької столиці. Покровителем університету вважався Папа римський. Університет Парижу складався із чотирьох факультетів: був один «молодший» факультет і три – «старших», «молодший» підготовчий факультет називався «артистичним», сюди іноді брали дітей 12 – 13 річного віку. Спочатку навчали письменності , а потім «сім вільних творчостей», ті хто закінчували «артистичний» факультет, потім продовжують навчання на якомусь із «старших» факультетів: медичному, юридичному , богослужіння, особливим факультетом вважався факультет богослужіння, який для університету Парижу був таким же ведучим, як юридичний для університету Болонії і для Салерно - медичний .

В університеті Парижу найчисельніший був факультет філософії (артистичний) , по закінченню якого студенти виходили на диспут і давали клятву на відданість університету, а вже після цього отримували першу наукову ступінь – звання бакалавра, він мав право стати студентом старшого факультету, або вчителем молодшого факультету. Студенти старшого факультету після складання іспитів одержували право на ліцензію, що давало право на вчительство. Він також мав право взяти звання магістра (лат. «вчитель») чи доктора(лат. «вчений») , на ряду з освітою для цього треба було мати ще і гроші, щоб отримати звання студент повинен був подарувати кожному педагогу дорогих подарунків, студент повинен був на диспуті довести свою освіченість .

По численності студентів на другому місці був юридичний факультет , на третьому – богослужіння, взагалі кількість студентів в університеті не було великим. Самий великий по численності університет Парижу не нараховував і двох тисяч

чоловік.

На відміну від університетів Парижу деякі університети Італії (Піза , Флоренція, Павія і інші) представляли перехідну форму, тут влада була розподілена між студентами вчителями і муніципальним урядом. Участь студентів в управлінні було записано в правилах багатьох університетів.

Північні університети формувались по структурі університету Парижу, зокрема, Оксфорд майже без змін переніс організаційну систему Парижу, головною відміною було те, що Оксфордський університет також , так як і Кембридж заснований був не в місті єпископа, що давало можливість бути незалежним від впливу його управління , ніж в університетах Парижу. На кінець чотирнадцятого століття Оксфорд повністю звільнився від впливу єпископа. Канцлер вибраний вчителями університету в Оксфорді користувався великими правами в його руках знаходились , як духовне , так і громадянське, а також юрисдикція кримінального права.

Система коледжів, основу яких було закладено наприкінці дванадцятого століття у Франції особливо була розвинена , як раз таки у англійських університетах. Перші коледжі Парижу, звичайно представляли благодійні установи при госпіталях, що грало роль гуртожитку , для не багатих кліриків , які приїздили на навчання до Парижу, з аналогією коледжу Сарбонії були засновані коледжі магістрів у Оксфорді і Кембриджі. Хоча розпочата англійськими коледжами децентралізація університетського життя видалась більш послідовною. Представляли демократичні клітини самоврядування англійських коледжів , які мали право приймати нових членів, а також вибирати керівника, тоді , як коледжі Парижу випробували вплив церковного і університетського уряду.

Європейські університети представляли корпорації самоврядування це означало, що ніхто не вмішувався у їх діяльність. Університети самі складали плани, вибирали лекторів, присвоювали науковий ступень і звання. Студенти і професори користувались визначеними уступками при оренді квартир , звільнялись від військової служби. Членами

університету вважались усі ті, хто своєю діяльністю був пов'язаний з університетом(наприклад, продавці книжок і зошитів, пере пишчики, кур'ери, ті орендували квартири, аптекарі, крамарів та інше) . університет мав свій суд, до королівського суду передавали тільки тих, кого вважали порушником кримінального права.

Професори і магістри були об'єднані по факультетах і один раз у рік вибирали декана. Студенти зобов'язані бути присутніми на лекціях у протилежному випадку повинні були заплатити штраф, за відмінне навчання і гарну поведінку студентів нагороджували, список студентів називався «матричним» . Студенти педагогам платили визначену суму так званий гонорар. Формою навчання була лекція, професор стояв за кафедрою і читав лекцію. Студенти писали, потім проходила розробка прочитаного на диспуті.

Заняття у європейських університетах починались з 19 – 20 жовтня і продовжувались до 7 вересня, за період навчання було багато вихідних днів. Канікули були два рази : різдвяні канікули продовжувались два тижні , а літні один місяць. Їх початок співпадав з появою на небі сузір'я «маленької собачки» . Тому ці дні відпочинку називались канікули (лат. «canikula» - маленька собачка).

Керівники університету часто мали серйозні конфлікти з міським управлінням, тоді увесь навчальний заклад переходив на нове місце, в тринадцятому столітті страйкував університет Парижу, частина вчителів перейшла до Англії і заклала основи університету Оксфорду. Ці професори з керівництвом Оксфорду не знайшли спільної мови. Вони залишили це місто, і заснували Кембридж , незабаром Оксфорд відновив роботу, але такий же учбовий заклад залишився і у Кембриджі.

Не зважаючи на систематичні спроби з боку церкви і міського правління – мати повний контроль над студентами часто траплялись заворушення . Формально міські керівники давали клятву , що нічим не будуть обмежувати право університету, але ці слова залишилась тільки словами, із – за частих зіткнення між керівництвом і студентами лекції припинялись і студентів

виганяли з міста. Разом з ними часто йшли і вчителі . Були і такі студенти для яких головним не було навчання , а проведення часу: дуже часто після закінчення підготовчого факультету студенти йшли до інших міст. У XIII – XIV столітті створюється тип бродячих студентів , які називались вагантами , ваганти (лат. *Vagants* – бродячи, подорожуючий) складали великі групи, систематично подорожували , складали веселі пісні, часто нападали на феодалів і на представників церкви. Так стали ваганти критиками існуючого стану, у частих випадках носіями передових ідей. В пошуках хороших вчителів студенти змінювали до десяти університетів. Найкращі кадри існували все ж таки в університеті Парижу. В тринадцятому столітті тут працювали шотландець Дун Скот, іспанець Раймонд Луліус, англієць Роджер Бекон.

У Іспанії разом з християнським університетом було заснований прекрасний вищий арабський учбовий заклад, тут є цікавим , що в арабських університетах Кордоби , Соламаки, Севільї, Малаги багато студентів приїздили із Франції, Англії, Німеччини тут медицину, математику, хімію навчали краще ніж в університетах Західної Європи.

Університет із своїми прогресивно мислячими студентами та професурою створювали багато неприємностей церкві і керівникам феодального світу. Зібрані в університетах усі передові вчені того часу різко протистояли феодальному світу .

Так це у минулому , минуле...

А сьогодні усім прекрасно відомо , яку престижну і настільки багату освіту дають європейські університети...

На моєму робочому столі навчальні плани та програми школи – ліцею міста Олександрія Кіровоградської області, що на Україні. Знайомлюсь і згадую директора цього ліцею молоду , високу , худорляву, багатозначними очима жінку... Різноманітність програм у першу чергу заснована на національному . Учень не перевтомлюється після визначеного періоду, про його відпочинок піклується педагог предмету. Тому тривалість уроку не помітний він проходить з інтересом і викликає почуття бажання для отримання знань у учня. У цій

школі – ліцеї , також, як з творчістю коледжу Кіровограду і в національній гімназії Знамен , під час зустрічей зі мною, під час взаємного обміну у питаннях педагогічного виховання обидві сторони впевнились , що індивідуальність для виховання учня є обов'язковою умовою для формування його громадянської віри і підвищення критеріїв знання... Цей індивідуалізм також є характерним для педагогічних спектрів . Для наочності приведу Сократа. На старому афінському базарі ходив один безтурботній чоловік на ім'я Сократ. Сам нічого не купував казав: на базарі люди купують задоволення, а я дістаю його зі своєї душі безкоштовно, потім з жалем подивився довкола і сказав : боже , як багато предметів без, яких прекрасно можна було жити . Ця дивна людина своїми питаннями не давав спокою і без того замучених спекотним сонцем продавців і покупців Афін: що таке прекрасне? Що краще простий глиняний глечик чи скульптура великого скульптора? Дощ це зло чи добро?... Якщо б відповіли , що скульптура краща за глиняний глечик , тоді посміхнувся б , хитро зажмурих очі і з переможною ноткою відповів би, а якщо у тебе не буде звичайного глиняного посуду для приготування їжі ти і тоді віддаси перевагу скульптурі ? А потім звернувся б до іншого , якщо ти думаєш , що дощ це зло , тоді , що можеш сказати про час засух? Якщо б сказали , що дощ це добро тоді і на цей випадок у нього була готова відповідь – якщо під час збору урожаю підуть дощі , що тоді?

Розгублені співбесідники із здивуванням дивились на лукавого мудрого і відповіді знову чекали від нього. Сократ довго не думаючи із сміхом відповідав людям , що стояли з відкритим ротом : я знаю, що нічого не знаю.

Так ходив мудрець по базарах і вулицях Афін постійні свої безтурботні питання філософії відклав у сторону і направив погляд на людину для вивчення і аналізу її «Я» . він думав , що якщо б людина змогла пізнати саму себе, тоді можна було б пояснити устрій усього світу, тому він девізом свого життя вибрав відому фразу Талеса Милетелі – «Пізнай самого себе» .

Жив у бідності , бо більш за все цінував вільний час і свої «роздуми», його дружина Ксантипа постійно лаялась ,

вередувала і злилась не давала спокою чоловікові , кожного дня коли він ішов , щоб похитатись і почесати язика . стільки зробила , що своє ім'я - Ксантипа – перетворила на загальне ім'я крикливих , вередливих дружин. Прості бесіди Сократа перетворились на мудрість і поширились по усій Греції. Коли у оракула Дельфоса Питії спитали , хто був наймудріший серед людей , то він без задумки відповів «Сократ найрозумніший серед людей». Після смерті великого політика , творця золотого віку Афін Перикла, який був великим другом Сократа у відомого філософа з'явилось багато ворогів та заздрості, через 30 років після смерті Перикла до нашої ери у 399 році Сократу за «віру в нових богів» і «за розпусту молоді» суд приговорив до смерті . Сказане на суді слово геніальний філософ і після смерті признаний ідеалом мудрості, велика людина так завершив: «що поробиш, я йду вмирати за вашою порадою, щоб ви жили , але людина не знає із цих двох , що краще...» .

- СОКРАТ ВИКОНАВ РІШЕННЯ СУДУ, АЛЕ ЦІКАВО ОБМЕЖУЄ ЧИ НІ СВОБОДА НЕДОТОРКАНИСТЬ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ?

- Ви ставите питання про суїцид – почнемо з того , що з погляду сьогоднішнього дня я ще більше став любити мою вчительку грузинської мови, тут не про феномені матері, а про ту пані йде мова , яка у старших класах школи поділилась зі мною скарбом грузинської літератури. Вона ніколи не казала, що Ілію вбили у Ціцамури! Або Галактіон став жертвою суїциду (самовбивства) ... Про Ілію ми говорили у першій частині книги, а про Галактіона...

Так на суїцид існують різні взаємно виключні погляди , постільки зупиняти такий божий дар , як життя – великий гріх! Питанню такого виду – рішення релігійним підходом правильне, але це питання філософський , соціальний аспект, який у деяких випадках даний аргумент не бере до уваги... Чи потрібно в усіх ситуаціях поприкати особу , що має не патологічний статус , яка із – за визначених соціальних чи інших мотивацій сама позбавляє себе позбавляє життя ? - Одностороння відповідь на це питання м'яко кажучи, прирівнюється до втечі від правди,

знехтування реальністю – життя не пряме , як проспект і без перешкод для пересування ...

- «Відкриє вікно схвильований Галактіон,
І стрілою розіб'ється об каміння...».

Паоло Іяшвілі самовбивством спасався від насміхань...

- « як клацання від паруса, що прийшло із моря,
Так мужньо хочу пролетіти ...»

Може мужнього нічого і не було , але Паоло із своєї точки зору мужньо пролетів...

- « Ти жива іще, моя старенька?

Шлю тобі я ніжний свій привіт.

Хай завжди в твоє віконце, ненько,

Вечоровий сяє небозвід...»

Це був Єсенін любов до матері , яка обох їх залишила....
Маяковський так засудив це самовбивство: «Для веселощів мало обладнана країна наша,

Треба вирвати радість у прийдешніх днів,

У цьому житті не важко вмерти,

Важко життя зробити ще важчим»...

Дуже швидко після написання цього вірша перейшов у світ мертвих , самовбивством...

До сьогоднішнього дня залишається суперечливим питанням самовбивства Ернеста Хіменгуйею тією зброєю , якою його батько здійснив самогубство і у заповіті просив сина , щоб ця зброя ніколи не виконувало більше цієї ролі...

На початку минулого століття французький соціолог Еміль Дюльфрей концепцію про суїцид у книзі – «Самогубство» - сприймав «ознакою моральної бідноти», хоча англійський письменник Ентон Уестон у романі «Темна ніч» передав різновидності і складності викликаючи самогубство...

Про суїцид ведуть бесіди на лекціях людинознавства із студентами, там же нагадую , що люди поділяються на дві групи, на звичайно смертних і геніальних, геніальні повинні переступи через усе , а це часто супроводжується самогубством і питаю про якого титану вести мову, з тих кого я перерахував, чи був в їх житті процес геніальності і роздвоєння особистості...

- Будемо вести бесіду про Галактіона одноголосно просить уся аудиторія.

- Про Галактіона ? – знаєте про мою велику симпатію по відношенню до нього, але повинен підкреслити один аспект у якому я з ним не згоден... (45 здивованих облич «не погоджуються з Галактіоном?»), я до піку здіймаю протікання лекції і роблю велику паузу, цим я намагаюсь дати студентам можливість для роздумів може і вони знайдуть ту «п'яту Ахіла» де я також не погоджуюсь з великим поетом...

- Знаєте? – порушую тишу – у вірші Галактіона «Я і ніч» є така фраза :

- « Нас двоє на цьому світі.

Я і ніч я і ніч...» .

А вірші «Яка година» говорить :

- «Чому не відступає ніч противна

Яка година яка година?».

Бачити в одному вірші ніч є духовним товаришем поета а у другому почуття огиди до нього... Давайте цими двома проблемами розглянемо Галактіона ... - і починаю детальну починаю розмову про короля поетів, лекція така цікава , що аудиторія не відчиняється дзвінку.... Постільки не поверхнева бесіда , а на лекцію разом зі мною увійшов Галактіон, зайшов сміливо і навіки злився з «Я» кожного студенту.

Такими способами намагаюсь оживити курс лекцій у яких і студенти приймають активну участь, між нами кажучи я далекий від тієї думки , що у нас розслаблена не працездатна молодь, навпаки наше майбутнє покоління повне життя і енергії. Уже декілька років працюю з молоддю і звичайно бачив різних студентів , але скажу відверто , що ні з жодним із них не було важким знаходження спільної мови, якщо студент не уважний , це говорить про не вдалість лектора, тому , що лектор повинен вміти проводити такі лекції, щоб у студента не залишалось часу на інші думки!

Уступки можуть бути в усьому , але у такому незворотного процесу, як навчання і освіта.

Ні! У знаннях уступів не існує !

- СПІВЧУТТЯ?

- Підвищення рівня освіти , - означає підвищення співчуття ! Це так у щоденні у всьому це так, крім освіти, постільки тут саме головне закон совісті! Він існує незалежно від нас! Самі посудіть результатом будь – якого співчуття «освічена» особистість , якщо буде навчати наступне покоління назавжди буде нівечити наступний розвиток підлітка! Також відомий результат операції зроблений таким медичним співробітником! А винуватий той , хто дав хрещення не освіченого , освіченим! Так педагог потенційний кримінал!

І те хочу відмітити , що співчуття це одне із головних законів людського буття , а може і єдиним законом! Так, совісна люди переживає і свої страждання ! страждання від економічних проблем тисяч, десятків тисяч, мільйонів тільки «сильні цього світу» відчують страждання совісті, тільки совість і може зруйнувати, постільки закон совісті діє відповідно до інших законів!

Обов'язково треба розуміти, те , що робимо спідтишка обов'язково стане явним! Таємниці радянської епохи 20 – 30 – 40 років не так давно були розкриті, але наші гріхи, розповсюджуються набагато скоріше ніж ми можемо уявити, наші таємниці дуже швидко стануть явними! Хроніка нашої поведінки уже заповнюється пишеться, тому з прийняттям кожного рішення, ми повинні дивитись на себе не з сьогоднішнього дня, а з позиції наступних років, уявіть – ми стоїмо на грані першого двадцятиріччя двадцять першого століття звідси розглядає початок століття і питаємо одне одного : - що робив тоді ? – як ми зараз засуджуємо 50 – 70 – ті роки минулого століття так засудять і нас , чи буде у нас виправдання над цим треба задуматись!

Зараз ми володіємо багатим матеріалом , а тому зобов'язані розповідати студентам правду, а головна інформація це ціна! Ціна людини! Повинні мати сміливість , щоб усвідомити чого досягли і де зупинились... раніше не так давно, коли у студентів спитав би, скільки людей загинуло і 1937 році – відповідали: - мабуть декілька тисяч, а зараз говорять десять мільйонів...

Може вісімнадцять!... Стільки? Десять чи вісімнадцять? Як легко говорити ! Велика справа різниця всього к якихось восьми мільйонах! Ці вісім мільйонів ми, наші батьки, наша рідня, тому чесно повинні сказати самим собі і майбутньому поколінню, як перетворилась країна ради у таку країну , де мільйони знищували мільйонів, педагогічне мислення обов'язково повинно досягти, усвідомити чому таке сталося і звідки бере початок? – Люди повинні терпіти і любити одне одного! У відповіді на попереднє питання я згадав Ілію Чавчавадзе, чомусь думаю, що проблеми нашої країни, є частиною тих гріхів , які грузини здійснили перед своїми співвітчизниками. Невже може бути вбивця Ілії грузином? В той злочасний день сидячий у караті духовний батько нації , зупинив коней на березі Арагві зійшов вниз і на протязі тридцяти хвилин курил, потім раптово прийняв якесь рішення – вперед кучер! Це були його передостанні слова , а останні : - Я , Ілія! Цим він не просив добродушності у вбивці Бербічашвілі , не просив не вбивай, а сміливо став перед ним і сказав : - Я та людина , яка тобі потрібна і яку ти повинен вбити! – і та вистрілену куля , є кулею гріха для нашої нації! Тому ніколи не говорила моя вчителька літератури про вбивство Ілії, постільки величність його геніальності у тому , що мудрості Ілії час нічого не заподіяв, так – «минуле основа сьогоdnішнього, а сьогоdnішнє майбутнього! І – країна – повна видними і невидними для очей людських , як говорив один мудрець « деякі предмети не побачиш , то не повіриш, а деякі такі , якщо не повіриш не побачиш...», природа людини така , - говорить Ілія,- що своїм духовним прагненням і одне хочуть і друге, двома шляхами і тим більше вона бачить і розум розвинений волею чи ні. Між цими двома володіннями ходить серце і розум , щоб знайти місце для заспокоєння душі від світових хвилювань...

- ЯК САМІ ГОВОРИТЕ ЖИТТЯ НЕ Є ПРЯМИМ, ЯК ПРОСПЕКТ МАБУТЬ ТОМУ ІСНУЮТЬ ВАЖКО ВИХОВАНІ?

- Як уже було зазначено , виховання дитини починається з народження і допущені у той період , якісь не точності мають свій вплив у дитячому віці не можна на зло відповідати злом, але

повинен зазначити , що у наступний період на підлітка починає впливати те навколишнє середовище у якому він перебуває і на дуже великий жаль із зовнішнього оточення підліток набагато швидше навчається негативному ніж позитивному!

Перед мільйонами підлітків постає багато питань, проблем, завдань, які вони використовують незалежно від себе і для того, щоб створити головоломку для нас. Кожного дня відбуваються різні ситуації, коли дорослі повинні оцінити поведінку дитини, стати на визначену позицію , використовувати різні форми впливу. Справа , як раз таки у тому, як вирішити ці повсякденні педагогічні завдання. Часто озброєні педагогічними знаннями батьки не можуть їх вирішувати .

У вихованні особливі труднощі викликають конфлікти , які виникають між вихователем та вихованцем, конфлікти різноманітні (внутрішні, явні) і , як раз таки різноманітні форми їх виявлення створюють складні педагогічні ситуації.

Складні педагогічні ситуації це єдність умов і обставин. Вони перед вихователем ставлять одну , дві, а у більшості випадків багато проблем.

Складна педагогічна ситуація , як правило напружена, часто і конфліктна також , вона від вихователя потребує прийняття педагогічно правильних рішень, але тут же необхідно враховувати наступне: вирішувати складні ситуації просто не можливо, так як вона має у собі проблеми і причини їх виникнення.

Практика і досвід показує : батькам ,як раз таки важко вирішувати складні педагогічні ситуації, не можуть знайти правильний вихід із ситуації , що склалась, не можуть правильно вирішувати проблеми, що виникли; тому іноді серед батьків поширюється думка , що закони і правила вихованні існують самі по собі теоретично, а практично по відношенню до вихованця ці знання не вигідні і ні у чому не допомагають.

Це помилкова думка. Дорослі не враховують помилок , що були допущені у вихованні, не намагаються вникнути в ту чи іншу причину поведінки дитини, усвідомити результати, подивитись на створену ситуацію з точки зору дитини, активно шукати правильні форми відносин з молоддю.

* * *

До кабінету зайшла завідувача відділом методичної роботи, була дуже схвильованою, посадив її у крісло паралельному до мого робочого столу і у секретарки попросив дві чашки кави.

- Знаєте, пані Лела, сьогодні зранку я такий зайнятий, що ...- пояснюю...- наскільки важко і настільки поважно знаходитись в амплуа вихователя, не даю можливості їй говорити не хочу, щоб вона розмовляла схвильованою, відчуваю, що щось хоче сказати, мабуть щось хтось порушив... у цей час принесли каву, пані Лела поступово заспокоїлась... зараз і бесіду можна починати...

- Студенти третього курсу факультету право ведення у своїй аудиторії розбили скло, з ними про який гуманізм можна розмовляти! І знаєте хто? Ваш Папідзе...

- Заспокойтесь, заспокойтесь... Мій не тільки Папідзе вони усі мої! Тут же учбовий заклад такі ляпсуси завжди можуть статись! Згадайте Юліуса Кейсара (Лела історик), коли у державі створеному ним був скоєний грабіж і про це йому не змогли докласти. А потім близька йому людина з запинками посміла йому це сказати, а реакція Кейсара була такою: - ми вже маємо державу! В державі повинні існувати різні люди! – така і наша праця! – сказав їй і посміхаюсь... Дзвонить дзвоник і заходжу на лекцію, Георгія сидить біля розбитого скла за своєю партєю... Для цього юнака наше училище багато чого зробило, він представник із багатодітної сім'ї, дуже важке економічне становище ми йому допомагаємо... Зараз і правда не треба підіймати шуму із – за одного розбитого скла, а на вулиці прекрасний день... закінчується вересень, відчувається п'яний запах осені... Я переймаю інтуїцію великих педагогів. Це талант вміння вислухати і втриматись, тому нічого не говорю студенту, хочу, щоб за порушення скоєне ним з виявленням вищих критеріїв свідомості попросив вибачення.... Так закінчився жовтень, перше половина листопаду і на одній із лекцій Георгія піднімає руку: «Якщо можна я пересяду за іншу парту».

- Чому? – здивовано дивлюсь?

- Сюди потрапляють краплини дощу, пане, а у Табатадзе...
- Чому там не потрапляє дощ?
- Там скло...
- Там теж було?
- Так, розбилось у мене випадково...
- Потім?
- Завтра сам зроблю.

Я дозволяю йому пересісти за іншу парту і продовжую лекцію! На другий день Георгія прийшов раніше і у руках тримав скло... Він ніколи не розіб'є скла і більш того, іншим також не дасть такої можливості.

Психологія все більш і більш наближається до багатьох галузей науки, у першу чергу до педагогіки. Знання, які були забуті у педагогічній психології, сьогодні знову відчуває зріст. Цю галузь науки цікавить поведінка людини під час навчання, вчитель постійно, щось змінює в учневі проводить корекцію його особистості. Навички до навчання не переходять спадково, тому відводиться велика увага до психологічних знань та досвіду. Чому виник такий інтерес до освіти, на це питання існує проста відповідь, самі дорогі ресурси, які має країна, це людські ресурси, а тому його оптимальне використання є головним для країни. Багато теорій було присвячено вивченню розвитку дітей в процесі освіти, одна із таких є теорія настрою Дмитра Узнадзе. Наступна думка реально дійсна - якщо б Узнадзе не народився у період Радянського союзу, то сьогодні, його геніальність було признано б усім світом. Він дійсно поважне місце займає поряд з такими видатними психологами, як Паже, Еріксон, Фройд. Роль психології настрою Узнадзе грає велику роль в педагогіці, його концепція була створена в 1910 – 1916 роках. За його думками особистість є живою істотою і підлягає вихованню – ця ідея лягла в основу теорії настрою, та практична педагогічна діяльність, якою займався Дмитро Узнадзе мале велике значення для його теорії. Як раз цим шляхом він дійшов до висновку, що головне призначення у педагогіки є виховання, а виховання самого себе викликає бажання до повноцінності. На цьому шляху людина намагається створити максимально

комфортну атмосферу і одержати благополуччя. Минуле можна вважати одноманітним підручником за допомогою якого, індивід буде своє сьогодні та завтра. Реалізація педагогічного призначення вимагає об'єкту виховання, який представляє собою дитину. Часто феномен дитини розуміють не вірно, дитину не повинні вважати маленьким підлітком, тому під час виховання не повинні прискорювати подій і від дитини не повинні вимагати поведінки, що характерна для підлітків не повинні забирати дитинство. Неповноцінне і не адекватне проходження цього етапу життя робить те, що у підлітковому віці індивіду будуть характерні дитячі поведки, таким чином ті недоліки початкового етапу, які він пережив негативно будуть відображатись на його подальшому житті, також не правильно розуміють феномен гри. Сьогодні навчання за допомогою гри достатньо актуальна, із дитячого садка дитина одразу потрапляє за шкільну парту. У дитячому садку дитина нічим, крім гри більше не займалась, заклади дошкільного виховання несуть на собі відповідальність підготовки дитини до навчального процесу школи і обмеження дитини, забирання права гри, їх максимальний контроль визиває ілюстрацію бажань дитини. Тут не повинні забувати, що гра для дитини це реалізація його ідей та фантазій перший етап – якраз тому і надається багато часу і уваги грі у її процесі виховання. Кожна дитина є унікальною за своєю суттю і індивідуальністю, а тому педагог повинен дістатись до цих особливостей. Без цього не одержати великих досягнень у вихованні, Узнадзе також звертає увагу і на протистояння, яке присутнє у процесі виховання, він його називає «головна трагедія виховання», коли з'являється перепона між вихователем та вихованцем. Ця проблема стає актуальною тоді, коли у педагог не звертає уваги на індивідуальність учня, його бажання, а тільки керується тільки своїми вказівками. Це питання стоїть гострою проблемою у сучасних школах. «Те, що на думку вихователя представляє собою благополуччя, для вихованця часто вважається поганою поведінкою» - говорить Узнадзе. Пом'якшенням цього становища, або точніше одним шляхом є поетапне вивчення розвитку учня.

Знання характерних закономірностей кожної стадії . тільки знання дитячої психології допоможе перебороти цю перепону. Узнадзе виступав проти односторонності у вихованні. Не вважав за приклад педагогічну творчість, де крім педагогічного таланту , не було педагогічних навиків. Важливим питанням у процесі виховання є дисципліна, якраз таки за її допомогою виховується сила волі,але не треба її перебільшувати. Сильна сила волі може перетворитись на руйнуючу. Сила волі залежить від тренування і школа для цього найкраще місце. Узнадзе також говорить про те, що треба із навчального процесу зняти метод цифрового оцінювання. Цей метод є суб'єктивним, який начеб то є джерелом довіри між вчителем та учнем. Атмосфера довіри і любові є дуже важливою, для того, щоб дитина була відкритою по відношенню до навчального процесу. Психологія настрою повністю розглядає людину, не поділяючи її на суму процесів, за думкою Узнадзе настрої представляє собою повну особисту готовність людини до конкретної поведінки.

«До того поки жива істота звернеться до якоїсь поведінки, вже до того представлене ця поведінка у вигляді настрою» . настрою пояснюється, як ціле направлену поведінку індивіду. Поведінка людини визначається потребою , або нехваткою чогось. Готовність поведінки людини залежить у відповідності до тієї ситуації в якій вона перебуває, таким чином ситуація визначає поведінку до того поки поведінка реальна.

Здійснення поведінки учня обов'язково повинне здійснюватись у такому середовищі де повноцінно будуть задоволені його потреби, знання усього цього є важливим для кожного педагога. Як раз таки в результаті запланованого процесу виховання і проході формування особистості, яка знає, чого хоче у житті , що є поганим, а що хорошим, вона реально оцінює свої можливості, а це приводить до того, що людина правильно планує своє майбутнє і успіх їй гарантований. Такі індивіди є основою для розвитку держави і кожен із нас може внести свій вклад для їх формування.

* * *

Одного разу перед іспитами , під час навчання одна студенток прямо сказала мені:

- Підготуватись по вашому предмету не так важко , сьогодні усі політизовані і вивчати політологію не проблема... Декілька хвилин послухаю телепередачу, або почитаю у газеті:
- Одразу погодився з Катериною, а на наступну лекцію зайшов з великою кількістю книг. Точніше сказати об'явився , так я на лекціях я завжди безпосередній , як і під час студентства, тільки вже дорослий , мудрий, тому очима молодих подивитись не таке і давніше минуле і прирівняти сьогоднішнє студентство і минуле... Аудиторія здивована таким вони мене ще ніколи не бачили, лекції проводжу з творчим пафосом, книги і зошитів ніколи не бачили у моїх руках, а зараз ... Книжки кладу на лекторський стілець і лекцію починаю короткою розповіддю про політологічну науку... Спочатку на стіл кладу не таку ж товсту книжку, веде розмову про перші сходини розвитку історії суспільства, потім про рабовласницьке суспільство... До першої додав другу... На столі поступово з'являлась багато книжок, потім ще щось пояснив , у когось , щось спитав, а наприкінці під моїм авторством надруковану книжку «Замітки з історії політології» навмисно так положив , щоб усі книжки зруйнувались, книжки впали на підлогу... студенти допомагали їх мені збирати у тому числі і Катерина, вона і вся аудиторія разом з нею вже знають стільки книг треба «пережувати» лектору, щоб провести одну звичайну лекцію, тим більше стільки часу і праці знадобиться студенту у підготовці до сесії....

* * *

У перехідному віці (13 – 17 у хлопчиків , 12 – 16 для дівчат) проходить ряд змін з точки зору фізичного і психічного розвитку підлітка. За усвідомлення підлітком його фізичного і розумового розвитку , а також статевого дозрівання , наступає сприйняття себе вже дорослою людиною. Усвідомлення зрілості підлітка

є те , що він намагається зайняти нову життєву позицію. Його не задовольняють ті відносини, які по відношенню до нього показують дорослі. Вони вимагають признання своєї зрілості зі сторони батьків вчителів і дорослих людей. Із – за того , що батькам важко змінити стиль відношення з підлітками, так як вони їх вважають ще дітьми , підлітки відмовляються від збереження старих тісних відносин і ховаються у колі своїх однолітків. Дітей , як магніт притягує вулиця і однолітки, тому, що у цьому середовищі ніхто не вимагає від їх покірності і задоволене їх головна вимога признання рівноправ'я . підліток себе вважає особистістю і із – за цього хоче мати права , як і дорослі. Коли із боку батьків , що до цього питання жорсткий опір , намагається виразити протест у тій чи іншій формі. Досвід того, що батьки часто заперечують у розділенні їх поглядів вимушує підлітка зовсім відмовитись від комунікації з ними і незалежно здійснювати свої бажання. Дорослі догадуються , що старі форми відносин з дітьми треба змінювати, але , як ми вже відмічали, їм важко надати дітям більшої свободи. Зрозуміло часто причиною цього є піклування і небезпека за дітей, хоча заборона не так рідко приведе до більш поганих результатів. Одне із значних психологічних обставин того, що батьки відмовляються признати зрілість своїх дітей є те , що цим фактом вони відчують наближення особистої старості. Вони намагаються зберегти гармонічне положення , коли вони були молодими , а їх діти малолітніми. Якщо дорослий в підлітку не помітить «дорослого» і на його дивиться , як на дитину, не змінить з ним приказних форм відносин, то він не зможе запобігти конфліктам. Дуже важливе і те , що між дорослими і підлітками ініціатива переходу на новий виток відносин повинен виходити від дорослих, так , як вони мають великий життєвий досвід, тільки у цьому разі усі проблеми зводяться до мінімуму.

Дуже важливе питання про те, про яких батьків мріють підлітки, в першу чергу вони від батьків чекають підтримки. Вони бажать , щоб батьки проявляли піклування , увагу і підтримку. Підтримка породжує атмосферу довіри і при таких

відносинах у підлітка розвивається висока самооцінка. Великим бажанням у підлітка є і те, щоб батьки по відношенню до нього мали емпатію, або батьки повинні представити себе на місці підлітка, розуміння їх думок і почуттів. Деякі батьки на жаль, дуже холодні до переживань підлітка і по відношенню до його емоцій. В такій сім'ї виховані діти, також будуть холодні в майбутньому по відношенню до чужих почуттів і переживань. Одне із значних вимог підлітка затвердження і признання, вони хочуть, щоб батьки їх прийняли з негативними і позитивними якостями, такими, якими вони є. Часто батьки хочуть, щоб їх дитина була всебічно розвиненою. Такі батьки завжди незадоволені поведінкою своїх дітей, постійно критикують їх, що у кінцевому результаті розвиває в дитині почуття низької самооцінки і соромливість при прояві особистої ініціативи. Потреба майже усіх підлітків до того, щоб батькам мали почуття жарту, підлітки бажають, щоб у сім'ї існував позитивний психологічний мікроклімат. Їх хвилює конфлікт між батьками, розподільність між членами сім'ї, рідка ласка з боку батьків, в таких випадках діти замикаються у собі, їм важко проявляти позитивні емоції по відношенню до інших. Дослідники вважають, що виховання в нормальних умовах батьки в такій дозі повинні дати свободу дитині, щоб вона могла показати свої індивідуальні вимоги і почуття, сама нехай приймає рішення, що свого життя і сама несе відповідальність за ці прийняті нею рішення. У питаннях свободи часто проблемою для батьків стає межа цієї свободи та її визначення. Існують батьки, які не правильно розуміють це питання і дають підліткам повну свободу, таке неправильне розуміння підштовхує підлітка до негативного, серед таких підлітків дуже великий ризик стати наркоманами, мати антисоціальну поведінку.

Психологи вважають, що найкращий шлях для рішення проблем перехідного віку, це включення підлітка до життя його сім'ї, врахувати його виховання, надання незалежності, довіра до його справ і створення однакових умов для спільного життя.

* * *

У академії Чіатури батьки одного студента просили про зустріч цілий місяць. Я перебував у той час за кордоном і, як тільки повернувся запросив їх до себе, виявилось, що не зважаючи на прагнення батьків, Мераб був важким для виховання підлітком, навіть знаходився на обліку в інспекції неповнолітніх... На другий же день почав індивідуальну роботу з ним, то повів його до наших пасічників, то на рибалку, то до автошколи... Хотів побачити по бачити в його очах якусь нитку зацікавленості, нитку, яка б розвивала у ньому віру... але без усяких результатів ходили два місяці. Час від часу давав йому завдання, щоб не зрозумів, що ця дружба є піклуванням про нього. .. Одного дня розмовляв з ним про театральну творчість у своєму кабінеті, коли подзвонив телефон, дзвонили з міської типографії, планову дату випуску вашої академічної газети замість післязавтра переносимо на затрішній день. Одрозу викликав водія і поїхав до видавництва і забрав з собою Мераба, як тільки прийшли одразу зайнявся справою, тоді у не в центральних районах комп'ютерного видавництва не було, газету збирали на великих машинах і друкували плоскою печаттю.... Так був захоплений справою, що зовсім забув про Мераба. В кінці дня дивлюсь з дядьком Федором перевіряє останню сторінку, здивувався в його очах такого інтересу ніколи не бачив. Це була віра, віра злиття інтересів і можливостей... Після цього з нетерпінням чекав початок місяця і під час випуску газети перетворився на праву руку редакційної колегії. Сьогодні Мераб є керівником одного із видавництв столиці, ми до цього дня дружимо і при кожній зустрічі ведемо бесіди про бажаннях та віру...

- ЯК ВИ СКАЖЕТЕ ЗНАННЯ ЦЕ ВІРА ...

- Так перед цим, до студентів першокурсників акторського факультету звернувся з нетрадиційним питанням, хто б зіграв Гамлета! Як і великі балерини без «вмираючого лебідь» не стані зрозуміти життя, так і для творчості акторів «Гамлет»! Тому в аудиторії ажиотаж усі піднімають руки, всі мають бажання оживити Гамлета на сцені... На другий день

аналогічне питання ставлю студентам четвертого курсу того ж факультету... Смертельна тиша... Знають , яка важка ця роль і ніхто не посміє з нею сперечатись! Бачите ? - знання є наріжним каменем, повноцінності своїх можливостей і формування віри! Щасливий той, хто ще не знає постільки у нього ще попереду щастя , яке він отримає від одержання знань... Відомо, що люди володіють п'ятьма почуттями зір, нюх, смак, дотик і слух! Після знань , творчості , діяльності критерій розкриває шосте та сьоме почуття ! Це задоволення!

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гурам Абесадзе «Сучасна політична наука», Тб., 1998.
2. Шалва Аміранашвілі «Коли батько йде до школи», Тб., 1985.
3. Анзор Брегадзе «Що таке людина», Тб., 1997.
4. Анзор Брегадзе «Пізнай самого себе», Тб., 1994.
5. Давид Гегешідзе «Біль людської душі», Тб., 2000.
6. Давид Гегешідзе «Етичні проблеми», Тб., 1999.
7. Давид Гегешідзе «Апологія смерті», Тб., 1999.
8. Давид Гегешідзе «Діалог зі смертю», Тб., 2003.
9. Мамія Дарчия «Суспільний інститут», Тб., 2000.
10. Алекс Дубровські «Відкритий лист до вчителя», Тб., 1989.
11. Джені Тейчман «Філософія», Тб., 2000.
12. Євген Ілін «Урок – з уроку», Тб., 1987.
13. Олександр Допузін «Історія Біблії», Тб., 1990.
14. Алекс Лосев «Педагогіка», Тб., 1986.
15. Шота Малозонія «Педагогіка», Тб., 2001.
16. Євген Мединський «Історія педагогіки», Тб., 1964.
17. Гіві Мерабішвілі «Дитяча психопрофілактика», Тб., 1999.
18. Артур Петровський «Ще одна педагогічна поема», Тб., 1984.
19. Сімон Соловейчик «Немовля і опудало», Тб., 1986.
20. Василь Резомлінський «Екологічне виховання», тб., 2001.
21. Василь Резомлінський «Виховання любові до матері», Тб., 2001.
22. Серго Курашвілі «Політика», Тб., 1998.
23. Ян Шпанський «Соціологія», Тб., 1997.
24. Рудольф Штайнер «Виховання дитини», Тб., 1990.
25. Гарі Чапідзе «Епіцентр смерті», Тб., 2004.
26. Гарі Чапідзе «Історія педагогіки», Тб., 2003.
27. Гарі Чапідзе «Моє звання учень і вимагаю від вчителя», Тб., 2003.
28. Гарі Чапідзе «Моделі демократії», Тб., 1999.
29. Гарі Чапідзе «Обережно підліток», Тб., 2003.

30. Гарі Чапідзе «Педагогічні діалоги», книга I, Тб.,2004.
31. Гарі Чапідзе «Педагогіка і культура», Тб.,2001.
32. Гарі чапідзе «Педагогічні діалоги», книга II, Тб., 2005.
33. Гарі Чапідзе «Політологія», Тб.,2006.
34. Гарі Чапідзе «Уривки з історії політології», Тб., 2004.
35. Ілія Чавчавадзе , т.4, Тб.,1995.
36. Володимир Чануквадзе «Політичні діалоги»,Тб.,2000.
37. Марія Таборідзе «Турбота про великий патріотизм», Тб.,1986.
38. Шота Курдадзе «Поняття навчання», Тб.,1980.
39. Соціологія сьогодні.М.1991.
40. Нові напрямки у соціології, М.1992.
41. Володимир Димов, М. соціологія освіти, журн., «Соціально – політичні науки»,1991.
42. «Соціально – культурний зміст освіти», Тб.,1991.
43. Брайм Саймон , суспільство і освіта,М.1989.
44. Суспільно – соціальне замовлення освіти, журн. «Школа і життя»,1991, №4.
45. Журнал «Перспектива», 1987, №3.
46. Журнал «Культура»,1984, №7,
47. «Курс лекцій з педагогіки», Тб.,1997.
48. Реваз Баланчивадзе, Віктор Асатіяні: - «Філософські основи педагогіки»,Тб.,1997.
49. Абдулатипов Р. «Общество»,М.1991.
50. Алексеев С. «Опыт комплексного исследования» , М. 1999.
51. Алмонд Г. Верба С. «Гражданская культура»,М .1994,
52. Ащев Г. «Свободная мысль» ,М.1993.
53. Белов Г. «Политология»,М.1994.
54. Бердяев Н. «Философия свободного духа», М.1992.
55. Багатуров А., Комочин М. «Идеология», М. 1992.
56. Бойцева В. «Правовой институт омбундемена»,М.1991.
57. Борисенков А. «Политическая жизнь общества», М.1991.
58. Вебер М. «Объективность социального знания» , М.1990.
59. Вебер М. «Политика как призвание и профессия», М.1993.
60. Вяттер Е. «Социология политических отношений»,

М.1979.

61. Головачев «Штрихи к социальному портрету», М.1996.
62. Гудименко «Политическая культура» К.1994.
63. Деминдов А . «основа политики», М. 1995.
64. Евзеров Р. «Глубинные основы интеграции», М. 1997.
65. Ерасов Б. «Религия и цивилизация», М. 1980.
66. Зишмерман Д. «Прямая демократия», М.1991.
67. Иващов Л. «Коллективная безопасность», М.1998.
68. Карпухин О. «Социокультурная безопасность» М.1998.
69. Коволер А. «Правда человека» , М.1997.
70. Либминан Г. «Теория элит», М. 1997.
71. Мельников В. «Зачешание», Минск ,1996.
72. Пугачев В. «Идеология» М. 1996.
73. Сахарчук Г. «Социально – экономические взгляды» М.

1983.

74. Сахаров Н. «Современная элита» ,М. 1994.
75. Трофилов М. «Лидерство», М.1991.
76. Фетисов А. «Проблемы легитимности» , М.1995.
77. Чапидзе Г. «Осторожно подросток», Тб.,2003.
78. Чапидзе Г. «Политология», Тб.,2003.
79. Хермин М. «Стили лидерства», М. 1991.
80. Чуднова И. «Политическая жизнь» ,М. 1994.
81. Этингер «Международный опыт» ,М. 1993.

GARI CHAPIDZE

PEDAGOGICAL DIALOGUES

Редактор – Любов Матвійчук
Художній редактор – Мака Самхарадзе

Видавництво – «Колорит»

2017

Рік

140

Педагогом народжуються! – так, перший етап інтеграції людини у суспільство, ставлення питань і чекання відповіді на їх, другий етап – готовність, відповісти на особисті питання, тільки третій етап – це годі, коли ти можеш дати повну відповідь на чуже поставлене питання! – таке формулювання дає професор Гарі Чапідзе педагогічній думці і придає великого значення вихованню майбутнього покоління...

91789941096464